

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU

Barış ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serdar KORUCU

EYLÜL - 2023

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TÜRK CEZA HUKUKUNDA HAKARET SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış ÇİFTÇİ

**Enstitü Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset ve Sosyal Bilimler**

“Bu tez 21/09/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Serdar GÜLENER	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Serdar KORUCU	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Irmak KORUCULU	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Barış ÇİFTÇİ

21/09/2023

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Türk Hukukunda hakaret suçu incelenmiştir. 1 Haziran 2005 tarihinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kabul edilmiş ve hakaret suçlarının temel kaynağı olarak çalışmada incelenmiştir. Çalışmada hakaret suçu ve ifade özgürlüğü kapsamına giren durumlar incelenmiştir. Özellikle Cumhurbaşkanına hakaret suçunda önem arz eden ifade özgürlüğü yüksek mahkeme kararlarına da yer verilerek incelenmiştir. Tez çalışmamda yaptığı yardımlardan dolayı değerli hocam Dr. Irmak Koruculu'ya ve danışman hocam Dr. Serdar Korucu'ya teşekkürlerimi sunarım.

Barış ÇİFTÇİ

21/09/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HAKARET SUÇU	6
1.1. Suçla Korunan Hukuki Değer.....	6
1.2. Suçun Unsurları	8
1.2.1. Tipiklik.....	8
1.2.1.1. Suçun Maddi Unsurları.....	8
1.2.1.1.1. Fail	8
1.2.1.1.2. Mağdur.....	10
1.2.1.1.3. Fiil.....	13
1.2.1.1.4. Suçun Konusu	25
1.2.1.2. Suçun Manevi Unsuru	26
1.3. Hakaret Suçunda Hukuka Uygunluk Nedenleri	27
1.3.1. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı	28
1.3.2. İhbar ve Şikâyet Hakkı.....	30
1.3.3. Haber Verme Hakkı	30
1.3.4. İfade Özgürlüğü ve Eleştirisi Hakkı	32
1.3.5. Terbiye ve Disiplin Etme Hakkı.....	35
1.3.6. Mağdurun Rızası	35
1.3.7. Kanunun Hükmünün ve Yetkili Mercinin Emrinin Yerine Getirilmesi.....	36
1.4. Suçun Nitelikli Halleri.....	37
1.4.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nitelikli Haller	37
1.4.1.1. Suçun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi	37
1.4.1.2. Suçun, Mağdurun Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yayıma Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi.....	41

1.4.1.3. Suçun, Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi	42
1.4.1.4. Suçun Aleni Olarak İşlenmesi	43
1.4.2. Cezayı Hafifleten ve Ortadan Kaldıran Nedenler	45
1.4.2.1. Hakaret Suçunun Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi	45
1.4.2.2. Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi.....	47
1.4.2.3. Karşılıklı Hakaret	48
1.5. Kusurluluğu Etkileyen Sebepler	49
1.5.1. Yaş Küçüklüğü	50
1.5.2. Akıl Hastalığı	51
1.5.3. Hukuka Aykırı Fakat Bağlayıcı Bir Emrin Yerine Getirilmesi.....	52
1.5.4. Kusurluluğu Etkileyen Hata Halleri	53
1.6. Ceza Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Haller	54
1.6.1. İsnadın İspatı	54
1.6.2. Yasama Sorumsuzluğu	56
2. BÖLÜM: HAKARET SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ MUHAKEME KURALLARI VE YAPTIRIM.....	59
2.1. Hakaret Suçunun Özel Görünüş Biçimleri	59
2.1.1. Suça Teşebbüs	59
2.1.2. Suça iştirak	60
2.1.3. İçtima.....	62
2.2. Soruşturma ve Kovuşturma Şartları	64
2.2.1. Şikâyet.....	64
2.2.2. İzin.....	66
2.2.3. Uzlaşma.....	66
2.3. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü.....	67
2.3.1. Genel Olarak	67
2.3.2. Tutuklama Yasağı	67
2.3.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	69
2.3.4. Ceza Muhakemesinde Delillerin Değerlendirilmesi	70
2.3.5. Yaptırım	74
2.3.5.1. Süreli Hapis Cezası.....	74

2.3.5.2. Para Cezası	75
2.3.5.3. Erteleme.....	76
2.3.5.4. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)	77
3. BÖLÜM: HAKARET SUÇUNUN BENZER SUÇ TİPLERİNDEN AYRIMI ..	84
3.1. Genel Olarak.....	84
3.2. Kişinin Hatırasına Hakaret	84
3.3. Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu	88
3.3.1. Genel Olarak	88
3.3.2. Cumhurbaşkanına Hakaret Suçunda İsnadın İspatı.....	96
3.3.3. Cumhurbaşkanına Hakaret Suçunda Tutuklama	96
3.4. Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama	99
3.5. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu	100
3.6. Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama	103
3.7. Atatürk'ün Hatırasına Alenen Hakaret	109
SONUÇ	112
KAYNAKÇA.....	115
ÖZ GEÇMİŞ	124

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Akt	: Aktaran
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
HAGB	: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
K.	: Karar
KYOK	: Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜİİBF	: Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

ÖZET	
Başlık: Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu	
Yazar: Barış ÇİFTÇİ	
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serdar KORUCU	
Kabul Tarihi: 21/09/2023	Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 124 (ana kısım)
İnsanın kişiliği yalnızca maddi varlığından ibaret olarak düşünülemez. İnsanın maddi varlığının yanında manevi varlığı da kişiliğinin bir parçasını oluşturur. Bu manevi değerler; insanın şerefi ve saygınlığıdır. Bu nedenle hukuk sistemleri kişinin maddi varlığı yanında onurunu ve şerefini de korumak istemiş, tarih boyunca hukuk sistemlerinde kişinin maddi varlığının yanında manevi varlığını da korumak için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Ülkemizde hakaret suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabında "Şerefe Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde ise kişinin manevi varlığının önemi düzenlenmiştir. Bunun yanında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5816 sayılı "Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda" da hakaret suçu düzenlenmiştir. Sosyal medyanın yaygınlaşması ile sık sık gündeme gelen hakaret suçu siyasi öneme de sahip hale gelmiştir. Hakaret suçunu nelerin oluşturacağı, eleştiri hakkı kapsamında kalan haller, hakaret suçunun özel görünüş şekilleri, cezayı azaltan veya kaldıran haller, soruşturma ve kovuşturma usulü, hakaret suçunda yaptırım konuları, hakaret suçunun hangi delillerle ispat edilebileceği, nelerin hukuka aykırı delil olacağı konuları ve son olarak özel olarak düzenlenen hakaret suçları tezin konusunu oluşturmaktadır. Hakaret suçlarında tutuklama ve gözaltı yapılmaması gerektiği yüksek mahkeme kararlarına yer verilerek açıklanmıştır. Bu inceleme yapılırken herhangi nicel ya da nitel yöntem izlenmemiştir. Çalışmada ayrıca "Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu"nın düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Ceza Hukuku, Hakaret Suçu, Birey, Şeref, Eleştiri Hakkı	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Offense of Libel in Turkish Penal Code	
Author of Thesis: Barış ÇİFTÇİ	
Supervisor: Assist Prof. Serdar KORUCU	
Accepted Date: 21/09/2023	Sayfa Sayısı: vi (pre text) + 124 (main body)
Human personality constitutes spiritual existence as well as material existence. Spiritual values are the honor and dignity of man. For this reason, the honor and dignity of the person has been sought to be protected. Throughout history, regulations have been made to protect the spiritual existence of the person as well as his/her material existence. The crime of insult is regulated in the second book of the Turkish Criminal Code No. 5237 under the title of "Crimes Against Honor". Article 17 of the 1982 Constitution regulates the importance of the spiritual existence. In addition, the crime of insult is also regulated in the Turkish Penal Code No. 5237 and the Law No. 5816 on Crimes Committed Against Atatürk. With the widespread use of social media, the crime of defamation, which is frequently on the agenda, has become of political importance. What constitutes the crime of defamation, the cases within the scope of the right of criticism, the special forms of the crime of defamation, the cases that reduce or remove the punishment, the investigation and prosecution procedure, the sanction issues in the crime of defamation, the evidence with which the crime of defamation can be proved, what will be illegal evidence, and finally the specially regulated defamation crimes constitute the subject of the thesis. The fact that arrest and detention should not be made in defamation crimes is examined by giving place to high court decisions. It is also concluded that the crime of insulting the President should be regulated. 	
Keywords: Penal Code, Offense of Libel, Individual, Honor, Right to Criticism	

GİRİŞ

Tarih boyunca insanların maddi varlıklarının yanında manevi varlıklarının da korunması amaçlanmıştır. Hakaret suçları gerek hukukta gerekse siyaset biliminde önemli bir yere sahip olduğundan çalışmanın konusunu oluşturmuştur.

Roma hukukunda cezaya ilişkin hükümler 12 Levha Kanunlarına kadar örf ve adete dayanmıştır¹. Roma hukukunda suçlar kişi aleyhine işlenen suçlar ve mal aleyhine işlenen suçlar olarak ikiye ayrılmıştır. Kişi aleyhine işlenen suçlar "iniuria" olarak adlandırılmıştır. Mal aleyhine işlenen suçlar ise "furtum" olarak adlandırılmıştır. Kişi aleyhine olan suçlarda faile ceza verilirken mal aleyhine işlenen suçlarda zararın tazmini istenirdi². Pretor hukukunda iniura ile ilgili düzenleme yapılmıştır. İniuria sebebi ile yani kişinin şeref veya saygınlığına zarar verilen eylemden dolayı cezalandırılabilmesi için özel kastının bulunması gerekliydi³. İmparatorluk hukuku döneminde iniura ihlalinde eylemli ve sözlü yapılan hakaretler farklılık göstermiştir. Sözlü olarak yapılan iniura için sürgün cezası verilirken; eylemli yapılan iniura için madenlerde çalışma cezası verilmiştir⁴.

Görüldüğü üzere Roma hukuku kişinin maddi bütünlüğü yanında manevi bütünlüğünün de korunmasına önem vermiştir. Bu bakımdan kişinin şeref veya saygınlığına zarar veren eylemleri yaptırıma bağlanmıştır.

İslam hukukunda da kişinin manevi bütünlüğüne önem verilmiştir. Nisa suresi (4) 148. Ayet “Allah, zulme uğrayanın dile getirmesi dışında, çirkin sözün açıklanmasını sevmez.” İsrâ Sûresi (17) 70. ayet “Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık.” demekle insanın şerefli bir varlık olduğunu açıklamıştır. En'âm Sûresi (6) 108. ayet ve Hucurât Sûresi(49)11. Ayet de toplulukları, kadınları alaya almama, kötü lakapla çağırmama hususlarına değinmiştir. Bu sebeple İsrâ Sûresi (17) 70. ayet, En'âm Sûresi (6) 108. Ayet ve Hucurât Sûresi (49) 11. ayet hakaret ve alay etmeyi yasaklamıştır⁵.

¹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2022, s. 69.

² Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 1.

³ Bülent Tahiroğlu ve Belgin Erdoğan, Roma Hukuku Dersleri, İstanbul: Der Yayınları, 2018, s. 35.

⁴ Burak Coşkun, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2019, s. 16.

⁵ Mustafa Avcı, Türk Hukuk Tarihi, Konya: Atlas Akademi Yayınları, 2018, s. 315.

H. Muhammed'in de "Bir insana, Ey Yahudi ya da ey muhannes yahut ey luti." ifadelerinin yirmi değnekle cezalandırması gerektiğini belirtmiştir⁶.

Görüldüğü üzere İslam hukukunda da kişinin onur, şeref ve saygınlığı korunmuştur. Bunun yanında ölmüş kişilerin de onur, şeref ve saygınlığı düşünülmüş, ölmüş kişilerin hatırasına hakaret yaptırma bağlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde İslam hukuku uygulanmış ve İslam hukukuna göre iki ağır suç sayılan kazif (nitelikli hakaret) ve zina isnadı cezalandırılmıştır⁷. Kanuni Sultan Süleyman'ın Ceza Kanunnamesi'nin ikinci kısmında "bir kimse ahara nameşru kelimat söylese kadı tazir edip iki ağaca bir akçe alına" hükmü mevcuttur. Tanzimat döneminde 1840 tarihli Ceza Kanunnamesinde ise hakaret ve sövme suçları düzenlenmiştir. Daha sonra 1851 Tarihli Kânun-i Cedîd ve 1858 Ceza Kanunname-i Hümayunu 214. maddesi hakaret ve sövmeyi suç olarak düzenlemiştir⁸.

1 Mart 1926 tarihinde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu kabul edilmiştir. 765 sayılı mülga TCK hakaret ve sövme suçunu "Şahıslara Karşı Cürümler" başlığında 9. babın 7. faslında 480. maddede hakaret, 482. maddede sövme suçunu düzenlemiştir. 765 sayılı mülga TCK hakaret suçunu hakaret ve sövme olarak iki ayrı maddede düzenlemiştir. TCK m. 480'de hakaret suçunun oluşması için "ikiden fazla kişinin duyacağı şekilde" duyabilme şartı aranmıştır⁹.

Almanya'da Alman Ceza Kanun'unun 185-200'üncü maddeleri arasında hakaret suçu düzenlenmiştir. Hakaret suçu; sövme, fiil isnadı ve iftiradır. Sövme fiili direkt olarak kişinin saygınlığına ve şerefine yöneltilen küçültücü fiillerdir. Fiil isnadı gerçek olmayan bir olayın kişiye isnat edilerek şerefine isnat edilmesidir¹⁰.

Fransa'da Fransız Ceza Kanunu hakaret suçunu iftira ve sövme olarak ikiye ayırıp incelemiştir. İftiranın oluşabilmesi için isnat edilen fiilin gerçek olmaması gerekir. Sövme

⁶ Coşkun, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu", s.18.

⁷ Mehmet Koç, "Osmanlı Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları", Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2017, s.115.

⁸ Coşkun Üçok, "Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler: III", Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-4, (1947), s. 56; Said Nuri Akgündüz, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları", AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 8, Güz 2016, s. 7; Said Nuri. Akgündüz, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları", AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.4, S. 8, (Güz 2016), s. 1-16.

⁹ Ayfer Akdemir Çalışır ve Kurtuluş Tayanç Çalışır, Teoride ve Pratikte Hakaret Suçu, Ankara: Adalet Yayınları, 2016 s. 36; Erman Sahir, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kişilere Karşı Suçlar, İstanbul: Dünya Yayınları, 1994, s. 254; Ali Osman Onar, Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu, Yetkin Yayınları, 2016, s. 3.

¹⁰ Yenisey, "15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu", s. 272.

ise küçük düşürücü söz ve davranışlardır. 1810 sayılı Fransız Ceza Kanunu 17.05.1819 tarihli Basın Kanunu ile değişikliğe uğramıştır. Ardından 06. 05. 1944 tarihli bir emirname ile değişerek hakaret suçunun alenen işlenip işlenmediğine göre bir ayırım yapılmıştır. Buna göre şerefe karşı fiilin ancak alenen işlenmesi durumunda hakaret suçu kabul edilmiştir¹¹. Alenen işlenmeyen şerefe karşı fiilin ancak kabahat olacağı düzenlenmiştir¹².

İtalya’da 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun 595. maddesinde hakaret suçu düzenlenmiştir. İtalyan Ceza Kanunu hakaret suçunun, bir kimsenin yokluğunda işlenebileceğini düzenlemiştir¹³. Hakaret suçunu “başkalarıyla iletişim suretiyle onun saygınlığına zarar verici bir fiil” olarak tanımlamıştır. 2016 tarihinde İtalyan Ceza Kanun’unun 594. maddesinde düzenlenen “sövme” suçu kaldırılmıştır¹⁴.

Amerika Birleşik Devletleri’nde ABD Anayasası’nın “ifade özgürlüğünü kısıtlayan yasa yapılamayacağı” yönündeki düzenlemesi sebebi ile hakaret suç sayılmamaktadır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri’nde bazı eyaletlerde “iftira düzeyine varan” eylemler haksız fiil olarak düzenlenmiştir¹⁵. ABD ifade özgürlüğüne yer vermiş ancak nefret söylemini ifade özgürlüğü dışında tutmuştur. Belirli bir grup ya da kişiye yönelik nefret ifadeleri etnik çeşitlilikleri barındıran ABD için suç sayılmıştır. Düzenlemenin amacı toplum düzenini ve barışını korumaktır. Bu bakımdan nefret söylemi içeren ifade belirlenebilir bir gruba karşı zarar verici eylemlerde bulunulması ihtimalini doğurduğu takdirde suç olacaktır¹⁶. ABD Yüksek Mahkemesi “Beauharnais v. Illinois” kararında Chicago’da sokakta zenci karşıtı bildiri dağıtılması sonucu 200 dolar cezaya hükmetmiştir¹⁷. Görüldüğü üzere ABD’de toplum barışını bozacak, kargaşaya neden olacak nefret söylemleri cezalandırılmak istenmiştir. Bunun haricinde ifade özgürlüğü sınırlandırılmamıştır.

Araştırmanın Konusu

¹¹ Coşkun, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 20; Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21.

¹² Coşkun, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 20.

¹³ Feridun Yenisey ve Gottfried Plagemann, “15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu”, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2009, s. 266.

¹⁴ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21.

¹⁵ Coşkun, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 20.

¹⁶ Jeremy Waldron, The Harm in Hate Speech, Cambridge: Harvard University Press, 2012, s. 31.

¹⁷ İsmail Yüksel, “Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi İçtihatlarında Nefret Söylemi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi – S.10(2) (2019), s. 444.

Dünyanın çeşitli yerlerinde olduğu gibi Türk Hukukunda da kişinin manevi varlığı korunmuştur. Kişinin manevi bütünlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Anayasa ve kanunlarla koruma altına alınmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabında "Kişilere Karşı Suçlar" başlığıyla Kanun'un ikinci kısmının sekizinci bölümünde "Şeref Karşı Suçlar" bölümünde m. 125 ve devamında düzenlenmiştir. TCK m. 125'te genel "Hakaret" suçu düzenlenmiştir. Kanun koyucu TCK m. 125 ve devamında ayrıca özel hakaret durumlarını düzenlemiştir. Hakaret suçu ile bağlantılı olduğu için TCK m. 125 kapsamında hakaret suçu ile farkları ortaya konmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde; suçla korunan hukuki değer, suçun maddi ve manevi unsurları, hukuka uygunluk halleri, suçun nitelikli halleri açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde; suçun özel görünüş şekilleri, soruşturma ve kovuşturma usulü, yaptırım konuları düzenlenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde TCK m. 125 kapsamında yer alan hakaret suçunun diğer suçlardan ayrımını ortaya konmuştur. Bu bakımdan TCK m. 130 "Kişinin Hatırasına Hakaret", TCK m. 216 "Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama" suçu, TCK m. 299'da "Cumhurbaşkanına Hakaret" suçu, TCK m. 300'de "Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama" suçu, TCK m. 301'de "Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama" suçu, 5816 Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda "Atatürk'e Alenen Hakaret" hali Yüksek Mahkeme kararlarına da yer verilerek TCK m. 125 kapsamında hakaret suçu ile farkları ortaya konmuştur. Sonuç bölümünde ise genel değerlendirme yapılarak kanaatlerimiz açıklanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Gerçekleştirdiğimiz çalışma insanın maddi dokunulmazlığının yanında manevi dokunulmazlığının da önemini vurgulamaktadır. Yasal düzenlemeler ve içtihatlar incelenerek literatüre katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Ayrıca hakaret suçlarının değerlendirilmesi ve ifade özgürlüğünün sınırlarının çizilmesi amaçlanmıştır. Kişilerin ifade özgürlüğü kapsamında kalan söylemlerinin değerlendirilmesi, Kanun koyucu tarafından eksik veya yanlış düzenlemelerin hukuka uygun olarak tekrar gözden geçilmesini sağlamayı amaçlanmıştır. TCK m. 299'da düzenlenen "Cumhurbaşkanına Hakaret" suçunun düzenlenmesi hususu çalışmada

vurgulanmıştır. Hakaret suçunun diğer suçlardan ayrımı ortaya konmuştur. Güncel kararlara yer verilmiştir.

Araştırmanın Önemi

Hakaret suçları sürekli olarak güncellenmekte Yargıtay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yeni kararlar verilmektedir. Bu bakımdan literatür sürekli güncel tutulmalıdır. TCK m. 299’da düzenlenen “Cumhurbaşkanına Hakaret” suçu parlamenter sistemin tamamen terk edilmesinin ardından önem kazanmıştır. 16 Nisan 2017 tarihinden sonra Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı temsili bir makam olmaktan çıkmıştır. Bu bakımdan artık siyasi parti lideri olan Cumhurbaşkanına karşı hakaret ve eleştiriler artmaktadır. Bu eleştiriler ve hakaretler kapsamında Yüksek Mahkemeler tarafından ifade özgürlüğünün sınırları tekrar belirlenmeye başlamıştır. Bazı ifadeler hakaret olarak değerlendirmekten çıkarılmaya başlanmıştır. Çalışma ifade özgürlüğünün sınırlarının çizilmesinde de öneme sahiptir. Yargıtay ve AİHM kararlarına da yer verilerek hakaret suçları açısından inceleme yapılmıştır. Ayrıca Kanun koyucu tarafından eksik veya yanlış düzenlemelerin hukuka uygun olarak tekrar gözden geçirilmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Literatürde çalışmada geçen hakaret suçları hakkında son zamanlarda yeteri kadar inceleme yapılmaması, güncel kararların çalışmalarda bulunmaması da çalışmayı önemli kılmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada doktrin görüşleri, yüksek mahkeme kararlarına yer verilerek incelenmiş, tüme varım ilkesi ile nitel araştırma yapılmıştır. Çalışmada Chicago dipnot-kaynakça sistemi kullanılmıştır.

1. BÖLÜM: TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HAKARET SUÇU

1.1. Suçla Korunan Hukuki Değer

TCK m. 125 genel hakaret suçunu düzenleyerek kişinin manevi bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır. TCK m. 125/1’de hakaret suçu; “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.” şeklinde tanımlanmıştır. Hakaret suçunun oluşabilmesi için hareketin bir kimsenin onuruna, saygınlığına veya şerefine zarar verecek nitelikte olması gerekmektedir¹⁸. Kanun lafzına bakıldığında suçla korunan hukuki değer kişinin manevi bütünlüğü yani hakarete maruz kalan kişinin onur, şeref ve saygınlığıdır¹⁹.

“Hakaret” kelimesi Arapça kökenli, “değersiz, hor görülen” anlamına gelen “hakir” sözcüğünden türemiştir²⁰. Hakaret kelimesinin Türkçe karşılığı ise “onur kırıcı davranış veya söz” olarak açıklanabilir²¹. Hakaret oluşturacak davranış veya sözleri belirlerken o yere ait örf ve adetler önemli yer tutmaktadır²². Hakaret suçunun düzenlenme amacı, her insanın korunmaya değer şerefine ve itibarının zedelenmesini önlemektir²³. Hakaret suçunda objektif ve subjektif kriterlerde objektif kriter esas alınarak değerlendirme yapılmaktadır. Subjektif kriterde kişinin kendisi hakkında düşünceleri esas alınırken objektif kriterde kişi hakkında toplumun görüşleri esas alınmaktadır²⁴. Her insanın değerlendirmesi farklı olabileceğinden en ufak sözden rahatsız olan bir kişi için hakaret

¹⁸ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21.

¹⁹ Devrim Aydın, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan”, T.C. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2 (2013), s. 879; Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara: Savaş Yayınevi, 2018, s.105; Emine, Ülker Tarhan, Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007, s. 271.

²⁰ Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik, Ankara: Lûgat, Doğu Matbaası, 1962, s. 374.

²¹ Devellioğlu “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik”, s. 374.

²² Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 271; Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, 2018, s.105; Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21.

²³ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 2018, s. 105.

²⁴ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 271.

suçu oluşması beklenmemelidir²⁵. Bu sebeple objektif kriter yani toplumun genelindeki algı esas alınmaktadır²⁶. Hırsızlık veya dolandırıcılık suçundan mahkûm olmuş birine “dolandırıcı” şeklinde hitap edilmesi durumunda objektif olarak kişinin onuruna saldırılmış olunacağından hakaret suçu oluşacaktır²⁷.

Hakaret, kişinin şerefine, onuruna ve saygınlığına yapılan saldırdır²⁸. Hakaret ile kişiliğinin maddi ve manevi değerlerinin tamamı korunmaktadır²⁹. Manevi değerler; insanın şerefi ve saygınlığıdır³⁰. Hakaret suçu, kişinin onur, şeref ve saygınlığını bir bütün olarak korunmaktadır. Anayasa’nın 5. maddesinde de “...insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanması...” devletin temel amaç ve görevleri olarak düzenlenmiştir. Benzer şekilde Anayasa’nın 17. maddesinde de manevi varlığın önemini tekrar vurgulamıştır³¹. Anayasa m. 15 ise “Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması” başlığı ile bazı durumlarda temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulabileceğini düzenlemektedir³². Anayasa m. 15; savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde dahi kişinin manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağını düzenlemiştir. Hakaret suçunun temelini oluşturan şeref kavramı da

²⁵ Yavuz Erdoğan, “Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Hakaret Suçu”, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 6 (Aralık 2015), s. 17; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014, s. 4114.

²⁶ Özen Hafizoğulları ve Zeki Hafizoğulları, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, Ankara: Yetkin Yayınları, 2021, s. 236; Baha Arıkan, “Hakaret Suçlarında İhtilat ve Aleniyet”, Ankara Barosu Dergisi, S. 1, 1954, s. 3; Hakan Tokbaş, Türkiye Mevzuatında Şerefi İhlal, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s. 48.

²⁷ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 3.

²⁸ Devrim, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 879.

²⁹ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21; Coşkun, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 3.

³⁰ Coşkun, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s.3; Devrim, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 879; Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 3; Devrim, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 879.

³¹ Anayasa m. 17 “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz. Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.” şeklinde kimsenin manevi varlığına dokunulamayacağını düzenlemiştir.

³² Anayasa m. 15 “Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

kişinin manevi bütünlüğünü oluşturduğundan savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde dahi korunmaktadır³³.

TCK m. 125/1 “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi” düzenlemesinden hakaret suçu ile korunan hukuki değerin kişilerin onur, şeref ve saygınlığı olduğu anlaşılmaktadır. Onur, kişinin kendisine karşı hissettiği öz saygıdır. Şeref kavramı, bireyin sahip olduğu değerleri ifade etmektedir³⁴. Kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü kapsar.³⁵ Herkes kendisi hakkında başkalarının olumlu düşünmesini ister. Bu beklentilere aykırı davranış kişinin şerefine aykırı kabul edilir³⁶. Hakaret suçunun gerekçesinde de korunan hukuki değerin kişilerin şeref, haysiyet ve toplum içindeki itibarı olduğu açıklanmıştır³⁷. Hakaret fiilinin cezalandırılmasıyla korunan hukukî değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığı olup bu suçun oluşabilmesi için davranışın kişiyi küçük düşürmeye yönelik olarak gerçekleşmesi gerekmektedir³⁸.

1.2. Suçun Unsurları

1.2.1. Tipiklik

1.2.1.1. Suçun Maddi Unsurları

1.2.1.1.1. Fail

Kanunda yasaklanmış olan hareketi gerçekleştiren kişiye fail denir³⁹. Genel olarak suçlar herkes tarafından işlenebilirken, bazı suçlar belirli kişiler tarafından işlenebilir⁴⁰. Bu

³³ Yener Ünver, “Ceza Hukuku Felsefesi Açısından İnsan Onuru ve Mevzuatımız”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 7 (Ağustos 2008), s. 43.

³⁴ Burak Mola, “Türk Hukukunda Hakaret Suçu”, Yüksek Lisans Tezi İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul 2021 s. 23.

³⁵ Ünver, “Ceza Hukuku Felsefesi Açısından İnsan Onuru”, s.43; Mola, “Hakaret Suçu”, s.23.

³⁶ Nevzat Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, s.104. Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 469 Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Rifat Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 586; Hafizoğulları ve Özen, “Kişilere Karşı Suçlar”, s. 236 Veli Özer Özbek, Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 501.

³⁷ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen Emin Alşahin ve Kerim Çakır, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2019, s. 486; Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2019, s. 164.

³⁸Y. 18. CD, E. 2015/19524, K. 2016/2854, T. 17.02.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³⁹ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara. Savaş Yayıncılık, 2012, s.107; Üzülmöz, “Özel Hükümler”, s. 44; Mustafa Özen, Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s.177.

⁴⁰ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 21.

suçlara “özgü suçlar” denilmektedir⁴¹. Özgü suçlarda sadece özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir⁴². Özgü suçlara iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak suçtan sorumlu olurlar. Özgü suçlarda fail olabilmek için suçun temel şekli bakımından insan olmanın dışında bazı nitelikler aranmışsa “gerçek özgü suç” söz konusu olur⁴³. Örnek olarak, işkence suçunun faili yalnızca kamu görevlileri olabilir. Hakaret suçları herkes tarafından işlenebildiği için özgü suç olarak kabul edilmemektedir⁴⁴. Suçun tanımında yer alan “kişi” ibaresinden dolayı hakaret suçunun herkes tarafından işlenebilen bir suç olduğunu kabul etmek gerekir.

Belirtmek gerekir ki hakaret suçunun faili sadece gerçek kişiler olabilir⁴⁵. Tüzel kişilerin, suç işlemeye elverişli hareket yetenekleri bulunmamaktadır. TCK m. 20 gereğince tüzel kişiler fail olamayacağından hakaret suçunun faili de sadece gerçek kişiler olabilir. Bu bakımdan TCK’nin 60. maddesi “Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri” başlığında tüzel kişilerin fail olamayacağı ancak güvenlik tedbiri uygulanabileceği düzenlenmiştir. Bu bakımdan tüzel kişiler hakaret suçunun faili olamaz⁴⁶. Yasama sorumsuzluğu olanlar ve diplomatik dokunulmazlığı olan kişiler de bu suçun faili olabilir ancak muafiyetleri bulunduğundan yargılanmazlar⁴⁷.

5187 sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesinde hakaret suçları açısından özel bir sorumluluk türü benimsenmiştir⁴⁸. Basın Kanunu’nun 11. maddesi hakaret suçundan

⁴¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 143; Özen, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 178.

⁴² TCK m.40 “(1) Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır. (2) Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur. (3) Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.”

⁴³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 143; Özen, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 178.

⁴⁴ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 44; Özbek, Doğan ve Bacaksız, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 143; Özen, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 178.

⁴⁵ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, Ceza Hukuku ve Özel Hukukta Hakaret Suçları ve Tazminat Davaları, Ankara: Adalet Yayınevi, (2008), s. 23, s. 971.

⁴⁶ Ahmet Caner Yenidünya ve Mehmet Emin Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, TBBD, S. 68, Ocak-Şubat 2007, s. 45.

⁴⁷ Aydın, “Hakaret Suçu”, s. 882.

⁴⁸ 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesi “Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur. Süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur. Süreli yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayım yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı

sürelî yayınlarda müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağılı olduğu yetkilinin sorumlu olacağını düzenlemiştir. Ayrıca yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hallerinde ise basımcının sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Buradaki sorumluluk objektif nitelikte bir sorumluluk olup kişilerin kendi kusurlarından kaynaklanmamaktadır⁴⁹. Ancak bu düzenleme TCK m. 20/1’de düzenlenen “ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.” hükmüne de açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Her ne kadar sorumlu kişilere hakaret teşkil eden yazıyı denetleme yükümlülüğü verse de tek görevi eseri basmak olan basımcının sorumlu olması açıkça “ceza sorumluluğunun şahsiliği” ilkesine aykırılık teşkil etmektedir⁵⁰.

1.2.1.1.2. Mağdur

Mağdur, suçun konusunun ait olduğu kişi veya kişilerdir⁵¹. Hakaret suçunda, somut bir fiil veya olgu isnat etmek ya da sövmek suretiyle onur, şeref ve saygınlığına saldırılan kişi “mağdur” olarak adlandırılmaktadır⁵². TCK’de mağdurdan “kimse” olarak söz etmektedir. Bu bakımdan gerçek kişi olan herkes suçun mağduru olabilir⁵³.

TCK m. 126 “Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirtilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.” şeklinde düzenlenmiştir Madde metninden anlaşıldığı gibi hakarete uğrayan mağdurun belirli veya belirlenebilir kişi olması gerekir⁵⁴. 765 sayılı TCK m.

çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir. Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur. Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁹ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 43.

⁵⁰ Ali Parlar ve Meltem Banko, Cezai ve Hukuki sorumluluk Boyutlarıyla Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 7-8.

⁵¹ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 44.

⁵² Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 136, s.107; Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 44.

⁵³ Hasan Gerçekler, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara: Cantekin Matbaacılık, 2011, s. 1607; Yenidünya ve Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, s. 46; Koca ve Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.427; Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 143.

⁵⁴ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 44.

484’de “tereddüt edilemeyecek derecede karineler varsa” ibaresi 5237 sayılı TCK m. 126’da “duraksanmayacak bir durum varsa” ifadesi kullanılarak daraltılmıştır⁵⁵. Bu nedenle de hakaretin yöneltildiği kişi belirlenemiyorsa hakaret suçu oluşmayacaktır. Yargıtay “sinkaf ederim böyle yeri, böyle düzeni”⁵⁶ ifadesinden kimin kast edildiği belli olmadığı için bu ifadeyi hakaret kabul etmemiştir.

Fail kurul üyelerinden belirli birini kast edip o kişiye yönelik hareket etmiş ise hakaret suçunun mağduru yalnızca o kişi sayılır⁵⁷. Failin TCK m. 125/5 hükmünden ceza alabilmesi için belirlenen kurulu kast ederek hakaret etmesi gerekir.

Bireysel olarak belirlenmesinin mümkün olmayan “kişi topluluğu” niteliğindeki gruba hakaret edilmesi halinde hakaret suçu oluşmayacaktır⁵⁸. Kişi topluluklarına karşı hakaret suçunun oluşabilmesi için topluluk açıkça sınırlandırılmış olmalıdır. “Tüm avukatlar sahtekar” ifadesi hakaret suçunu oluşturmayacakken, “şu ofisteki tüm avukatlar sahtekar” ifadesi hakaret suçunu oluşturacaktır⁵⁹. Yargıtay da kişi topluluklarına karşı hakaret edilmesi halinde topluluk açıkça sınırlanmadığı durumlarda hakaret olarak kabul etmemektedir⁶⁰. Hakaret suçunun kişi topluluğuna karşı işlenmesi durumunda hakaretin kişi topluluğunun hepsine karşı işlendiği kabul edilmektedir. Bir görüşe göre mağdurun topluluk sebebi ile tek bir hakaret suçu oluşmaktadır⁶¹. Diğer görüşe göre ise hakaret suçunun mağduru her birey olduğundan TCK m. 43/2 hükmü gereği zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır⁶². Belli bir aileye karşı yapılan hakaret durumunda tüm aile bireyleri mağdur sayılmaktadır⁶³. Kanaatimizce de tüzel kişiliği olmayan topluluğa karşı işlenmesi durumunda tüm topluluk üyelerine karşı tek bir suç işlenmiş olacak ancak ceza TCK m. 43/2 zincirleme suç hükmü gereği arttırılarak verilmelidir.

5237 sayılı TCK’nin 125/3-a maddesi “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı” işlenmesi durumunu nitelikli hal olarak kabul etmiş ve “cezanın alt sınırı bir yıldan az

⁵⁵ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 39.

⁵⁶ YCGK, E,2014/786, K, 2015/168, T. 26.05.2015, (Kazancı Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁷ TCK m. 125/5 “Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.”

⁵⁸ Ersan Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, İstanbul: Vedat Yayınları, s. 550.

⁵⁹ Durmuş ve diğerleri, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 639. Aksi Görüş için bkz. Hamide Zafer, Nur Centel ve Özlem Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul: Beta Yayınları, 2020, s. 234.

⁶⁰ Y. 18. CD, E. 2015/7996, K. 2015/12719, T. 02.12. 2015, (Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi: 10/04/2023).

⁶¹ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 504; Tezcan, Erdem ve Önok, Ceza Özel, s. 591.

⁶² Centel, Zafer ve Çakmut, Ceza Hukukuna Giriş, s. 234.

⁶³ Centel, Zafer ve Çakmut, Ceza Hukukuna Giriş, s. 225.

olamaz” düzenlemesiyle faile verilecek cezayı ağırlaştırmıştır. Failin kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunun işlenmesi durumunda fail, hakaret ettiği mağdurun kamu görevlisi olduğunu bilmeli, suçun işlendiği sırada mağdur kamu görevlisi olmalı ve mağdura görevinden dolayı suçun işlenmesi gerekmektedir⁶⁴. Bu unsurların birinin yokluğunda hakaret suçu “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı” işlenmiş sayılmaz⁶⁵. Kamu görevlisi, TCK m. 6/1-c bendine göre; “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” dir. Burada mağdur gerçek kişiler olduğu gibi aynı zamanda kamudur. Ayrıca belirtmek gerekir ki basit halde işlenen hakaret suçu şikâyeteye tabi iken kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçu hakkında TCK m. 131/1 gereği şikâyeteye tabi değildir⁶⁶.

TCK m. 125/5 kurul halinde çalışan kamu görevlilerine hakaret durumunu düzenlemiştir. TCK m. 125/5 “Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.” demek suretiyle hakaret suçunun kurula karşı işlenmesi durumunda tüm üyeler için ayrı ayrı suç oluşturmayacak, faile tek bir ceza verilecek ancak bu ceza TCK m. 43 gereği arttırılacaktır⁶⁷.

765 sayılı mülga TCK’nin 483. maddesi belirtilen tüzel kişiliklerin dışındaki tüzel kişiliklerin hakaret suçunun mağduru olamayacağını belirtmekteydi⁶⁸. Ancak 5237 sayılı yeni TCK böyle bir düzenleme ile tek tek hangi tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olabileceğini saymamıştır. Doktrindeki bazı yazarlara göre tüzel kişiler hakaret suçunun mağduru olabilir⁶⁹. Doktrindeki bazı yazarlar ise manevi saygınlığın gerçek kişiliğin ayrılmaz bir parçası olduğunu, bu sebeple gerçek kişiliği bulunmayan tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olmayacağını, suçtan zarar gören olabileceğini savunmaktadır⁷⁰. Koca ve Üzülmaz’e göre suçun mağduru ancak gerçek kişiler olabilir⁷¹.

⁶⁴ Centel, Zafer ve Çakmut, Ceza Hukukuna Giriş, s. 234.

⁶⁵ Centel, Zafer ve Çakmut, Ceza Hukukuna Giriş, s. 234.

⁶⁶ Y. 4. CD, E.2021/ 19438, K. 2021/ 23632, T. 06.10.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶⁷ TCK’nin 43. maddesinin 2. fıkrası, “Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da birinci fıkra hükmü uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁶⁸ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s.293.

⁶⁹ Gökhan Taneri, Hakaret Tekzip Tazminat, Ankara: Yetkin Yayınları 2013, s. 49; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 504; Tezcan, Erdem ve Önok, Ceza Özel, s. 591; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.112; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 294.

⁷⁰ Üzülmaz, “Özel Hükümler”, s.44; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 306.

⁷¹ Koca ve Üzülmaz, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 107.

Bu bakımdan devlet, tüzel kişi, kurum ve organlar sadece “suçtan zarar gören” olabilir. Her mağdur, suçtan zarar gören kişidir. Ancak suçtan her zarar gören kişi mağdur olmayabilir. Toroslu’ya göre tüzel kişilerin şerefi olmadığı, ancak gerçek kişilerin şerefi olduğundan tüzel kişiler hakaret suçunun mağduru olmaz⁷². Özbek’e göre tüzel kişiler de hakaret suçunun mağduru olabilir⁷³. Soyaslan’a göre; tüzel kişiliklerin saygınlık, şöhret, onur gibi değerleri bulunamadığından tüzel kişiler hakaret suçunun mağduru olamaz. Ancak gerçek kişilerin veya tüzel kişiliklerin içinde bulunan gerçek kişilerin saygınlık, şöhret, onur gibi değerleri bulunabilir⁷⁴. Kanaatimizce hakaret suçunun mağduru gerçek kişiler olabilir. Yargıtay’ın görüşü de bu yöndedir⁷⁵.

Bir kişiye karşı yapılan hakarete birden fazla kişi mağdur olabilir. Örneğin; “Sen orospu evladısın” şeklinde hakaret edildiğinde mağdurun annesi de hakarete uğramış sayılacağından şikâyet hakkı bulunmaktadır. Bu durumda TCK m. 43/2 gereği zincirleme suç hükümleri uygulanarak faile tek bir ceza verilecek, cezası arttırılacaktır⁷⁶.

1.2.1.1.3. Fiil

Fiil (hareket); söz, yazı, görüntü, resim, ses, işaret gibi yollarla açıklanan ifadelerdir⁷⁷. Bunların yanında hakaret anlamı içeren el işareti, jest, mimik de hakaret suçunu oluşturabilir⁷⁸.

Hareketin niteliğine göre suçlar; hareketin sayısına göre, hareketin şekline göre ve hareketin önemine göre olarak üçe ayrılıp incelenebilir. Hareketin sayısına göre suçlar tek hareketli ve çok hareketli suçlardır. Hareketin şekline göre suçlar; icrai ve ihmali hareketli suçlardır. Hareketin önemine göre suçlar ise bağlı hareketli ve serbest hareketli suçlardır. Tek hareketli suç, suçun oluşması için tek bir hareketin yeterli olduğu suçlardır. Bu bakımdan hakaret suçu tek hareketli suç kabul edilebilir. Çok hareketli suçlar; birleşmiş hareketli, bölünebilen hareketli ve seçimlik hareketli suçlardır. Birleşmiş

⁷² Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, s. 112.

⁷³ Özbek, Kanbur ve diğerleri, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 493.

⁷⁴ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 306. Koca ve Üzülmmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 108.

⁷⁵ Y. 18. CD, E. 2016/78978, K. 2017/1193, T. 06/02/2017 (Kazancı Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁷⁶ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s.45; Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 463.

⁷⁷ Hafizoğulları ve Özen, “Kişilere Karşı Suçlar”, s. 223; Üzülmmez, “Özel Hükümler”, s. 44.

⁷⁸ Hafizoğulları ve Özen, “Kişilere Karşı Suçlar”, s. 223; Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419; Koca ve Üzülmmez, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 435.

hareketli suçta tipteki birden fazla hareketin yapılmasıyla suç oluşacaktır. Bölünebilen hareketli suçta birden fazla hareket olmasına rağmen netice gerçekleşmese de suç tamamlanır. Seçimlik hareketli suçta ise suçta yer alan birden fazla hareketten birinin yapılmasıyla suç oluşur. Hakaret suçu belirli davranış öngörmediği için serbest hareketli bir suçtur. Seçimlik hareketli bir suç olan hakaret suçu, sövmek veya somut fiil isnadı ile işlenebilir⁷⁹.

Netice, failin gerçekleştirdiği hareketin dış dünyada meydana getirdiği değişikliktir⁸⁰. Neticeye göre suçların tasnifinde dikkat edilmesi gereken hareketin etkileniş şekline göre suçlardan zarar suçu ve tehlike suçudur. Zarar suçlarında bir zararın meydana gelmiş olması veya zarar tehlikesinin meydana gelmesi neticenin kabulüne yeterlidir. Tehlike suçları “somut tehlike” ve “soyut tehlike” suçları olarak tasnif edilebilir. Somut tehlike suçunda hareketin obje bakımından tehlike yaratmış olup olmadığına bakılır. Soyut tehlike suçunda ise hareketin obje bakımından tehlike yaratmış olup olmadığının bir önemi yoktur⁸¹. Somut tehlike suçunda tehlikenin meydana gelip gelmediği araştırılmaktayken, soyut tehlike suçunda tehlikenin meydana gelip gelmediği araştırılmamaktadır⁸². Zarar ve tehlike suçları açısından ise hakaret suçunun tehlike suçu olduğu kabul edilmektedir⁸³. Kanaatimizce hakaret suçunun oluşması için şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte olması yeterli görüldüğünden ve soyut tehlike suçlarında somut bir tehlikenin varlığı araştırılmayacağından hakaret suçu soyut tehlike suçu olarak kabul etmek gerekir.

Ceza hukukunda sonuç (maddi) suçlarda neticenin gerçekleşmesi aranırken; sırf hareket (şekli) suçlarında ise hareketin yapılmış olması yeterlidir. Hakaret suçu sırf hareket suçu olduğundan neticenin meydana gelmesi gerekmeden hareketin yapılmasıyla suç

⁷⁹ Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 136; Çetin Akkaya, “Suçların İctimai Bağlamında Fiil Tekliği”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 13 (Haziran 2019), s. 5; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.233; Hafizoğulları ve Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, s. 237; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökcen, Ahmet Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s. 395; Mine Arısoy, “Hakaret”, TBB Dergisi, S.72 (2007), s. 164; Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 155.

⁸⁰ Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 136.

⁸¹ Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Yetkin Yayıncılık 2018, s. 257.

⁸² Daragenli, Vesile Sonay, “Tehlike Suçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998, s. 59; Kayıhan İçel, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul: Beta Yayınları, 2018, s. 276; Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m.1-75), İstanbul: Beta Yayınları, 2019, s. 205.

⁸³ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 104; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 233; Arısoy, “Hakaret”, s.169.

oluşacaktır⁸⁴. Bu sebeple mağdurun “onur, şeref ve saygınlığının rencide olup olmadığına, kendini aşağılanmış hissedip hissetmediğine” bakılmaksızın fiilin mağdurun “onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte” olması gerekli ve yeterlidir⁸⁵. Hakaret suçunun sırf hareket suçu olduğunu kabul etmek gerekir. Hakaret suçu icrai nitelikte işlenebilen bir suçtur. Kanunda ihmali hali düzenlenmediği için ihmali şekilde işlenememektedir⁸⁶.

İllyet bağı ise neden ve sonuç arasındaki bağlantıyı ve ilişkiyi ifade eder⁸⁷. Yargıtay’a göre suçun oluşması için, failin amaca yönelik işlediği vahim eylem/elverişli araç suç ile suçun konusu üzerinde meydana gelen tehlike arasında illiyet bağının bulunması gerekir. İllyet bağının kopması durumunda suç oluşmayacaktır⁸⁸.

TCK m. 125/1 düzenlemesi hakaret suçunu, somut olgu ya da fiil isnadında bulunmak veya sövmek şeklinde iki seçimlik hareket olarak öngörölmüştür⁸⁹. Hem mağdura yönelik sövmenin hem de somut fiil veya olgu isnat etmenin cezası Kanunda aynı şekilde öngörölmüştür. Bu durum doktrinde eleştirilmektedir⁹⁰. Seçimlik hareketler için farklı ceza öngörölmediğinden seçimlik hareket temel cezayı belirlemede göz önüne alınmalıdır⁹¹.

Hakaret suçunun maddi unsuru olarak kabul edilen sövme fiilinden anlaşılması gereken onur kırıcı söylem ve davranıştır⁹². Ayrıca gerçek dışı somut bir fiil veya olgu isnadı da hakaret suçunu oluşturur. Somut bir fiil veya olgu isnadından söz edilmesi için failin mağdura karşı zamanı, yeri belli olan bir fiil veya olgu isnat etmesi gerekir⁹³. Yapılan somut fiil veya olgu isnadının “doğruluğu ispatlanabilir” olması gerekir. Yapılan somut fiil veya olgu isnadının gerçek olup olmaması, bilinip bilinmemesi, suç oluşturup oluşturmaması önemli değildir⁹⁴. “Rüşvetçi” ifadesini kullanmak soyut bir olgu isnadıdır

⁸⁴ Toroslu, “Ceza Hukuku Genel Kısım”, s. 136.

⁸⁵ Soyaslan, “Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 233.

⁸⁶ Muhammed Emre Tulay, “Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, (2019), s. 578.

⁸⁷ Hakeri, Genel Hükümler, s. 126.

⁸⁸ Y. 3. CD, E. 2022/ 1171, K. 2022 / 3208, T.30.05.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022). Y. 3. CD, E. 2021/ 3358, K. 2022/ 1319 T. 10.03.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁸⁹ Koca ve Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 107.

⁹⁰ Hafizoğulları ve Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.223; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s.277; Üzülmöz, s.46.

⁹¹ Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, s. 112.

⁹² Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419.

⁹³ Mustafa Özen, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, TBBT, S. 75 (2008), s. 96.

⁹⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419.

ve sövmek suretiyle hakaret suçu sayılır. “Tapu işlerini yapmak için rüşvet aldı” ifadesi bir somut fiil isnadıdır⁹⁵. Somut fiil isnadında bulunulması durumunda olayın gerçekliği araştırılmalı, gerçek dışı isnatlarda faile ceza verilmelidir. Ancak sövmek suretiyle hakaret suçunun işlenmesi durumunda faile ceza verilir.

Somut fiil isnadından söz edilebilmesi için hakaretin zaman ve kişi olarak hedef alınarak işlenmesi gerekir⁹⁶. “Sen şu tarihte rüşvet aldın” ifadesi mağdura doğrudan yöneltilen bir isnattır. Mağdura yönelik olmayıp ima edilmesi durumunda mağdur belli olmadığından beraat kararı verilmelidir⁹⁷. Mağdurun ismi söylenmese de herkes tarafından anlaşılması durumunda faile ceza verilmelidir⁹⁸.

Yargıtay, sanığın, sahte parayı bilerek tedavüle sürmek suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen soruşturma sırasında görev alan, bu görev esnasında tanık olduğu bir olaydan dolayı ifade veren ve TCK’nin 6. maddesi gereğince kamu görevlisi sayılan mağdur polis memuruna savcılıkta verdiği ifadesinden dolayı "rüşvet mi aldın, niye yalan söylüyorsun" demekten ibaret eyleminin, kamu görevlisine hakaret suçunu oluşturacağına karar vermiştir⁹⁹. Başka bir kararında Yargıtay, icra müdürü olan mağdur S.. Y.. ile kolluk görevlisi olarak olay yerinde görev yapan tanık A.. B..’in aşamalarda değişmeyen sanığın, “sen buraya gelmek için ne kadar rüşvet aldın” şeklindeki sözleri sarf ettiğine ilişkin beyanları karşısında, hakaret suçunun sübuta erdiğine karar vermiştir¹⁰⁰. Benzer şekilde sanığın, haciz işlemi esnasında, icra memuru olan katılına hitaben "paramı çaldın, rüşvet aldın, şikayetçi olacağım" şeklinde sözler söylediğinin anlaşılması karşısında, eylemin, TCK'nin 125/3-a maddesinde düzenlenen hakaret suçunu oluşturduğuna karar vermiştir¹⁰¹. Zira bu ifadeler sövmek suretiyle hakaret suçunu oluşturmaktadır.

⁹⁵ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 435.

⁹⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 435; Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419

⁹⁷ Y. 2. CD, E. 2011/ 27554, K. 2013/ 13500, T. 27.05.2013, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁹⁸ Y. 18. CD, E. 2015/ 3116, K. 2015/ 3572, T. 29.06.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁹⁹ Y. 4. CD, E. 2013/ 37406, K. 2014 / 31158, T. 30.10.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁰⁰ Y. 4. CD, E. 2013/ 17286, K. 2014 / 33053, T. 13.11.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁰¹ Y. 18.CD, E. 2017/ 1021, K. 2019 / 3604, T. 20.02.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

Müstehcen hareketler de hakaret suçunu oluşturabilir¹⁰². Yazı, işaret veya el hareketi sövme suretiyle gerçekleşebilir. Örneğin; “nah hareketi” belirli bir kişiye yönelik yapılmışsa hakaret suçunu oluşturur¹⁰³. Hakaret mağdurun şeref ve saygınlığına zarar verici onu zedeleyici nitelikte olmalıdır. Yargıtay, hakaret suçunun oluşumunda kişiyi küçük düşürücü hareketin yerini, zamanını ve somut olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirme yapmaktadır¹⁰⁴. Hareket mağdurun bilgisine ulaştığı an suçun oluştuğu kabul edilmeli, ayrıca mağdurun toplum içindeki itibarının zedelenmesi gerekmemelidir¹⁰⁵.

TCK m. 105’te düzenlenen “cinsel taciz” suçu bir temasın olmaksızın her türlü cinsel davranıştır¹⁰⁶. Cinsel tacizden söz edilebilmesi için cinsel amaçlı (şehvet duygusuyla gerçekleştirilen) bir hareketin gerçekleşmesi gerekir. Hakaret suçunda bir kimsenin şeref haysiyet ve saygınlığı hedef alınırken, cinsel taciz suçunda kişinin iffetlerine yönelik temas olmaksızın gerçekleşen bir fiil olmalıdır¹⁰⁷.

TCK m. 125/1 “sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırılması” olarak hakaret suçunun diğer seçimlik hareketini düzenlemiştir. Kişinin saygınlığını, onur, şeref ve haysiyetini zedeleyecek değer yargıları sövmek suretiyle hakaret suçuna vücut verecektir¹⁰⁸. Sövmek suretiyle işlenen hakaret suçlarında somut durum, yer ve zamanın özellikleri, örf ve âdet gibi hususlara dikkat edilmesi gerekir. Ayrıca kamuoyunda hakaret kabul edilen fiilin bulunması suçun oluşması için gereklidir¹⁰⁹.

Sövmek suretiyle hakaret suçu farklı şekillerde işlenebilir. Bir zihinsel veya fiziksel engelliye hitap edilerek işlenebilir. Örneğin; görmeyen birine kör, ayağı aksayan birine total şeklinde hitap ederek işlenebilir¹¹⁰. Yargıtay, “yine mi sen yine sen total” şeklindeki

¹⁰² Koca ve Üzülmmez, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 435; Soyaslan, “Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 233.

¹⁰³ Y. 19. CD, E. 2019/29061, K. 2020/6332, T. 10/06/2020, (Kazancı Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁰⁴ Y. 4.CD, E. 2021/ 25566, K. 2021 / 29241, T. 14.12.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022). Y. 4. CD, E. 2012/ 30384, K.2014 / 574, K. 15.01.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁰⁵ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 233.

¹⁰⁶ Gündel, Ahmet, 5237 Sayılı TCK’da Cinsel Saldırı Cinsel İstismar-Cinsel Taciz-Rızaen Irza Geçme-Hürriyeti Kısıtlama-Alıkoyma-Fuhuş ve Müstehcen Yayın Suçları, Ankara 2009, s. 179.

¹⁰⁷ Yokuş Sevük, Handan: “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçları” TBB Dergisi, S. 57, 2005; Yaşar ve diğerleri, “Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu”, s. 3515.

¹⁰⁸ Üzülmmez, Özel Hükümler, s. 49.

¹⁰⁹ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 104; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 233; Üzülmmez, Özel Hükümler, s. 49.

¹¹⁰ Y. 3.CD, E. 2013/ 21208, K.2014 / 8478, T. 03.03.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

ifadeyi hakaret olarak kabul etmektedir¹¹¹. Bir kişiye hastalığıyla hitap etmek sövmek şeklinde hakaret suçunu oluşturur. AIDS hastası bir kişiye “AIDS’li” şeklinde hitap etmek sövmek şeklinde hakaret suçunu oluşturacaktır¹¹².

Bir kişinin mesleğinin aşağılayıcı şekilde söylenmesi de sövmek suretiyle hakaret suçuna vücut verir. Örneğin; otopark işleten kişiye “mafya bozuntusu”¹¹³, emlakçı birine “dolandırıcı” ifadesi, daha önce işlediği bir suçla hitap etmek “hırsız” veya “dolandırıcı” ifadesi sövme suretiyle hakaret suçuna vücut verir¹¹⁴.

Küfür etmek de kişinin manevi bütünlüğüne yapılan saldırı olarak sövme suretiyle hakaret suçuna vücut verir¹¹⁵. Sinkaflı küfür etmek en bariz hakaret örneğidir¹¹⁶. “Siz orospusunuz” ifadesi hakaret kabul edilmektedir¹¹⁷. Yargıtay, “bu iş böyle aptallara kaldı, akıllı rakipler istiyorum” şeklindeki sözlerinin, hakaret suçunu oluşturduğuna karar vermiştir¹¹⁸. Benzer şekilde Yargıtay, “salak, gerizekalı”, “sen şerefsizsin”¹¹⁹ şeklindeki sözlerin hakaret suçunu oluşturduğuna karar vermiştir¹²⁰. Yargıtay, “hahaha salak” şeklinde mesaj atılması halinde hakaret suçunun oluştuğuna karar vermiştir¹²¹. Ancak Yargıtay, “siz ahlaksızsınız, ben sizin ciğerinizi biliyorum” sözünü hakaret kabul etmemektedir¹²².

¹¹¹ YCGK, E. 2015/ 34, K. 2015 / 289, T. 29.09.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹² Y.18.CD, E. 2018/ 7988, K.2020 / 275, T. 14.01.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹³ Y. 4.CD, E. 2021/ 6114, K.2021 / 18542, T. 09.06.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹⁴ Aydın, “Hakaret Suçu”, s. 879.

¹¹⁵ Y. 4. CD. E. 2019/7714, K. 2019/18785, T. 3.12.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹⁶ Y. 1. CD, E. 2021/ 11492, K.2021 / 15168, T.21.12.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹⁷ Y. 2. CD, E. 2011/37239, K. 2013/11006 K, 08.10.2013, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹⁸ Y. 2. CD, E. 2011/ 25906, K. 2013 / 4306, T. 04.03.2013, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹¹⁹ Y. 18. CD, E. 2015/5812, K. 2015/5921, T, 29.09.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁰ Y. 18. CD, E. 2016/ 10818, K. 2018 / 7556, T. 16.05.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²¹ Y. 4. CD, E. 2020/20273, K. 2020/13343, T. 22/10/2020, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²² Y. 18.CD, E. 2019/ 8868, K. 2019 / 14087, T. 08.10.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

Hakaret suçu soru sormak şeklinde de işlenebilir. Yargıtay tarafından “Salak mısın?” ifadesi hakaret olarak değerlendirilmektedir¹²³. Yargıtay, sanığın katılana hitaben “hayvan, öküz sen insan mısın?” ifadesini hakaret olarak kabul etmiştir¹²⁴.

Etnik kimlikleri aşağılamak da sövmek suretiyle hakaret suçunu oluşturur. Yargıtay önceleri “Çingene” şeklindeki hitabı hakaret olarak kabul ederken,¹²⁵ artık hakaret olarak kabul etmemektedir. “Çingene” sözü, Türk Dil Kurumunun güncel sözlüğünde “Hindistan’dan çıkıp, dünyanın farklı yerlerine dağılıp orada yaşayan topluluk” olarak tarif edilmiş olup, sanığın “Çingene” ifadesi ile “halen kendilerini roman olarak tanımlayan ve Avrupa’dan Türkiye’ye göç etmiş olan kişiler olduğundan TCK m. 125 kapsamında hakaret suçu olmadığına karar vermiştir¹²⁶.

Beddua niteliğindeki tanrısal istekler hakaret suçunu oluşturmamaktadır¹²⁷. Kanaatimizce de Tanrısal ceza istekleri hakaret suçu olarak kabul edilmemelidir. Yargıtay da kişiye yapılan bedduayı sövme olarak kabul etmemektedir. “Allah Belanı Versin” şeklindeki ifadenin de hakaret suçunu oluşturmadığına karar vermiştir¹²⁸.

Yargıtay “dört gözlü” ifadesini hakaret saymamaktadır¹²⁹. Yargıtay, “şikâyet etmekte işe yaramıyor, siz azmışsınız, siz azmışsınız” şeklindeki söylemin kaba ifade olduğuna ve bu haliyle hakaret suçuna vücut vermediğine karar vermiştir¹³⁰.

YCGK, “İşini yapmıyor karaktersiz herif” şeklindeki sözlerin kaba söz kapsamında kaldığından hakaret kabul etmemiştir¹³¹. Benzer şekilde “Arkadaşlar, Türkiye Cumhuriyeti terör örgütü kadar adil değildir, Türkiye Cumhuriyeti çadır mahkemeleri kuruyor görüyorsunuz, mahkemeleri iki tane insanın merhametine bırakarak değil tanık şahit dinlemeyen kendi kafasına göre yargı yapan bir mahkeme devletten ibarettir.”

¹²³ YCGK, E. 2015/ 1065, K. 2017 / 319, T. 06.06.2017; Y. 7. CD, E. 2016/ 25791, K.2016 / 21144, T. 13.12.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁴ Y.15.CD, E. 2015/ 5500, K. 2015 / 30471, T. 22.10.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁵ Y. 9. CD, E. 2006/1929, K.2006/3512, T. 20.06.2006, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁶ Y.18. CD, E. 2015/ 33232, K. 2016 / 18820, T. 07.12.2016 bkz. Y. 18. .CD, E. 2016/ 15862, K. 2016 / 16924, T. 01.11.2016 benzer kararlar için bkz. Y. 18. CD, E. 2015/ 33232, K. 2016 / 18820, T. 07.12.2016 Y. 18. CD, E. 2016/ 18976, Karar: 2017 / 1204, T. 06.02.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁷ YCGK, E. 2014 / 2-328, K. 2014 / 386, T. 16.09.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁸ YCGK, E. 2014/2-328, K. 2014/386, T. 16.9.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹²⁹ YCGK, E.1988/449 K.1988/494 T. 28.11.1988, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹³⁰ Y. 4. CD, E. 2020/10768, K. 2020/13556, T. 26.10.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹³¹ YCGK, E. 2018/462, K. 2020/143, T. 27.02.2020, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

ifadeleri için muhatapların aldığı karara yönelik ağır eleştiri niteliğinde kabul edip hakaret olarak değerlendirmemiştir. Görüldüğü üzere Yargıtay, vatandaşın eleştirilerini hoş görmekten yana tavır sergilemektedir¹³². AİHM de Oberschlick v. Austria, 11662/85 Kararında; Avusturya'daki Forum dergisi basımcısı Gerhard Oberchlick, Parti lideri ve Eyalet Valisi Jörg Halder'i "ahmak, gerizekalı (Trottel)" şeklinde hitap eden Gerhard Oberschlick isimli gazeteci hakkındaki kararında AİHS'nin 6. maddesinde korunmaya alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ve AİHS'in 10. maddesi kapsamında ifade özgürlüğü içinde olduğuna hükmetmiştir¹³³.

Radyo Televizyon Üst Kurulu, 10.12.2015 tarih, 2015/53 Toplantı numaralı, 30 No'lu kararında: 31.08.2015 Tarihinde Saat 22.00'de Yayınlanan "Söz Teması" Adlı Programda AKP'nin eski milletvekillerinden Aydın Ünal'ın bazı medya kuruluşları için kullandığı "Bunların hepsi ahmak" ifadesi dolayısıyla şu değerlendirmesinde "Yayına bakıldığında 'ahmak' sözcüğünün bir küfür mahiyetinde değil, TDK'nin Türkçe sözlüğünde de ifadesini bulduğu gibi "Aklını gereği gibi kullanamayan" anlamında eleştirel bir yaklaşımla söylendiği düşünülmüştür. Yayına bu açıdan bakıldığında kullanılan ifadenin hakaret maksatlı olmayıp ağır bir eleştiri şeklinde ele alınmasının daha uygun olacağı kanaatine varılmıştır"¹³⁴. "Ahmak" ifadesinin sebepsiz yere küçük

¹³² YCGK, E. 2016/1139, K. 2019/463, T. 28.05.2019, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹³³ Cohen Jonathan Gérard, "Article 10 ", in Pettit L. E. & Decaux E. & Imbert P-H., La Convention Européenne des Droits de l'Homme, Commentaire article par article, 2ème éd., Paris, Economica, (1999), s. 365-408.

¹³⁴ Tam gerekçe "Her ne kadar Uzman raporunda, bazı yayın organlarına eleştirilerde bulunulurken kullanılan "ahmak" sözcüğünün eleştiri sınırlarını aşan, kişilerin kişi ve kuruluşların saygınlığını zedeleyen, hakaret içeren ve küçük düşüren bir ifade olduğu, bu nedenle 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırılık bulunduğu görüşü belirtilmiş ise de; Daire Başkanlığı görüşünde de belirtildiği üzere; Topluma mal olmuş Fetullah Gülen gibi kişiler ile kuruluşların, özellikle de kendi fikir ve düşüncelerini rahatça ifade edebilecek mecralara sahip olan yayın kuruluşlarının, sıradan vatandaşlara göre eleştirilere daha açık olması gerektiği açıktır. Yayına bakıldığında "ahmak" sözcüğünün bir küfür mahiyetinde değil, TDK'nın Türkçe sözlüğünde de ifadesini bulduğu gibi "Aklını gereği gibi kullanamayan" anlamında eleştirel bir yaklaşımla söylendiği düşünülmüştür. Bu eleştiride söz konusu yayın kuruluşlarının kendilerini kullandıkları yorumuyla yayın politikalarına bir eleştiri getirilmiştir. Yayına bu açıdan bakıldığında kullanılan ifadenin hakaret maksatlı olmayıp ağır bir eleştiri şeklinde ele alınmasının daha uygun olacağı, aynı zamanda söz konusu kuruluşların kendi mecralarında görüş ve düşüncelerini rahatça ifade edebilecek imkanların da olması hasebiyle bir mağduriyetin söz konusu olamayacağı da dikkate alındığında, anılan yayının 6112 sayılı Kanun hükümlerini ihlal etmediği kanaatine varılmıştır. Bununla birlikte Fetullah Gülen ile ilgili birtakım mesnetsiz iddiaların dile getirildiği belirtilen şikâyet dilekçesi kapsamında da belirtilen iddiaların eleştiri ve yorum bazlı olduğu, dolayısıyla kişilik haklarını zedeleyici bir nitelik taşımadığı değerlendirilmiştir. İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı raporunun incelenmesi neticesinde, programda yansıtılan yorumların farklı bakış açılarının kamuoyuyla paylaşılmasının; toplumun bilgi edinme hakkının ve dolayısıyla ifade özgürlüğünün bir gereği olduğu kanaatine ulaşılmış ve 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'a aykırı bir husus olmadığı kanaatine varılmıştır. Karar: Yapılan görüşmeler sonucunda, ayrıntıları ve gerekçeleri yukarıda izah olunduğu üzere;

düşürücü şekilde ifade edilmesi halinde hakaret suçunu oluşturduğu kabul edilebilir¹³⁵. Ancak her somut olaya göre ayrı değerlendirme yapılmalıdır.

Bir fiilin hakaret suçu olması için ifadelerin açıkça kişiyi rencide edecek şekilde veya sövme suretiyle işlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple her nezaket dışı hareket hakaret suçunu oluşturmamaktadır. Kişinin onuruna, şerefine ve saygınlığına zarar verecek derecede değil de kaba hitap tarzını oluşturan fiiller hakaret suçunu oluşturmaz. Benzer şekilde yakınma, sitem ve çaresizliği dile getiren sözler de hakaret suçunu oluşturmamaktadır¹³⁶. Hakim; fiilin nezaket dışı, rahatsız edici bir söylem, eleştiri veya kaba davranış olup olmadığını her somut olaya göre değerlendirip karar vermelidir. Hakim bu değerlendirmeyi yaparken mağdurun hassasiyetine değil; fiilin toplumda kişiyi küçültebilecek ve incitebilecek nitelikte olup olmadığına bakmalıdır¹³⁷.

A HABER logosuyla yayın yapan TURKUVAZ MEDYA YAYIN HİZMETLERİ A.Ş. unvanlı kuruluş hakkında, bahse konu yayını nedeniyle, 6112 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir İDARİ YAPTIRIM UYGULANMASINA YER OLMADIĞINA Üst Kurul Üyesi İsmet DEMİRDÖĞEN'in karşı oyu ve oy çokluğu ile karar verildi." şeklinde düzenlenmiştir.

¹³⁵ İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun Polis Merkezleri Eğitici Yetiştirme Kursu 2. grup açılış programı konuşmasında, isim vermeden "Terörist olmaktan ceza alanları bu ülkenin selameti ve o beldenin selameti için görevden aldığımızda, Avrupa'ya giderek Türkiye'yi şikâyet eden ahmağa söylüyorum." şeklindeki sözlerine karşı bir gazetecinin sorusu üzerine 04.11.2019 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu "31 Mart'ta seçimi iptal edenler ve dünyada, Avrupa'da, onların gözünde nereye düştüğümüz noktasında, o olan şeylere, biten şeylere baktığımızda, tam da işte 31 Mart'ta seçimi iptal edenler ahmadır." sözlerini söylemiştir. YSK üyelerinin şikâyeti üzerine İstanbul Anadolu 7. Asliye Ceza Mahkemesi 14.12.2022 Tarih, 2021/418 Esas, 2022/616 sayılı Kararında "Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevinden dolayı alenen hakaret" gerekçesi ile Ekrem İmamoğlu 2 yıl 7 ay 15 gün hapis cezası almıştır. Ayrıca TCK m. 53 hükmü uygulanarak belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmıştır. Gerekçeli kararda, sanığın söylediği her sözün tüm Türkiye'de ve yurt dışında, basın aracılığıyla kolaylıkla duyulduğuna vurgu yapılarak, "Takip edilen sanık tarafından bu şekilde, hakaret suçunun işlenmesi nedeni ile temel ceza belirlenirken TCK'nin 125/1-3-a maddesinde öngörülen seçimlik cezalardan hapis cezası tercih edilerek, temel ceza alt sınırdan uzaklaşılma sureti ile belirlenmiştir." şeklinde karar vermiştir. Polemik sırasında birbirlerine söylenen veya bir röportaj sırasında görüş olarak söylenen sözün hakaret mi yoksa olgusal temele dayalı değer yargısı anlamında eleştiri mi olduğunu mahkeme takdir edecektir. Ayrıca mahkeme ifadelerin kime yönetildiğini duraksanmayacak şekilde açık olarak anlaşılması halinde ceza vermelidir. Somut olayda mahkeme "seçimi iptal edenler" ifadesinden seçimi iptal eden YSK üyeleri kast edildiğine kanaat getirmiş ve "ahmak" ifadesini hakaret kabul etmiştir. 765 sayılı TCK m. 484'de "tereddüt edilemeyecek derecede karineler varsa" ibaresi 5237 sayılı TCK m. 126'da "duraksanmayacak bir durum varsa" ifadesi kullanılarak daraltılmıştır. Somut olayda "31 Mart'ta seçimi iptal edenler ahmadır" ifadesinin muhatabının kim olduğu açık değildir. Mahkeme niyet okuması yapmadan hakaretin duraksanmayacak şekilde açık olması halinde ceza verilmelidir. Bu bakımdan şüpheden sanık yararlanır ilkesi somut olayda uygulama alanı bulmalıdır. Ayrıca temel cezanın belirlenmesinde TCK m. 61 gereği suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı, failin güttüğü amaç ve saik dikkate alınmaktadır. Gazetecinin sorusu üzerine söylenen "ahmak" ifadesi hakaret kabul edilse ve duraksanmayacak şekilde belirli muhataba yöneltilmiş olsa dahi TCK m. 61 hükmü göz ardı edilerek, gerekçesi açıklanmadan, seçenek yaptırıma çevrilmeden üst sınırdan hapis cezası verilmesi hukuki gözükmemektedir.

¹³⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 435.

¹³⁷ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 435.

Yargıtay’a göre, “siz yalancı ve terbiyesizsiniz” ifadesi kaba söz niteliğinde olup hakaret kabul edilmemektedir¹³⁸. Benzer şekilde Yargıtay, “köylüsünüz, buraya layık değilsiniz”¹³⁹, “gıcık”¹⁴⁰, “karı gibi ağlıyorsun”¹⁴¹, “sırıتما”¹⁴², “herkes haddini bilsin”¹⁴³, “gavur”¹⁴⁴, “sana bu diplomayı verenin”¹⁴⁵, “üç kağıtçı”¹⁴⁶, “gerici yobazlar”¹⁴⁷, “edepsizler”¹⁴⁸, “basitsin”¹⁴⁹, “hanzo”¹⁵⁰, “sen kimsin lan?”¹⁵¹, “Beceriksiz herif, meziyetsiz, karaktersiz... artık bırak bu işi, emekli ol git, insanları mağdur ediyorsun”¹⁵², “ruh sağlığın yerinde mi senin, köylü kurnazlığı yapıyorsun, bu da kapak olsun sana”¹⁵³, “aç gözlü”¹⁵⁴, “cahil”¹⁵⁵, “sizler yalakasınız”¹⁵⁶, “siz eşkıyasınız”¹⁵⁷ şeklindeki söylemlerin nezaket dışı ve kaba sözler olduğuna kanaat getirerek hakaret suçunun oluşmadığına karar vermiştir.

¹³⁸ Y. 18.CD, E. 2019/ 12013, K. 2020 / 9445, T. 15.09.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹³⁹ Y.18. CD, E. 2015/11272, K. 2016/140, T..11.01.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁰ Y. 18.CD, E.2015/27033, K.2016/5622, 22.03.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴¹ Y.1.C.D, E.2021/1732, K. 2021/5031, 24.03.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴² Y. 18. CD, E. 2015/1377, K. 2015/1806, T. 26.05.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴³ Y. 18. CD, E. 2015/41787, K. 2017/13867, T. 29.11.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁴ Y. 18. CD, E. 2017/1772, K. 2017/3352, T. 27.03.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁵ YCGK, E. 2016/1403, K. 2019/464, T. 28.05.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁶ Y. 2. CD, E.2011/726725 K.2013/7383, T. 08.03.2013, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁷ Y. 18. CD, E. 2017/4058, K. 2018/537, T. 22.1.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁸ Y. 18. CD, E. 2018/5959, K. 2019/6788, T. 4.4.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁴⁹ Y.18. CD, E: 2015/38074, K. 2017/8480, T.06.07.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵⁰ Y. 18. CD, E.2015/26138, K.2018/14285 K, 05.11.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵¹ Y. 18. CD, E. 2016/4590, K.2018/7586 K, 16.05.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵² Y. 18. CD, 2015/43880 E, 2017/11006 K, 16.10.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵³ Y. 18. CD, E. 2016/17134, K. 2019/15901, T. 27.11.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵⁴ Y. 18. CD, E. 2019/8256, K. 2020/4884 T. 24.02.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵⁵ Y. 18. CD. E. 2017/565, K. 2019/3443 T. 19.2.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵⁶ Y. 4.CD, E. 2019/4890, K. 2021/27093, T. 22/11/2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵⁷ Y. 18. CD, E. 2017 / 7727, K. 2019 / 13374, T. 30.09.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

YCGK, “sana ne lan” ifadesindeki “lan” kelimesi “onur, şeref ve saygınlığı” rencide edici boyutta olup hakaret suçunu oluşturacağına karar vermiştir¹⁵⁸. Yargıtay görüş değiştirerek “lan” ifadeleri kaba hitap tarzı olarak nitelendirilmiş ve hakaret olarak kabul edilmemiştir¹⁵⁹. Kanaatimizce “lan” ifadesi “kaba hitap tarzı” olup hakaret olarak kabul edilmemelidir.

1.2.1.1.3.1. Mağdurun Huzurunda Hakaret

TCK m. 125/1 ve 125/2 huzurda ve gıyapta hakaret hallerini düzenlemiştir¹⁶⁰. Huzurda hakaret için mağdurun direkt olarak görüp duyabileceği şekilde fiilin gerçekleşmesi gerekir. Huzurda hakaret için fiilin yüz yüze gerçekleşmesi şart değildir¹⁶¹. Mağdura yazılan bir mektubun ulaşması, mesajlarda hakaret yazılması veya telefonda söylenmesi durumunda da huzurda hakaret gerçekleşmiş sayılır¹⁶². Mağdurun huzurda hakareti o an anlayamamış veya duyamamış olması da huzurda hakaret edildiği gerçeğini değiştirmemektedir. Huzurda hakareten söz edilmesi için araya başka vasıta girmeden mağdur tarafından öğrenilmesi gereklidir¹⁶³. Failin sesli, görüntülü veya yazılı şekilde fiili öğrenmesi de huzurda hakaret kabul edilir¹⁶⁴. Mağdur hedef alınarak yapılan hakaret oluşturan fiili öğrenmesi gerekli ve yeterlidir¹⁶⁵.

1.2.1.1.3.2. Gıyapta Hakaret

Fiil, mağdurun hazır bulunmadığı, hakareti duymadığı zaman gerçekleştirildiğinde suç mağdurun gıyabında işlenmiş olacaktır. TCK m. 125/1 “mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.” şeklinde düzenleyerek mağduriyetin oluşması için hakaret suçunu teşkil eden fiili başkalarının

¹⁵⁸ YCGK, E. 2014/756, K. 2015/124, T. 21.04.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁵⁹ Y.18. CD, E. 2017 / 7733, K.2019 / 12692, T. 23.09.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁶⁰ TCK m. 125/1 ve 2 “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden (...) (1) veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.” şeklinde düzenlenmiştir.

¹⁶¹ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 51.

¹⁶² Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 52.

¹⁶³ Mustafa Özen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, Eylül-2019, s.617.

¹⁶⁴ Hamide Zafer, Nur Centel, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul: Beta Yayınları, 2021, s.228; Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 435.

¹⁶⁵ Özen, Özel Hükümler, s.617.

duyması gerektiğini belirtmiştir¹⁶⁶. TCK m. 125/1’de ihtilatın ne şekilde gerçekleşeceği belirtilmemiştir. Bu sebeple sözlü, yazılı, bağırarak veya başka şekillerde gerçekleşebilir¹⁶⁷. Gıyapta hakaretin cezalandırılabilme şartı en az üç kişiyle işlenmesidir. Üç kişinin aynı anda hakaret fiilini öğrenmesi gerekmez¹⁶⁸. Farklı zamanlarda failin gıyabında hakareti söylemesi halinde en az üç kişiyle ihtilat ederek işlendiği kabul edilir¹⁶⁹. Failin farklı zamanlarda benzer sözleri söylemesi gıyapta hakaret suçunun oluşması için yeterlidir¹⁷⁰. Failin birebir aynı sözleri söylemesi gerekmemektedir¹⁷¹. Failin kasıtlı olarak mağduru aşağılaması veya küçük düşürmesi yeterlidir¹⁷². Burada failin kasıtlı olarak üç kişiyle ihtilat ederek hakaret suçunu işlemesi gerekir. Bu sebeple bir kişiye gönderdiği mesajı failin bilgisi dışında birden fazla kişinin görmesinde failin kastı olduğu söylenemeyeceğinden gıyapta hakaretin oluştuğundan da söz edilemez¹⁷³. Gıyapta hakaret için üç kişiye ulaşabilecek vasıtanın kullanılması yeterlidir¹⁷⁴. Resmi bir makama verilen dilekçede hakaret veya somut fiil isnadını içeren yazıyı ikiden fazla kişinin okuması ya da bilgisine ulaşması durumunda gıyapta hakaret suçu işlenmiş olacaktır¹⁷⁵. Failin diğer kişilerin öğrenmesini istemediği halde tesadüfen öğrenmeleri durumunda ihtilat kastı bulunmadığından gıyapta hakaret suçu oluşmamaktadır. Yargıtay, "nerede o orospu çocuğu" sözlerinin yöneldiği kişi bakımından “en az üç kişiyle ihtilat” unsurunun gerçekleşmediği, telefonla görüşme anında diğer kişilerin hakaret sözlerini duymuş olmasının ihtilat unsurunun oluşmasını sağlamayacağına karar vermiştir¹⁷⁶. İhtilatın oluşması için hakaret suçunu algılayabilen en az üç kişiyle işlenmesi

¹⁶⁶ Murat Kayañççek, Şerefe Karşı Suçlar, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s. 89.

¹⁶⁷ Aras Türay ve Irmak Erdoğan, Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilatın Hukuksal Niteliği D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S. (2019), s. 1339; Kayañççek, s. 97; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 291.

¹⁶⁸ Kayañççek, Şerefe Karşı Suçlar, s. 78; Tezcan, Erdem ve Önok, “Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku”, s. 598; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, “Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 499.

¹⁶⁹ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 439; Koca ve Üzülmmez, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 435.

¹⁷⁰ Üzülmmez, Özel Hükümler, s. 52; Koca ve Üzülmmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 435.

¹⁷¹ Üzülmmez, Özel Hükümler, s. 52; Özen, Özel Hükümler, s. 555.

¹⁷² Y. 4. CD, E. 2005/10925, K. 2006/17202, T.04.12.2006, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁷³ Ersan Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, s.532. Aksi görüş için bkz. Üzülmmez, “Hakaret Suçu”, s.53.

¹⁷⁴ Üzülmmez, “Özel Hükümler”, s. 53.

¹⁷⁵ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s.30; Yenidünya ve Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, s. 57; Y. 18. CD, E. 2015/2895, K. 2015/2764, T. 16/06/2015(Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁷⁶ Y. 4. CD, E. 2021/ 30200, K. 2021 / 25165, T. 21.10.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

gerekir. Temyiz kudreti yerinde olmayan kişiler veya o an hakaret suçunu algılayamayan kişiler ihtilat için aranan sayıya dahil olmazlar¹⁷⁷.

Suç tüm unsurlarıyla gerçekleşmiş olmasına rağmen bazı durumlarda failin cezalandırılabilmesi için başka şartların da varlığı aranmaktadır¹⁷⁸. Bu durumda objektif cezalandırılma şartı gündeme gelir¹⁷⁹. Bir görüşe göre; gıyapta hakarete ihtilatın hukuksal niteliği objektif cezalandırılabilme şartıdır¹⁸⁰. Bu görüşe göre failin cezai sorumluluğu üç kişiyle ihtilat edildiğinde failin cezai sorumluluğu doğacaktır¹⁸¹. İhtilat şartı gerçekleşmediği durumda failin cezai sorumluluğundan söz edilememektedir¹⁸². Doktrindeki baskın görüşe göre ihtilat suçun unsurudur¹⁸³. Yargıtay da ihtilatın suçun unsuru olduğunu kabul etmektedir¹⁸⁴. TCK m. 125 “en az üç kişiyle ihtilat edilmesi” halini hareketin bir özelliği olarak öngörmektedir. Ayrıca ihtilatın, objektif cezalandırılabilme şartı olması “kusur prensibi” ile bağdaşmayacaktır¹⁸⁵. Kanaatimizce de ihtilat kavramı, kişilerin algılayabileceği şekilde iletme anlamına gelmektedir. Bu bakımdan hareketin bir parçası yani suçun unsuru olarak kabul edilmelidir.

1.2.1.1.4. Suçun Konusu

Hakaret suçunun üzerinde işlendiği kişi suçun maddi konusunu oluşturmaktadır. Suçun konusunu kişinin maddi veya manevi bütünlüğü oluşturabilir. Hakaret suçlarında da

¹⁷⁷ Arısoy, “Hakaret”, s.169.

¹⁷⁸ Türey ve Erdoğan, “Gıyapta Hakaret”, s. 1360.

¹⁷⁹ Elif Bekar, Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013, s. 99.

¹⁸⁰ Üzülmöz, “Özel Hükümler”, s. 53; Koca ve Üzülmöz, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 479; Ersoy, s. 226. H. Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara Adalet Yayınları, 2021. 4133. TCK m. 125/1 “mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.” Maddenin gerekçesinde de “Bir veya iki kişiyle ihtilat ederek de mağdura hakaret edilebilir. Bu gibi durumlarda esasında bir haksızlık gerçekleşmektedir. Ancak, izlenen suç siyaseti gereğince, gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, mağdurun gıyabında en az üç kişiyle ihtilat ederek, yani en az üç kişi muhatap alınarak hakaretin yapılması şart olarak aranmıştır.” Kanun lafzı ve gerekçesine bakılarak “hakaretin cezalandırılabilmesi için” ifadesinden ihtilatın, fail tarafından kasten gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

¹⁸¹ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 68.

¹⁸² Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 68.

¹⁸³ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 30; Kayaçıçek, Şerefe Karşı Suçlar, s. 94; Özen, Özel Hükümler, s. 555; Çetin, “Fiilin Tekliği”, s. 24; Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 33; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 290; Utku Coşkun, Sakarya, “Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilat Unsuru”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2 (2013), s. 415.

¹⁸⁴ Y. 18. CD, E. 2018/1664, K. 2018/12069, T. 01.10.2018, (Legal Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁸⁵ Türey ve Erdoğan, “Gıyapta Hakaret”, s. 1369.

suçun konusunu kişinin onur, şeref ve saygınlığı suçun konusunu oluşturmaktadır.¹⁸⁶ Ayrıca kişinin toplum içinde aşağılanmış olma şartı aranmamaktadır. TCK m. 125'in gerekçesi; "Hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığıdır" şeklinde suçun konusunun kişinin onur, şeref ve saygınlığı olduğunu açıklamıştır. Hakaret suçunun konusunu kişinin mutlak suretle tasarruf edebileceği onur şeref ve haysiyeti oluşturmaktadır. Hukuka uygunluk nedeni olan rıza hakaret suçları için de geçerlidir. Ancak bazı durumlarda kanun koyucu kişinin şahsından ziyade bulunduğu makamı korumayı amaçlamıştır. Bu durumlarda kişinin rızası önem arz etmemektedir. Örnek vermek gerekirse; TCK m. 125/3-a kapsamında kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret veya TCK m. 299 Cumhurbaşkanına hakaret durumunda rıza geçerli olmayacaktır.¹⁸⁷

1.2.1.2. Suçun Manevi Unsuru

Bir kişinin hareketinden sorumlu tutulabilmesi için hareketin sadece Kanun tarafından yasaklanmış olması yetmemektedir. Ayrıca hareket ile kişi arasında manevi bir bağın bulunması gerekir¹⁸⁸. Bu bağ da failin kastı veya taksiridir. Kasttan söz edebilmek için bilme ve isteme unsurlarının bir arada bulunması gerekir¹⁸⁹. TCK m. 21/1 suçun oluşması için failin kastının varlığını aramıştır. TCK m. 22/2 ise ancak Kanunda açıkça taksirli hallerin varlığı halinde faile ceza verileceğini düzenlemiştir¹⁹⁰. Kanun açıkça bir suçun taksirli halini düzenlenmemişse o suç sadece kasten işlenebilmektedir. Hakaret suçunun da taksirli hali düzenlenmediğinden sadece kasten işlenebilen bir suçtur¹⁹¹. Kast, doğrudan kast ve olası kast olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan kastta fail suçun objektif unsurlarını bilerek ve isteyerek gerçekleştirir. Olası kastta ise fail suçun kanuni

¹⁸⁶ Faruk Erem, "Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S.1, (1968), s. 16.

¹⁸⁷ Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 383. Özbek ve diğerleri, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 355.

¹⁸⁸ Türay ve Erdoğan, "Gıyapta Hakaret", s. 1369.

¹⁸⁹ Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 192; Özer, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.178; Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 192.

¹⁹⁰ TCK m. 21/1 "Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir." TCK m. 22/1 "Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır." hükmüne yer vermiştir.

¹⁹¹ Özbek, Şerefe Karşı Suçlar, s. 269; Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 118; Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 246; Çalışır ve Çalışır, Teori ve Pratikte Hakaret Suçları, s. 37.

tanımındaki unsurlarının olabileceğini öngördüğü halde “olursa olsun” düşüncesiyle gerçekleştirir¹⁹².

Bir görüşe göre TCK m. 125’de düzenlenen “onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek...” ifadesinin özel kastın varlığı anlamına geldiği ve failde aşağılama amacı olduğu kabul edilmiştir¹⁹³. Baskın olan diğer görüşe göre, hakaret suçunun oluşması için failin bilme ve isteme iradesi yeterli olmalıdır¹⁹⁴. Suçun kanuni tanımında herhangi bir özel kast niteliği aranmadığından kanaatimizce hakaret suçunun oluşması için genel kast gerekli ve yeterli olmalıdır. Yargıtay, hakaret suçunun olası kastla işlenemeyeceğine karar vermiştir¹⁹⁵.

1.3. Hakaret Suçunda Hukuka Uygunluk Nedenleri

Failin cezalandırılabilmesi için suçun kanuni tanımdaki unsurların oluşması ayrıca hukuka uygunluk sebeplerinden birinin de bulunmaması gerekir¹⁹⁶. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 223/2-d “Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması” durumunda beraat kararı verileceği düzenlemiştir. Bu sebeple yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması durumunda sanık hakkında beraat kararı verilir.

TCK m. 24 ve devamı hükümlerinde düzenlenen genel hukuka uygunluk nedenleridir. TCK m. 26 da düzenlenen hakkın kullanımına ilişkin olan hukuka uygunluk nedenleridir. Belirli suçlar için sayılan özel hukuka uygunluk nedenleri de mevcuttur. TCK m. 128 “İddia ve Savunma Dokunulmazlığını” düzenlemektedir ve bu düzenleme özel olarak düzenlenmiş hukuka uygunluk nedenidir.

Hakaret suçları için AİHS 10. maddesinde yer alan “ifade özgürlüğü” de hakaret suçları bakımından hukuka uygunluk nedeni sayılacaktır. Bu bakımdan ifade özgürlüğü ve doğal uzantısı olan eleştiri hakkı kapsamındaki fiiller hakaret suçunu oluşturmayacaktır¹⁹⁷. Hakaret suçları için; iddia ve savunma dokunulmazlığı, ihbar ve şikâyet hakkı, haber

¹⁹² Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 192.

¹⁹³ Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 184.

¹⁹⁴ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 300 Soyaslan, “Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 311. Erol Çetin, Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 38.

¹⁹⁵Y. 2. CD, E. 2012/3647, K. 2012/2455 08.02.2012 “Hakaret suçunun, neticesi harekete bitişik şekli suçlardan olması, suç kastının varlığı için eylemin iradi olarak gerçekleştirilmesinin yeterli olması ve kanunda öngörülen neticenin hareketin gerçekleşmesi ile zorunlu olarak doğması nedeniyle, olası kast ile işlenemeyecek suçlardan olduğu...” (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

¹⁹⁶ Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 149.

¹⁹⁷ Çetin, Hakaret Suçları, s. 344.

verme hakkı, ifade özgürlüğü ve eleştiri hakkı terbiye ve disiplin etme hakkı mağdurun rızası kanunun hükmünün ve yetkili merciin emrinin yerine getirilmesi halleri hukuka uygunluk nedenleri olarak gösterilebilir.

1.3.1. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

Haklarını arayan kişilerin bazı hallerde başkalarına isnatta bulunmasına bağlıdır. Bir eylem, hukuka aykırılık içermesine rağmen suç teşkil etmeyebilir. Bu bakımdan iddia ve savunma dokunulmazlığı önem arz etmektedir. Hakkın kullanılmasının özel bir görünümü olarak ortaya çıkan iddia ve savunma dokunulmazlığı (iuris enim exercitio non nahet iniuriam) ilkesinin doğal sonucudur¹⁹⁸. Anayasa'nın 36. maddesi olan "Hak Arama Hürriyeti"¹⁹⁹ ile de paralel bir düzenleme olan iddia ve savunma dokunulmazlığı, Anayasa'nın 74. maddesi olan "İhbar ve Şikâyet Hakkının" da sonucu olarak ortaya çıkmaktadır²⁰⁰. İfade hürriyetinin, dilekçe hakkının ve hak arama hürriyetinin kullanılması iddia ve savunma dokunulmazlığının varlığı ile güçlenmektedir²⁰¹.

TCK m. 128 "Yargı Mercileri ve İdari Kurumlara Başvuru" halini düzenleyerek başvuru yapan kişilerin somut fiil isnadında veya olumsuz ifadelerde bulunması halinde ceza verilemeyeceğini düzenlemiştir. Buradan anlaşılması gereken, başvuru sahibinin yazılı veya sözlü başvurusunda ifadelerinden onur, şeref ve saygınlığa zarar verecek beyanlarda bulunması durumudur²⁰². Bu bakımdan başvuru sahibinin sövme veya somut fiil isnadında bulunma durumunun hakaret suçunu oluşturduğu, başvuru yapılsa da bu durumun değişmeyeceği görüşü ileri sürülmekte, bu düzenleme doktrinde eleştirilmektedir²⁰³.

TCK m. 128 düzenlemesi ile yapılan isnatların kişilere yönelik olması ve bu konuda başvuru yapılması gerekmektedir²⁰⁴. Cumhuriyet savcılarının düzenledikleri iddianame ve dava boyunca bulundukları isnatlar da görevin ifası kapsamında hukuka uygunluk

¹⁹⁸ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019, s. 313; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, s. 358- 359; Esra Salmanlı "Avukatlık Mesleği Yönünden İddia ve Savunma Dokunulmazlığı", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2020 s.67.

¹⁹⁹ Anayasa m.36/1 "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." şeklinde düzenlenmiştir.

²⁰⁰ Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 149.

²⁰¹ Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, s. 333.

²⁰² Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 56.

²⁰³ Hafizoğulları ve Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s. 230; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 335; Arısoy, "Hakaret", s. 172.

²⁰⁴ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 56.

sebebini oluşturacaktır²⁰⁵. Hakkın kullanılması ile suç oluşturan eylem arasında bağlantı bulunmalıdır²⁰⁶. Bu eylemin iddia ve savunma dokunulmazlığı sınırları içerisinde kullanılması gerekmektedir²⁰⁷.

Sövmeye suretiyle bir somut fiil isnadı içeren yazılı veya sözlü başvuru somut vakıya dayanamayacağından bu kapsamda değerlendirilmemeli ve hakaret suçundan ceza verilmelidir²⁰⁸. Somut fiil isnatları dava konusu ile alakasız olarak yazılmış veya söylenmişse bu durumda da TCK m. 128 hükmü olan iddia ve savunma dokunulmazlığından faydalanılmamalıdır. Zira bu isnatların dava konusu ile alakası olması gerekir²⁰⁹. Somut fiil isnatları gerçek bir vakıya dayanmıyorsa bu durumda iftira suçu gündeme gelecektir²¹⁰.

Yargı mercileri ve diğer kurumlara başvurularda tahkir edici yazılı veya sözlü ifadeler TCK m. 128 kapsamına dahil edilecek ve bu ifadeler hakaret suçunu oluşturmayacaktır²¹¹. İddia ve savunma hakkının kötüye kullanılması durumunda hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması gündeme gelecek ve TCK m. 128 düzenlemesi olan iddia ve savunma dokunulmazlığından faydalanmak söz konusu olmayacaktır²¹². Tahkir edici yazılı veya sözlü beyan iddia ve savunma için zorunlu değil ise iddia ve savunmanın sınırı aşılmış sayılmalı ve kişiye ceza verilmelidir. Ancak tahkir edici yazılı veya sözlü beyan iddia ve savunma için zorunlu ise, olayın çözümünde gerekli ise bu durumda sınırın aşılmadığını kabul etmek gerekir²¹³.

İddia ve savunmalar gerçek olmalı, somut olaylara dayanmalıdır²¹⁴. Aksi halde iftira suçu oluşacaktır. Burada kastedilen gerçeklik mutlak gerçeklik değil görünen gerçekliktir.

²⁰⁵ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 56.

²⁰⁶ Yasemin Işıktaç, Hukukun Kaynağı Olarak Örf ve Adet Hukuku, İstanbul: Filiz Yayınları, 2004, s. 61

²⁰⁷ Süheyl Donay, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, Beta Yayın, 2007, s. 204

²⁰⁸ TCK m. 128 gerekçesi “iddia ve savunma kapsamında, kişilerle ilgili olarak bulunan somut isnadların gerçek olması ve yapılan olumsuz değerlendirmelerin somut vakıalara dayanması gerekir.” şeklinde düzenlenmiştir. Çetin, Hakaret Suçları, s. 351.

²⁰⁹ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 336.

²¹⁰ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 336.

²¹¹ TCK m. 128 “Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²¹² TCK m. 128 “Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²¹³ Özen, Özel Hükümler, s. 101.

²¹⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 489.

Mutlak gerçeğe ulaşmak şart değildir. İsnatlar somut olayla bağlantılı olmalıdır. Sövmek suretiyle gerçekleşen eylem isnat olmayıp direkt olarak hakaret suçunu oluşturur²¹⁵.

1.3.2. İhbar ve Şikâyet Hakkı

Anayasa'nın 36.²¹⁶ ve 74.²¹⁷ maddeleri iddia ve savunma hakkını teminat altına almıştır. Kişiler bunu CMK m. 158 gereği ilgili mercilere başvuru yaparak kullanabilirler²¹⁸. CMK m. 158 düzenlemesinden anlaşılacağı üzere vatandaşlar şikâyetlerini; Cumhuriyet başsavcılıklarına, kolluklara, yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına yapabilir. Başvuru yani şikâyet nereye yapılırsa yapılsın Cumhuriyet savcılığına dosya gönderilecektir. Suçla ilgili Cumhuriyet başsavcılığı soruşturmayı başlatacaktır²¹⁹.

1.3.3. Haber Verme Hakkı

Anayasa'nın 25. maddesi “Düşünce ve Kanaat Hürriyeti”, 26. maddesi “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti” ve 28. maddesi “Basın Hürriyetini” düzenlemektedir. 5187 sayılı Basın Kanunu'nun “Basın Özgürlüğü” başlıklı 3/1. maddesinde basın

²¹⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 491; Yenidünya ve Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, s. 67.

²¹⁶ Anayasa m. 36/1 “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²¹⁷ Anayasa m. 74 “Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir. Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²¹⁸ CMK m. 158 “Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyetle bulunulabilir. Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. Soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, varsa ihbarda bulunana veya şikâyetçiye bildirilir ve bu karara karşı 173’üncü maddedeki usule göre itiraz edilebilir. İtirazın kabulü hâlinde Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma işlemlerini başlatır. Bu fıkra uyarınca yapılan işlemler ve verilen kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından görülebilir. Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyetle bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.”

²¹⁹ Metin Feyzioğlu, “Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, AÜHFD, C. 48, (1999), s. 143.

hürriyetini ayrıca düzenlemiştir. Haber verme hakkının oluşması için olayın “haber niteliği taşıması gerekmektedir. Ayrıca haberin gerçek ve güncel olması, kamuyu ilgilendirmesi gereklidir²²⁰. Yargıtay hakaret suçunda basın özgürlüğü ve eleştiri hakkından söz edebilmek için bu koşulları aranmaktadır²²¹. Basın özgürlüğü ve eleştiri hakkından söz edebilmek için yazının veya konuşmanın tamamına bakılmalıdır²²².

Haber verme hakkından söz edilebilmesi için objektif uygunluk kriteri gözetilerek haberin gerçek olup olmadığı araştırılmalıdır. Gazetecinin haber verme zamanındaki araştırmasına ve somut olaya göre karar verilmelidir²²³. Gazeteci yaptığı haberde hataya düşmüşse TCK m. 30/3 gereği hata hükümlerinden yararlanacaktır. Gazeteci, belirli bir araştırma yapmalı gazeteciliğin verdiği özeni göstermelidir. Ancak resmi makamlardan gelen bilgiyi haber yapan gazeteciye bu bilginin yanlış olduğu gerekçesi ile ceza verilmesi doğru değildir. Gazeteci bu durumda mücbir sebep dolayısıyla sorumlu olmayacaktır²²⁴. Haber güncel olmalıdır. Fakat politikacı, sanatçı gibi ünlü kişilerin geçmişte yaşadıkları olaylar güncelliğini koruyabilir. Bu durumda haber verme hakkı olduğu söylenebilir²²⁵. Örneğin; geçmişte bir hakareti ile gündeme gelen siyasetçinin her adaylığında bu konu karşısına çıkacaktır. Bu durumda haber verme hakkı devam etmelidir²²⁶. Haber verme hakkının kullanılması için haberin kamuyu ilgilendirmesi gerekmektedir²²⁷. Kamuyu ilgilendirmeyen olaylar için haber verme hakkı kabul edilmemelidir. Haber ve olay arasında illiyet bağı olmalıdır. Haber verme hakkı kullanılırken gereksiz yere kötüleyici ifadeler kullanılmamalıdır. Kamuya mal olmuş kişiler için özel hayat ile ilgili

²²⁰ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 52.

²²¹ Y. 4. CD, E. 2005/7706, K. 2006/14025, T.18/09/2006 “Bir haberin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilmesi için, haberin öncelikle gerçek ve güncel olması gerekmektedir. Ayrıca haberin verilmesi kamunun yararına olmalı, kamunun ilgisini çekmeli, haber, kamunun bilgi ve haber alma hakkının kapsamında kalmalıdır. Bunun yanı sıra olay ile habere atılan başlık, haberin anlatımı arasında fikri bağ bulunmalıdır. Ancak bu unsurların tamamının bir arada olması halinde basın özgürlüğü ve eleştiri hakkından bahsedilebilecektir.” şeklinde düzenlenmiştir. (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²²² Mehmet Taştan, Siyasetçi Hakkındaki Haberler Bakımından Basın Özgürlüğü, İfade Özgürlüğü Üzerine Makaleler, Uluslararası Kapanış Sempozyumuna Katkı Kitabı, Ankara: Matus Yayınları, 2017, s. 40.

²²³ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 443.

²²⁴ Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 160.

²²⁵ AİHM’in Janowski/ Polonya, 21.01.1999 “demokratik toplumda gereklilik—işportacıların meydanı boşaltmalarını isteyen belediye zabıtalarna müdahale eden gazetecinin zabıtalara “budala”, “ahmak” gibi sözler kullandığı gerekçesiyle hakaret suçundan hayır kurumlarına 400.000 ziloti para cezası olarak 1 milyon 500.000, mahkeme masrafı olarak eski 150.000 eski Ziloti ödemeye mahkûm edilmesi—m. 10: İhlal edilmediğine. “Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi İnsan Hakları Hukuku Projesi İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları” (Çevrimiçi) <http://www.aihm.anadolu.edu.tr>. (Erişim Tarihi: 10/05/2023).

²²⁶ Erman, “Kişilere Karşı Suçlar”, s. 161; Çetin, “Hakaret Suçları”, s. 277.

²²⁷ Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 160.

bilgiler verilmesi olağan kabul edilmelidir²²⁸. Ancak kamuya mal olmamış sıradan kişilerin özel hayatları ile ilgili bilgiler verilmesi olağan kabul edilmemelidir. Son olarak haber verme hakkında orantılılık ilkesi değerlendirilmelidir. Konu ile ilgisi olmayan fiiller haber olarak verilmemelidir. Ayrıca küçük düşürücü bir üslupla yapılan haberde orantılılıktan söz edilemez²²⁹.

5187 sayılı Basın Kanunu'nun "Basın Özgürlüğü" başlıklı 3/1. maddesi; "Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir." şeklinde düzenleme yaparak basın da haber verme hakkını basın özgürlüğünün uzantısı olarak düzenlemiştir. Haber verme hakkı, haber alma hakkının doğal sonucudur²³⁰. Ancak basının haber verme şartı bazı koşullara bağlanmıştır. Söz konusu olayın haber niteliği taşıması gerekir. Haber gerçek ve güncel olmalıdır. Ayrıca ilgili kamunun yararı bulunmalıdır. Son olarak haberin konusu ile ifade arasında bağın bulunması gerekir²³¹.

Haberin güncel olması şartı aynı haberin defalarca gündeme gelmemesi için konulmuş bir şarttır²³². Geçmişteki olay tekrar gündemde değilse aynı olayı durup dururken haber yapmanın kamu yararı ile bağdaştığı söylenemez²³³. Hakaret suçunun oluşması için sadece fiilin suç oluşturması yeterli değildir. Aynı zamanda fiilin hukuka uygunluk sebeplerinden biri mevcut olmamalıdır. Haber verme hakkı da basının en doğal hakkıdır. Haberin ölçülü olması yapılan haberin konu ile ilgisinin olmasını ve gereksiz yere kişinin onur, şeref, haysiyetine saldırılmamasını ifade etmektedir²³⁴.

1.3.4. İfade Özgürlüğü ve Eleştiri Hakkı

1949 tarihinde Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrupa Konseyini oluşturan antlaşmayı imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1950 yılında hazırlanmış ve 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye 1987 yılında bireysel başvuru hakkını, 1990 yılında

²²⁸ Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 160.

²²⁹ Onar, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu", s. 61.

²³⁰ Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 153.

²³¹Yenidünya ve Alşahin, "Bireyin Şerefine Karşı Suçlar", s. 64; Özge Apiş, Halkı Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik veya Aşağılama Suçları (TCK m.216), Ankara: Adalet Yayınları, 2017, s. 96; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s.399; Çetin, Hakaret Suçları, s. 344.

²³² Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 160.

²³³ Çetin, Hakaret Suçları, s. 276.

²³⁴ Sinan Bayındır ve Özge Apişbir, "Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi", TBB Dergisi, S.91, (2010) s. 90-97.

ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin zorunlu yargı yetkisini tanımıştır. AİHS 10. maddesi kişilerin kanaat sahibi olması yani düşünce ve ifade özgürlüğünü, bunları açıklama özgürlüğünü tanımaktadır. Ayrıca ifade özgürlüğü bilgiye ulaşma özgürlüğünü de kapsamaktadır. Bu bakımdan basın özgürlüğü de ifade özgürlüğünün ayrılmaz parçası olarak kabul edilmektedir²³⁵. AİHS m. 10/2 ifade özgürlüğünün ancak; ulusal güvenlik, kamu güvenliği, toprak bütünlüğü, sağlık ve ahlakın korunması veya yargının otorite ve tarafsızlığının korunması, suç ve düzensizlik ile gizli bilgilerinin yayınlanmasının önlenmesi hallerinden bir veya birkaçının varlığı hallerinde sınırlandırılabilir. İfade özgürlüğünün sınırlandırılması dar yorumlanmalı ve bu haller dışında uygulanmamalıdır²³⁶.

Anayasa m. 17 herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı olduğunu belirterek düzenleme altına almıştır. Bu hak bireysel olmanın yanında toplantı, gösteri yürüyüşü gibi örgütlenmeleri de kapsamaktadır²³⁷. İfade özgürlüğünün gösteri, tiyatro, karikatür gibi araçlarla gerçekleştirilebileceğinin kabulü gerekir²³⁸. Anayasa m. 26'da düşüncelerin söz, yazı, resim veya başka yollarla açıklanıp, yayılabileceğini düzenlemiştir. Bu sebeple basının haber verme hakkı, kamunun bilgilenme hakkı ve eleştiri hakkı ifade özgürlüğünün uzantısı niteliğindedir²³⁹.

Demokratik toplumda düşüncelerin açıklanması ve kamunun bilgilenmesi önem arz etmektedir. Bu bakımdan düşünceler gerekli haller dışında sınırlandırılmamalıdır²⁴⁰. Kişinin manevi bütünlüğü yani onur şeref ve haysiyetinin korunması ifade özgürlüğünün sınırlarından birini oluşturmaktadır. Bu bakımdan kişilerin onur, şeref ve saygınlığını zedeleyici açıklamalar ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez.

Mahkeme, ifade özgürlüğü kapsamını belirlerken ifadelerin siyasi olup olmadığını, kamunun bilgisine arz edilip edilmediğini, kim tarafından ifade edildiğini, kime karşı söylendiğini bütün olarak değerlendirip karar vermelidir. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeyen bir fiil olması halinde verilecek cezanın meşru

²³⁵ Metin Baykan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü, Adelet Yayınları, Ankara, 2011, s. 28.

²³⁶ Osman Doğru ve Nalbant Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar Cilt: II, İstanbul: Legal Yayınları, 2013, s. 228.

²³⁷ Ahmet Mumcu ve Elif Küzeci, İnsan hakları ve kamu özgürlükleri. Ankara: Turhan Kitabevi (2007), s. 207.

²³⁸ Adnan Küçük, İfade hürriyetinin sınırları. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları (2003), s. 70.

²³⁹ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 385.

²⁴⁰ Ömer Korkmaz, Düşünceyi açıklama özgürlüğü ve sınırları. Ankara: Yetkin Yayınları (2014), s. 144.

amaçla orantılı olması gerektiğini vurgulamaktadır²⁴¹. Kanaatimizce de baskı altında özgür düşünce ve demokratik toplum yapısı sağlıklı ilerleyememektedir. Bu sebeple bilimsel gelişmenin sağlanması zorlaşmaktadır²⁴². Tanınmış ve siyasi kişilerin sıradan bireylere nazaran eleştiriye daha açık olmalı, ifade özgürlüğü kesin olarak ihlal edilmiş olması durumunda verilecek ceza fiil ile orantılı olmalıdır.

Eleştiri hakkı, ifade özgürlüğünün ve haber verme hakkının doğal bir sonucu, uzantısı sayılmaktadır. Haber verme hakkının şartları eleştiri hakkında da aranmaktadır²⁴³. Eleştiri hakkından söz edebilmek için; söz konusu olayın haber niteliği taşıması gerekir, haber gerçek ve güncel olmalıdır, ilgili kamunun yararı bulunmalıdır. Son olarak haberin konusu ile ifade arasında düşünsel bir bağın bulunması gerekir²⁴⁴. Eleştiri ve haber verme hukuka uygunluk sebepleri sövme yoluyla işlenen hakaret suçunda geçerli olmamalıdır. Anayasa m. 26 “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyetini” düzenlemektedir²⁴⁵. Anayasa m. 26 herkesin düşünce ve kanaatini açıklaması anayasal güvence altına alınmıştır. Ancak eleştiri niteliğindeki bu düşünce ve kanaat açıklama hakkı kişi hakkında küçültücü değer yargısında bulunuyorsa veya somut fiil veya olgu isnadında bulunuyorsa eleştiri hakkının sınırı aşılmış olacak ve hakaret suçu oluşacaktır²⁴⁶. Bu bakımdan

²⁴¹ Örneğin; Onkoloji uzmanı doktoru olan davalı Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanan içme suyu raporları arasında çelişki bulunduğunu, içme sularına analizlerin yapılamadığını bu sebeplerden çeşitli kronik rahatsızlıkların görülebileceğini açıklamasının ardından Ankara Büyükşehir Belediye başkanının manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Mahkeme, davalının ifadelerinde somut delil olmaması, eleştiri sınırlarının aşarak ifadelerin tahkir edici olduğuna karar vererek manevi tazminata hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu tarz müdahalelerinin kamusal tartışmaları, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini zorlaştırabileceğini, tanınmış ve siyasi kişilerin sıradan bireylere nazaran eleştiriye katlanmak zorunda olduğunu belirterek verilen manevi tazminat kararının hak ihlali olduğuna karar vermiştir. Bkz. Ali Rıza Üçer (2) [GK], Başvuru No: 2013/8598, 02.07.2015, (Anayasa Mahkemesi Karar Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 15/06/2023).

²⁴² Hakan Karakehya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesi (adil yargılanma hakkı) bağlamında ceza muhakemesinde duruşma, Ankara: Savaş Yayınları (2008), s. 17.

²⁴³ Erman, Kişilere Karşı Suçlar, s. 153 Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 399.

²⁴⁴ Yenedünya ve Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, s. 64; Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 399; Çetin, Hakaret Suçları, s. 344.

²⁴⁵ Anayasa m. 26 “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılmasında, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁴⁶ Apiş, Tahrik veya Aşışılama, s. 97.

eleştirinin küçültücü değer yargısı içermemesi gerekir. YCGK'nin görüşü de kurumlar eleştirirken gereksiz yere küçümseyici açıklamalardan kaçınılması gerektiği yönündedir²⁴⁷. Ancak siyasetçi, devlet adamı gibi topluma mal olmuş kişiler daha hoşgörülü ve eleştiriye açık olmalıdır²⁴⁸.

1.3.5. Terbiye ve Disiplin Etme Hakkı

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 340 “Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar.” düzenlemesine yer vermiştir, Ana veya baba yoksa çocuğun vasisi sınırı aşmamak koşulu ile terbiye ve disiplin hakkını kullanarak çocuğa eğitim verebilir. Sınırın aşılması durumunda duruma göre TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçu veya TCK m. 232’de düzenlenen kötü muamele suçu oluşacaktır. Anne veya babanın aynı konutta birlikte yaşadığı çocuğa karşı hakaret suçunu işlemesi durumunda hem TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçu hem de TCK m. 232’de düzenlenen kötü muamele suçu oluşacaktır²⁴⁹. Benzer şekilde idaresi altında bulunan ya da bakmak, büyütmek, okutmak, meslek veya sanatı öğretmekle yükümlü olduğu kişiye karşı hakaret suçunun işlenmesi durumunda hem TCK m. 125’te düzenlenen hakaret suçu hem de TCK m. 232’de düzenlenen kötü muamele suçu oluşacaktır. Bu durumda içtima kuralları çerçevesinde ağır olan suçtan ceza verilecektir²⁵⁰.

1.3.6. Mağdurun Rızası

Kişinin mutlak üzerinde mutlak suretle tasarruf edebileceği bir hak üzerinde rıza gösterilebilir. Kişinin manevi varlığı üzerinde tasarruf hakkı bulunmaktadır. Bu bakımdan kişiler manevi varlıklarına yapılan hakaretlere rıza gösterirler. TCK m. 26/2 ilgilinin rızasını düzenlemiştir. TCK m.26/2 “Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden

²⁴⁷ YCGK’nin 03. 07. 2001 ve 9/132-155 sayılı kararında “Eleştirinin sert üslupla yapılması, kaba olması ve nezaket sınırlarını aşması, eleştirenin eğitim ve kültür düzeyine bağlı bir olgu ise de kurumlar eleştirilirken görüş açıklama niteliğinde bulunmayan, küçültücü, aşağılayıcı ifadeler kullanılmamalı, düşüncüyü açıklama sınırları içinde kalınmalıdır.” şeklinde karar vermiştir. (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁴⁸ Çetin, Hakaret Suçları, s. 305; Y. 18. CD, E. 2015/9506 K. 2017/9608 T. 26.9.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁴⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.215; Apiş, Tahrik veya Aşağılama, s. 97.

²⁵⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.215.

dolayı kimseye ceza verilmez.” hükmüne yer vermiştir. TCK m. 26/2 hükmü ile “kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkı” bulunduğu takdirde rıza gösterebileceğini düzenlemiştir. Kişi şeref hakkı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilir. Ancak TCK m. 123/3-a “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret” suçunu düzenlemiştir. Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret durumunda rıza geçerli olmaz. Zira burada kamu görevlisinin şahsına değil; kamu görevlisinin görevine (makamına) de bir hakaret söz konusudur²⁵¹. Rıza gösterebilmek için ilgilinin üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği bir hak olmalıdır, ilgilinin, rızasını açıklama konusunda ehliyeti bulunması gerekecektir ve ilgili tarafından rızası en geç fiilin gerçekleştirildiği anda verilmelidir²⁵².

Temyiz kudretine sahip herkes rıza gösterebilir. Tüzel kişiliğe karşı işlenen hakaret suçunda ise rıza tüzel kişiyi temsile yetkisi olan kişi veya kurul tarafından kullanılır²⁵³. Rızanın hakaret fiilinden önce veya hakaret fiili esnasında açıklanmış olması gerekir. Aksi halde rıza geçerli olmamaktadır. Rıza açık veya örtülü şekilde yapılabilir²⁵⁴.

1.3.7. Kanunun Hükmünün ve Yetkili Merciiin Emrinin Yerine Getirilmesi

Görevin ifası bir hukuka uygunluk nedenidir. TCK m. 24 “Kanun Hükmünün Yerine Getirilmesi” durumunu düzenlemiştir²⁵⁵. Düzenleme gereği kanun hükmünü yerine getirmek veya yetkili merciiin emrini yerine getirmek bir hukuka uygunluk nedenidir. Bu bakımdan Cumhuriyet savcısının iddianame oluştururken yaptığı ithamlar kanun hükmünü yerine getirme kapsamında hukuka uygunluk nedenidir. Kanun hükmünü yerine getiren kişilerin görevini yerine getirirken sınırı aşmamalıdır. Suçsuz olduğu kesin kanıtlanmış kişiye suç isnat etmek durumunda hukuka uygunluk sebeplerinin sınırı aşılmış olacaktır²⁵⁶.

²⁵¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 216.

²⁵² Y. 3. CD, E. 2022/9767, K. 2022/3134, T. 30.05.2022 (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁵³ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 217.

²⁵⁴ Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 204.

²⁵⁵ TCK m. 24 “Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. Yetkili bir merciiden verilir, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur. Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.” düzenlenmesine yer vermiştir.

²⁵⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 197.

Aralarında alt-üst ilişkisi bulunan emir vermeye yetkili kişi tarafından emrin verilmesi ve emrin yerine getirilmesinin kanun tarafından zorunlu tutulduğu durumda emri yerine getiren kişi hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanacaktır²⁵⁷.

1.4. Suçun Nitelikli Halleri

1.4.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Nitelikli Haller

Suçun nitelikli halleri cezayı ağırlaştıran ve cezayı azaltan veya ortadan kaldıran haller olarak özetlenebilir. TCK m. 125/3 ve 125/4 hakaret suçunda cezayı ağırlaştırıcı nitelikli halleri düzenlemiştir. TCK m. 125/3 Hakaret suçunun; “a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, işlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.” düzenlemesi ile hakaret suçunun cezası ağırlatılmıştır. TCK m. 125/4 düzenlemesi ile hakaret suçunun alenen işlenmesi durumunda cezayı arttırma yoluna gidilmiştir²⁵⁸.

1.4.1.1. Suçun Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi

TCK m. 125/3 “Hakaret suçunun; kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.” şeklinde hakaret suçunun kamu görevlisine işlenmesini nitelikli hal olarak düzenlemiştir. Kamu görevlisi, TCK m. 6/1-c bendine göre; “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi” dir. TCK’nin 125/3-a maddesi “kamu görevlisine karşı görevinden dolayı” işlenmesi durumunda “cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz” düzenlemesiyle faile verilecek cezayı ağırlatmıştır. Hakaretin kamu görevlisine görevi sebebi ile işlenmiş olması gerekir²⁵⁹.

²⁵⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 197.

²⁵⁸ TCK m. 125/4 “Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁵⁹Y. 15. CD, E. 2015/ 5235, K. 2015 / 30420, T. 21.10.2015 “Sanık ile temyiz dışı sanık ...'ın birlikte suç tarihinde gece saat 21.30 sıralarında, ... isimli şahsın evinin bahçesinde alkol aldıkları, bu sırada ...'in sinirlenerek elini odanın pencere camına vurarak camı kırdığı ve elinin kesildiği, bunun üzerine ...'in ...'i diğer sanık ... ile birlikte tedavi ettirmek için ... Devlet Hastanesi Acil Servisine götürdükleri, acil servis giriş işlemleri yapıldığı esnada, acil servis hekimi tarafından olayın hastane polisine adli olay olarak bildirildiği, hastanede görevli polis memuru ...'nin kendisinden kimlik belgesini istediği, ancak ...'ın polis memuruna hitaben "ben kimlik vermem, sana hiç vermem, git başımdan" dediği, bu sırada diğer sanık ...'ın

Yargıtay, “lan” ifadesini kamu görevlisine karşı kullanılması durumunu hakaret kabul etmemektedir. Nitekim Yargıtay, “Biz T.C. polisine kimlik falan vermeyiz lan” biçimindeki sözleri kaba hitap tarzı olarak değerlendirmiş hakaret suçunun oluşmadığına karar vermiştir²⁶⁰. Yargıtay, “yiyorsunuz, içiyorsunuz, birde buraya gelip taraflı davranıyorsunuz, işinizi adam gibi yapın lan olay valiye gider Alay Komutanına gider, Başbakana gider siz kimsiniz lan burada işlem yapamazsınız” ifadelerini kullanması şeklinde gerçekleşen olayda, ifadelerin bütünlüğü ve söylendiği ortam göz önünde bulundurulduğunda görevi yaptırmamak için direnme suçunu oluşturduğu kabul edilen sözlerin “şikayet hakkı” kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve görevi yaptırmamak için direnme suçunun unsurlarının oluşmadığı, yine sanık ...'ın sözlerinin kaba ve ağır eleştiri olduğuna, hakaret suçunun oluşmadığına karar vermiştir²⁶¹.

Yargıtay’a göre somut bir fiil veya olgu isnadı ya da sövme fiilini içermeyen ifadeler kaba hitap tarzı olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Yargıtay, “Değerli Silopi halkı, insan haklarının konuşulduğu bu günde başta Emniyet Müdürünü insan olmaya davet ediyorum!”²⁶², “Başbakan kukladır, kukla, onunla bununla masaya oturur!”²⁶³, “...Bu savcının dünyadan haberi yok. Eğer mafya, çete, yolsuzluk, haksızlık, adaletsizlik varsa bu savcı gibi görevini doğru yapmayanlar yüzünden” ifadeleri onur, şeref ve saygınlığını

da ise, polis memuru ...'ye hitaben "kardeşim ne kimlik istiyorsun arkadaşım, sana kimlik mimlik yok" diyerek elleri ile polis memurunu iteklediği, polis memurunun adli işlemler için kimliğin gerektiğini söylemesine rağmen ...'in kimliğini kendisine vermediği, bunun üzerine polis memurunun görevli ekiplerden yardım istediği, saat 01.30 sıralarında, hastane acil servisine görevli polis ekibinin gelerek tekrar ...'den kimliğini istedikleri, ancak ...'in polis memurlarına hitaben " siz kimsiniz, ben size kimlik vermem, kralı gelse benden kimlik alamaz" diyerek kimliğini vermemekte direndiği, bu esnada diğer sanık ...'ın ise üzerinde taşıdığı bıçağı çıkararak polis memurlarına doğru salladığı ve "gelin lan şimdi gelin, hepinizi keseceğim, bırakın lan kardeşimi şerefsizin çocukları, sizin ferishtahınızı s....m siz benim GBT'ne baktınız mı lan," şeklinde sözler sarf ettiği, polis memurlarınca sanığa müdahale edilmeyerek dışarı çıkmasının sağlandığı, dışarı çıktıktan sonra da aynı şekilde bıçak sallamaya devam eden sanığa şikayetçi polis memurlarından ...'ün silah çıkararak bıçağını yere atması hususundaki ikazı üzerine, sanık Veysel'in bıçağı yere attığı ve daha sonra kendisine orantılı güç kullanılmak suretiyle kelepçe takıldığı, kelepçe takıldıktan sonra tekrar hastane polis noktasına götürüldüğü esnada, sanığın görevli polis memurlarına hitaben "şerefsizin çocukları s....m lan sizi, GBT'ne bakın lan benim kim olduğumu görürsünüz," diyerek tüm polis memurlarına hakaret ettiği, Acil servis kapısından içeri sokulduğu sırada da tekme atarak kapı camını kırdığı ve kamu zararına sebebiyet verdiği, bu suretle sanık ...'ın görevi yaptırmamak için direnme, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret ve kamu malına zarar verme suçlarını işlediği..." (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁶⁰ Y. 4. CD, E. 2019/ 4334, K. 2021 / 26460, T. 08.11.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁶¹ Y. 18. CD, E. 2015/ 21879, K. 2017/ 4973, T. 03.05.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁶² YCGK, E. 2019/18-211, K. 2022/105, T. 22.02.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁶³ YCGK, E. 2018/18-9, K. 2020/142, T. 27.02.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadı içermemesi ve sövme fiilini de oluşturmaması nedeniyle hakaret olarak kabul edilmemektedir²⁶⁴.

Zabıt kâtibi olan tanık Seval, ardından da yazı işleri müdürü olan katılanla tartıştığı ve katılana “Kapa çeneni, psikolojik sorunun var herhâlde, sen hastasın, hastaneye git, dengesiz, kadına bak ya” ifadelerini nezaket dışı, kaba, rahatsız edici hitap tarzı ve ağır eleştiri niteliğinde olduğuna ve hakaret suçunu oluşturmadığına karar vermiştir²⁶⁵.

Yargıtay’a göre “Türbana hiç bir zaman saygı duymadım, asla duymam, Arap erkek egemenlerinin kadını aşağılama aracıdır türban Arap erkekleri 7. yüzyıldan 9 yaşındaki kızları koynuna alıyordu, şimdiki Türk...’çiler 9 yaşındaki çocukları türbana sarıyorlar, 7. yüzyıldan 21. yüzyıla aynı mantık” eleştirme kastıyla itiraza konu paylaşımları yaptığı yönündeki savunması, olay tarihi itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti....olarak görev yapan katılanın birtakım açıklamalarına yönelik olarak gerçekleştirildiği anlaşılan eylemin zaman ve bağlamı da gözetildiğinde, muhataba yönelik değer yargısından ibaret ifadelerin rahatsız edici, ağır eleştiri ve kaba hitap tarzında olmakla birlikte katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelik taşıması ve sövme fiilini de oluşturmaması nedenleriyle kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı kabul edilmelidir²⁶⁶.

Yargıtay’a göre olay tarihi itibarıyla Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı olarak görev yapan katılanlardan ...’ın siyasi bir kimliğinin bulunmaması, yerel seçimler ile ilgisi olmayan “...’nin devletin kasasını nasıl soyduğu artık belgelidir. Tıpkı paraları çaldıkları gibi...” şeklindeki ifadelerin itiraza konu dosyaya yansıyan herhangi bir dayanağının olmaması ve “Hırsız oyları da çaldı!” cümlesindeki “-da” bağlacı ile kanıtlanamayan başka hırsızlık iddialarına da vurgu yapılması nedenleriyle gerçek ve güncel nitelik taşımayan bu haberlerin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla hakkın kullanılması boyutunu aşan ve katılanların onur, şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte bulunan itiraz konusu ifadelerin kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir²⁶⁷.

²⁶⁴ YCGK, E. 2016/18-1138, K. 2019/68, T. 05.02.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁶⁵ YCGK, E. 2017/18-814, K. 2018/512, T. 08.11.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁶⁶ YCGK, E. 2019/18-215, K. 2022/106, T. 22.02.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁶⁷ YCGK, E. 2019/18-232, K. 2022/74, T. 10.02.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

Yargıtay’a göre “Sağlıkçı yakınlarım var, onları arayıp seni sürüm sürüm süründüreceğim, okumuşsunuz ama adam olamamışsınız, sana bu diplomayı verenin...” şeklinde sözler söylediği olayda; sanığın, eşinin muayene edilememesi nedeniyle duyduğu rahatsızlık sonucu kullandığı anlaşılan söz konusu ifadeler bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp kaba söz niteliğinde olduğundan hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı kabul edilmelidir²⁶⁸.

Yargıtay’a göre “Sen Yalancısın Nasıl Avukatsın”²⁶⁹, “Hop ne oluyor, sizin yaptığınız eşkıyalık, buna yol kesme denir, siz polis olamazsınız, arama kararınızı gösterin”²⁷⁰ ifadeleri şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadı içermemesi sebebi ile hakaret suçunun unsurlarının oluştuğu kabul edilmemiştir.

Yargıtay, sanıktan kimliğini istedikleri, sanığın kimliği olmadığını söylemesi üzerine şikayetçilerin sanığın üzerini arayarak kimliği bulup sorguladıkları ve sanığın arama kaydı olmaması üzerine gidebileceğini söyledikleri, sanığın olay yerinden ayrılırken şikayetçilere “yaptığınız şerefsizlik, o. çocukları” dediği ve kaçmaya başladığı, bunun üzerine şikayetçilerin sanığı işlem yapmak üzere yakaladıkları, sanığın şikayetçilere sinkaflı sözlerle hakaret etmeye devam ettiği, ekip aracına bindirildiğinde korkuluk demirlerini kırdığı, polis merkezine getirilip nezarethaneye konulduğunda ise, kapıyı tekmeleyerek kırdığı, bu suretle sanığın görevli memura hakaret ve kamu malına zarar verme suçlarını işlediğinin iddia edildiği olayda hakaret suçunun oluştuğuna karar vermiştir²⁷¹.

Yargıtay tarafından “Siz nasıl böyle bir karar verdiniz sizin adaletiniz yok mu cebinizi dolduruyorsunuz, bizim ödediğimiz vergilerle maaşınızı alıyorsunuz, taraf tutuyorsunuz” dediği olayda sanığın söylediği sözlerin eleştiri boyutunu aştığı ve suçun kanuni unsurlarının gerçekleştiği kabul edilmiştir²⁷². Bakıldığında somut bir fiil veya olgu isnadı ya da sövme fiilini içermeyen ifadelerin kaba hitap tarzı olarak değerlendirilmesi

²⁶⁸ YCGK, E. 2016/18-1403 K. 2019/464, T. 28.05.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁶⁹ YCGK, E. 2015/4-90, K. 2018/300, T. 19.6.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁷⁰ YCGK, E. 2015/4-245, K. 2018/472 T. 25.10.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁷¹ Y. 15. CD, E.: 2015/ 5805, K. 2015/ 30439, T. 21.10.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁷² YCGK, E. 2017/18-848, K. 2018/312, T. 26.6.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

gerekirken verilen bu karar Yargıtay tarafından verilen diğer kararlarla çelişmektedir. Zira somut fiil isnadı veya sövme fiili bulunmamaktadır.

Yargıtay’a tarafından milletvekilinin seçim çalışmalarını yaptığı için “Her rolü oynuyor maşallah. Allah yolunu geneleve düşürmesin.” yazması şeklinde gerçekleşen eylemin, hakaret eyleminin müştekinin kamusal kimliğine hareket edildiğine karar vermiştir²⁷³. Bakıldığında siyasetçilere karşı yapılan eleştiri ve söylemlerde Yargıtay’ın ifade özgürlüğünün kapsamını genişleterek karar vermesi gerekir.

Yargıtay, sanığın olay günü karakola girmek için müşteki polis memurları ile emniyet müdürlüğü bahçesinde tartıştığı sırada sarf ettiği “Sinkaf Ederim Böyle Yeri Düzeni” şeklindeki sözlerin doğrudan şikayetçileri hedef almadığı, üzerine atılı hakaret suçunun kanuni unsurlarının gerçekleşmediğini kabul etmiştir²⁷⁴.

Yargıtay, TCK'nin 125/3-a fıkrasında düzenlenen kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunu oluşturduğu ve aynı Kanun’un 131. maddesi uyarınca takibinin şikâyete tabi olmadığını belirtmiştir²⁷⁵.

1.4.1.2. Suçun, Mağdurun Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yaymaya Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi

Anayasa m. 24 din ve vicdan hürriyetini, AİHS m. 9 düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, düzenlenmiştir. Bu üst normlara paralel olarak TCK’de her türlü kanaatin serbestçe açıklanması için bu hususları nitelikli hal olarak düzenlemiştir.

TCK m. 125/3-b “Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.” düzenlemesine yer verilmiştir. TCK m. 125/3-b hükmü gereğince suçun, “mağdurun dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi” hakaret suçunun nitelikli halidir ve ceza ağırlaştırılmıştır.

²⁷³ Y. 18. CD, E. 2016/16482, K. 2016/18236, T. 28.11.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁷⁴ YCGK, E. 2014/4-786, K. 2015/168, T. 26.5.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁷⁵ Y.4. CD, E. 2021/ 19438, K. 2021/ 23632, T. 06.10.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

Failin mağdura yönelik belirli partiye oy verdiği için “koyun”, inanmadığı için “dinsiz” ifadelerini kullanması hakaret suçunun “mağdurun dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi” sebebi ile nitelikli halini oluşturacaktır²⁷⁶.

Suçun nitelikli hali kişinin düşünce ya da dini inancını açıklamasından, yaymaya çalışmasından veya uygun davranmasından dolayı işlendiği hallerde oluşmaktadır. Bir görüşe göre düşünce ya da dini inanca uygun davranmamasından bahisle hakaret edilmesi hali de nitelikli hal olarak değerlendirilmelidir. Belirsizliği gidermek için “düşünce ya da dini inanca uygun davranmamasından bahisle” hakaret edilmesi halinin de nitelikli hal olarak eklenmesi eşitlik ilkesine uygun olacaktır²⁷⁷.

1.4.1.3. Suçun, Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi

AİHS m. 9 din ve vicdan özgürlüğünü koruma altına almıştır. TCK de kişinin dinine göre kutsal sayılan değerlere hakaret edilmesini nitelikli hal olarak öngörmüş ve cezasını ağırlaştırmıştır. TCK de kişinin kutsal sayılan değerlerine karşı hakaret edilmesi halinde cezanın arttırılacağını öngörmüştür. TCK m. 125/3-c “Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, işlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.” şeklindedir. TCK'nin 125/3-c maddesinde düzenlenen, “kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi” hakaret suçunun nitelikli halidir. Burada fail kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerine hakaret etmelidir²⁷⁸. Yargıtay, “senin dinini imanını kitabını sinkaf ederim” şeklinde hakaret etmesi biçimindeki eyleminin, TCK'nin 125/3-c maddesindeki “kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle” hakaret suçunu oluşturduğuna karar vermiştir²⁷⁹. Benzer şekilde “senin dinini sinkaf ederim” ifadesi TCK'nin 125/3-c

²⁷⁶ Hafizoğulları ve Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s. 237.

²⁷⁷ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 308; Parlar ve Hatipoğlu, Ceza Hukuku ve Özel Hukukta Hakaret Suçları ve Tazminat Davaları, s. 23.

²⁷⁸ Hafizoğulları ve Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s. 237.

²⁷⁹ Y. 4. CD, E. 2020/ 13860, K. 2021/ 22058, T. 20.09.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 10/12/2022).

maddesindeki kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle hakaret suçunu oluşturur²⁸⁰.

Yargıtay’a göre “Senin a.., dinini sinkaf ederim.”²⁸¹, “Allah sinkaf etsin seni.”²⁸², “Ne bakıyorsunuz, y...ak kafalılar, Allah'ınızı, kitabınızı sinkaf ederim.”²⁸³, “Allah'ınızı kitabınızı sinkaf ederim.”²⁸⁴, “Siz kimsiniz lan, sizin Allahınızı sinkaf ederim”²⁸⁵ ifadesi 5237 Sayılı Kanun'un 125. maddesinin a bendinde düzenlenen kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçunun yanı sıra aynı Kanun maddesinin (c) bendinde düzenlenen “Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle hakaret.” suçunu oluşturmaktadır. Kanun maddesi kişinin inandığı herhangi bir din için kutsal saydığı değerlere hakaret edilmesi gerekmektedir. Hakaret edilirken gerçek kişi veya kişiler muhatap alınarak eylem gerçekleştirilmelidir. Düzenleme dünya üzerindeki tüm dinleri ve dinler için kutsal sayılan değerleri kapsadığından tespitinin yapılması güç olacaktır²⁸⁶.

1.4.1.4. Suçun Aleni Olarak İşlenmesi

TCK m. 125/4 “Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.” ifadesi ile hakaret suçunun aleni olarak işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Herkesin girip, bulunma ihtimalinin olduğu ortam aleni olarak kabul edilir. Bu sebeple; yol, cadde, sınıf, apartman boşluğu aleni yer olarak kabul edilir²⁸⁷. Benzer şekilde basın yayın yoluyla işlenen hakaret suçu da aleni sayılacak ve verilecek ceza arttırılacaktır²⁸⁸. Ayrıca basın yayın organı ile işlendiği için ceza tekrar arttıracaktır.

Yargıtay’a göre aleniyet unsurunun gerçekleşmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp, hakaretin belirlenemeyen sayıda kişi tarafından görülme,

²⁸⁰ Y. 4. CD, E. 2018/ 2728, K. 2021/ 6902, T. 01.03.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 10/12/2022).

²⁸¹ Y. 4. CD, E. 2020/30819, K. 2023/3799, T. 15.02.2023, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁸² Y. 4. CD, E. 2021/3905, K. 2023/16115, T. 15.03.2023, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁸³ Y. 4. CD, E. 2023/972, K. 2023/16780, T. 04.04.2023, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁸⁴ Y. 4. CD, E. 2021/351, K. 2023/18130, T. 09.05.2023, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁸⁵ Y. 4. CD, E. 2021/10814, K. 2023/17778, T. 02.05.2023, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/07/2023).

²⁸⁶ Çalışır ve Çalışır (2013), s. 66.

²⁸⁷ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 209.

²⁸⁸ Tarhan, Tehdit ve Hakaret Suçları, s. 209.

duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesi gerekir²⁸⁹. Yargıtay, “hakaret içeren sözlerini aleni yerlerden olan şehirlerarası sefer yapan yolcu otobüsünde söylemesi halinde aleniyetin oluştuğunu” kabul etmektedir²⁹⁰.

Hakaret suçu internet sitelerinde veya sosyal medya ortamında işlenebilir. Sosyal medyayı; bloglar, sosyal ağlar, medya paylaşım siteleri oluşturmaktadır²⁹¹. Yaygınlaşan sosyal medya platformlarında kişilerin onur ve şereflerini zedeleyecek paylaşımlar yapılması mümkündür. Herkese açık olan paylaşımlar aynı zamanda hakaret suçunun alenen işlenmesine de sebep olacaktır. Sosyal medyada hakaret içerikli paylaşımların yapılması durumunda paylaşımı yapan kişinin hakaret suçunu işlediği açıktır. Bu paylaşım Twitter üzerinden yapılmışsa hakaret içeren paylaşımın retweet yapılması durumunda retweet yapan kişi de hakaret suçunu işlemiş olacaktır²⁹². Başka bir ifade ile Yargıtay “retweet” yapan kişiyi de hakaret suçunun faili olarak kabul etmektedir.

Hakaret içerikli paylaşımın farklı platformlarda paylaşılması veya belirli aralıklarla tekrar tekrar paylaşılması durumunda aynı mağdura aynı suçun farklı zamanlarda işlenmesinden dolayı zincirleme suç hükümlerine göre verilecek ceza arttırılacaktır. Retweet işleminin yapılması durumunda farklı bir fail suçu işlediğinden her retweet yapan kişi için ayrı ayrı ceza verilecektir. Ancak retweet işlemi ile birden çok kişiye hakaret içeren paylaşım yapılması durumunda zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır²⁹³.

Sosyal medyada bulunan paylaşımın veya haberin beğenilmesi durumunda hakaret suçu oluşmayacaktır²⁹⁴. Yargıtay’a göre de hakaret içerikli paylaşımı beğenmek hakaret

²⁸⁹ Y. 11. CD, E. 2020/ 2231, K. 2021 / 4440, T. 27.05.2021, “Aleniyet, hakaret eyleminin herkesin duyabileceği, görebileceği ve sayısı belli olmayan birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olması anlamına gelmektedir. Aleniyet nedeniyle artırım yapılmasının amaçlarından biri mağdurun onur ve şerefine, fiili başkalarının duyması veya duymasına açık olması nedeniyle daha fazla zarar görmesi diğeri ise hukuka aykırılık teşkil eden fiilin bizzatı aleni olarak icra edilmesidir.” (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹⁰ Y. 4. CD, E. 2021/ 12685, K. 2021 / 14029, T. 18.05.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹¹ Mehmet Emin Arslan, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S: 2 (Aralık 2017), s. 129.

²⁹² Y.18. CD, E. 2016/ 12944, K. 2018 / 5756, T. 18.04.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹³ Y. 18. CD, 2015/ 10377 E, 2015, / 12777, T. 07.12.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹⁴ Mustafa Ruhan Erdem ve Candide Şentürk, “Sosyal Ağlar Üzerinde İşlenen Hakaret Suçlarında Ceza Sorumluluğu” DEÜHFD, C. 19, S: 3 (2017), s. 2718.

suçunu oluşturmamaktadır. Hakaret içeren paylaşımı internet ortamında paylaşmak veya başkalarına göndermek hakaret suçunun unsurlarını oluşturacaktır²⁹⁵.

Umuma açık yerlerden internete ve bilgisayara bağlanılıp hakaret suçunun işlenmesi mümkündür. İş yerinde birçok kişinin bulunduğu ortamda sosyal medyasının açık olması ve herhangi bir çalışan hakaret içerikli paylaşımı yapma ihtimalinin olduğu durumda paylaşımı kimin yapabileceği araştırılmalıdır²⁹⁶. İnternet kafe gibi herkesin kullanabildiği bilgisayardan hesap açılıp hakaret suçu işlenmişse bu durumda İP adresinin sahibi özenle belirlenmelidir. İP adresinden kişinin kesin tespit yapılamaması durumunda beraat kararı verilmelidir.²⁹⁷ “Şüpheden sanık yararlanır” ilkesine uygun olarak verilecek beraat kararı isabetli olacaktır. Zira suçun kesin olarak kim tarafından işlendiği kanıtlanmadıkça kişilere ceza verilemez.

1.4.2. Cezayı Hafifleten ve Ortadan Kaldıran Nedenler

1.4.2.1. Hakaret Suçunun Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi

Özel bir haksız tahrik durumu olarak düzenlenen TCK m. 129 haksız fiile tepki olarak işlenen hakaret suçunda cezada indirim yapılabileceğini veya ceza verilmekten vazgeçilebileceğini düzenlemiştir²⁹⁸. TCK m. 129 hükmü hakaret suçlarına özel tahrik düzenlemesi yaptığı için genel hükümden önce uygulanacaktır²⁹⁹. Burada hakime bir takdir yetkisi tanımıştır. Haksız bir fiile tepki olarak işlenen hakaret suçunda sanığın eyleminin haksız olması, eyleme karşılık bir hakaret edilmesi gerekir. Faile yönelik eylem haksız olarak yapılmış olmalıdır ve bu fiilin etkilerinin kişi üzerinde devam etmesi gerekmektedir³⁰⁰. Hukuka uygunluk nedenlerinden birinin varlığı halinde haksızlıktan söz edilemez³⁰¹. Bu hakaretin haksız fiili gerçekleştiren kişiye karşı yapılmış olması

²⁹⁵ Y. 4. CD, E. 2013/5598, K. 2014/33171, T. 17/11/2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹⁶ Y. 18. CD, E. 2016/ 10592, K. 2018 / 4612, T. 29.03.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹⁷ 4. CD, 2004 / 8763 E, 2005 / 21445 K, 05.12.2005, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

²⁹⁸ TCK m. 129/1 “Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

²⁹⁹ Y. 4. CD, E. 2021/30773 K. 2021/25556 T. 26.10.2021, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³⁰⁰ Hafizoğulları ve Özen, “Kişilere Karşı Suçlar”, s. 246. Aksi görüş için bkz. Aydın, “Türk Ceza Hukuku’nda Hakaret Suçu”, s. 879 – 919.

³⁰¹ Haksız bir fiil ile haksız fiilin farklı şeyler olduğunu, maddede doğru ifade olarak haksız bir fiilden söz edilmekteyken, madde başlığında haksız fiil ifadesinin kullanılmış olmasını eleştirmişlerdir. Bkz.; Hafizoğulları ve Özen, “Kişilere Karşı Suçlar”, s. 233.

gerekir. Haksız eylemin hakaret olması durumunda TCK m. 129/1 değil; m. 129/3 karşılıklı hakaret hükmü uygulanacaktır³⁰². Haksız fiilin kasten yaralama olması durumunda TCK m. 129/1 değil; TCK m. 129/2 hükmü uygulanacaktır³⁰³. Bir görüş bu durumun meşru savunma³⁰⁴ olduğunu savunurken diğer görüş ise bu durumun suça ve cezaya etki eden bir sebep olduğunu savunmaktadır³⁰⁵. Ancak meşru savunma kapsamında bir kişinin hakaretine hakaret ile cevap vermek meşru savunmanın düzenleniş amacına aykırılık teşkil edecektir. Zira kendisine veya başkasına yönelmiş haksız bir saldırıya karşı o sıradaki durum ve imkanlarla saldırı ile orantılı bir şekilde saldırıyı engellemek için işlenen fiildir³⁰⁶. Meşru müdafaa haksız saldırıyı defetmek için düzenlemiştir. Bu sebeplerden kanaatimizce bu durum meşru savunma olarak değerlendirilmemelidir.

Kanun maddesinde düzenlenen “haksız fiil” ifadesi borçlar hukuku kavramı olmakla birlikte “haksız saldırı” olarak düzeltilmesi yerinde olacaktır. Bir görüşe göre özel tahrik hallerinin varlığı halinde failde elem veya öfke meydana gelip gelmediğinin araştırılmasına gerek yoktur³⁰⁷. Haksız tahrik kurumunun düzenleniş amacına bakıldığında bu görüşe katılmamaktayız.

Bir görüşe göre haksız fiilin, hakaret eden faile karşı gerçekleştirilmiş olması durumunda TCK m. 129/1 özel tahrik hükmü uygulanacaktır³⁰⁸. Diğer görüşe göre ise genel tahrik hükümlerinde olduğu gibi fiil üçüncü kişiye karşı gerçekleştirildiğinde de TCK m. 129/1 hükmü uygulanabilecektir³⁰⁹. Yargıtay’ın görüşü bu yöndedir³¹⁰.

³⁰² Özen, Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri, s. 31.

³⁰³ Onar, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, s. 82.

³⁰⁴ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara: Savaş Yayınevi, 2019, s. 125; Ayhan Önder, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, İstanbul: Filiz Yayınları, 1994, s. 349.

³⁰⁵ Mahmut Koca ve Mahmut Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 496.

³⁰⁶ Mehmet Şahin “Yasal (Meşru) Savunma”, TBB Dergisi, S. 75, (2008) 284.

³⁰⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 625. Karşı görüş için bkz. Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 143.

³⁰⁸ Koca ve Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 453.

³⁰⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 474.

³¹⁰ 18. CD, E. 2015/11609 K. 2015/8341 T. 20.10.2015, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

Yargıtay, haksız fiile karşı söylenen “defol git” ifadesini hakaret kabul etmemiştir³¹¹. Hakaretin haksız bir fiile tepki olarak işlendiğinin kabul edilmesi halinde, CMK’nin 223/4-c maddesi gereğince “ceza verilmesine yer olmadığı” kararı verilmesi gerekir³¹².

1.4.2.2. Hakaret Suçunun Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi

TCK m. 129/2 “hakaret suçunun haksız fiile tepki olarak işlenmesi” halini düzenlemiştir. TCK m. 129/2 “...kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halinde, kişiye ceza verilmez.” düzenlemesi gereği kasten yaralama fiili gerçekleştiren kişiye karşı işlenmesi durumunda faile ceza verilmeyecektir. Kanun düzenlemesi gereği bu durum sadece olası kast veya doğrudan kast durumunda uygulanacaktır. Taksirle yaralama durumunda kıyas yasağı gereği hüküm uygulama alanı bulmayacaktır³¹³. Kasten yaralamanın haksız olarak işlenmesi ve hukuka uygunluk sebebinin bulunmaması gerekir³¹⁴. Hukuka uygunluk sebebinin bulunması halinde haksızlıktan söz edilemeyecektir. TCK m. 129/2 özel bir düzenlemedir. Bu sebeple genel tahrik kurumunu düzenleyen TCK m. 29 hükmü değil, özel düzenleme olan TCK’nin 129/2 hükmü uygulanmalıdır³¹⁵. TCK m. 129/2 hakaretin kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenmiş olması durumu özel haksız tahrik halidir³¹⁶. Kanun maddesi yalnızca kasten yaralama fiili bakımından düzenlenmesi kanaatimizce eleştiriye açıktır.

Kasten yaralama fiili haksız olmalı ve yaralanan kişinin hakaret fiili, kasten yaralama fiili failine karşı işlenmiş olmalıdır³¹⁷. Fail hakaret eylemini kasten yaralama fiilinin etkisi altında işlemiş olmalıdır.³¹⁸ Fiil üçüncü kişiye karşı gerçekleştirildiğinde de TCK m. 129/2 hükmü uygulanabilecektir³¹⁹.

³¹¹ Y. 4. CD, E. 2020/ 16349, K. 2021 / 20390, T. 22.06.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³¹² Y. 4. CD, E. 2021/ 22927, K. 2021 / 22950, T. 29.09.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³¹³ Y. 2. CD, E. 2006/8350, K. 2006/19455, T. 04.12.2006, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³¹⁴ Arısoy, “Hakaret”, s. 197.

³¹⁵ Y. 4. CD, E. 2020/ 15656, K. 2022 / 14973, T. 13.06.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³¹⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 454.

³¹⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 479; Kişilere karşı işlenen suçlar. s. 255.

³¹⁸ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 454; Bir görüşe göre hakaretin kasten yaralama fiilinden hemen sonrasında işlenmesi gerekmektedir. Bkz. Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 328.

³¹⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 474.

Hakaret suçunun haksız bir fiile ve kasten yaralamaya tepki olarak işlenmesi hâlinde, TCK'nın 129/1-2 ve CMK'nin 223/4-c maddesi gereğince “ceza verilmesine yer olmadığına” yerine “ceza vermekten vazgeçilmesine” şeklinde karar verilmesi ve ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmelidir³²⁰.

1.4.2.3. Karşılıklı Hakaret

TCK m. 129/3 “Karşılıklı Hakaret” halini düzenlemiştir³²¹. Karşılıklı hakareten söz edebilmek için “hakaretin karşılıklı olarak işlenmesi ve ilk hakaret eden kişinin haksız olması” gerekmektedir³²². Üçüncü şahsa yapılan hakaret durumunda TCK m. 129/3 hükmü uygulanmayacak ancak şartları oluşması durumunda genel haksız tahrik durumunu düzenleyen TCK m. 29 hükmü uygulanacaktır³²³. Hakaretin sövmek ya da somut fiil veya olgu isnadı olarak işlenmesi fark etmeyecektir³²⁴. Tarafların ikisi veya biri hakkında verilecek cezanın indirim sebebi mi olacağı yoksa ceza vermekten vaz mı geçileceği somut olaya göre hakimin takdirindedir. Karşılıklı hakareten söz edilebilmesi için; ilk hakaret fiilinin haksız olması, hakaretin karşılıklı son olarak iki hakaret arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir³²⁵. TCK m. 129/3 hükmünün uygulanması için her iki tarafın da şikayetçi olması gerekmez, karşılıklı hakaret halinin bulunması yeterlidir³²⁶. Topluluk tarafından hakarete uğramış mağdurun topluluktan birine veya birkaçına ya da topluluğa karşı hakaret etmesi durumunda da TCK m. 129/3 hükmü uygulanmalıdır³²⁷.

TCK m. 129/3 hükmü gereği birbirlerine hakaret eden iki faile ceza verilmeyebilir. Burada önemli olan birbirlerine ettikleri hakaret arasında uygun bir süre ve illiyet bağı olmasıdır³²⁸. Ayrıca ilk hakaret eden kişinin bu hakareti haksız olarak etmiş yani hukuka uygunluk sebebinin bulunmadığı durumda hareket etmiş olması gerekir. Aksi halde

³²⁰ Y. 4. CD, E. 2020/13278, K. 2021/11795 T. 5.4.2021, (Kazancı Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 10.12.2022).

³²¹ TCK m. 129/3 “Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

³²² Arısoy, “Hakaret”, s.188.

³²³ Önder, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 349.

³²⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 485.

³²⁵ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 477.

³²⁶ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 479.

³²⁷ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 456.

³²⁸ Arısoy, “Hakaret”, s.188.

Kanun hükmü uygulanmayacaktır. Ancak ilk hakaret milletvekili dokunulmazlığı gibi cezalandırılabilir ya da takip edilebilir nitelikte olmasa bile Kanun hükmü uygulanır³²⁹.

TCK m. 129/3 özel bir hüküm olduğundan genel hüküm olan TCK m. 29 hükmü uygulanmayacaktır. Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir³³⁰.

Yargıtay, Sanık ile katılanın akraba olup daha önceden dargın oldukları, suç tarihinde temyiz dışı sanık E. K.'ın aracını garaj önüne park etmesi üzerine çıkan kavga sırasında sanığın katılana hitaben “hayvan, öküz sen insan mısın” dediği, bu şekilde sanığın üzerine atılı hakaret suçunu işlediğinin iddia edildiği olayda, sanığın atılı suçu katılan’in hakareti üzerine işlediği için karşılıklı hakaretleşmeyi kabul etmiştir³³¹.

Kanun hükmü verilecek cezada indirimi veya ceza verilmekten vazgeçileceğini düzenleyerek hakime bir takdir hakkı tanımıştır. Hakimin taraflara ceza vermekten vazgeçmesi durumunda TCK'nin 129/3. maddesi gereğince “ceza verilmesine yer olmadığına” karar verilmesi gerekmektedir³³².

1.5. Kusurluluğu Etkileyen Sebepler

Kusur ya da kusurluluk, failin gerçekleştirdiği fiilden sorumlu tutulup tutulmayacağını konusundaki değer yargısıdır. Kusur yeteneği, failin işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını anlayabilme yeteneğidir. Diğer bir ifade ile failin gerçekleştirdiği fiil sebebi ile kınanabilmesidir³³³.

TCK “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler” başlığı altında kusurluluğu etkileyen haller düzenlenmiştir³³⁴. Kusurluluğu etkileyen haller; TCK m. 31 “Yaş Küçüklüğü”, TCK m. 32 “Akıl Hastalığı”, TCK m. 33 “Sağır ve Dilsizlik”, TCK m. 34 “Geçici Nedenler, Alkol veya Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma”, TCK m. 28 “Cebir ve Tehdit Dolayısıyla Kişinin İrade Yeteneğinin Etkilenmesi”, TCK m. 25/2 “Mücbir Sebep, Kaza ve Tesadüf, Zorunluluk Hali Dolayısıyla Kişinin İrade Yeteneğinin Etkilenmesi”, TCK m. 24 “Hukuka Aykırı Fakat Bağlayıcı Emrin Yerine Getirilmesi”,

³²⁹ Üzülmmez, Özel Hükümler, s. 66; Arısoy, “Hakaret”, s.188.

³³⁰ Y. 4. CD, E. 2020/19231, K. 2020/21468, T. 24/12/2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 10/12/2022).

³³¹ Y. 15. CD, E. 2015/ 5500, K. 2015/ 30471 T. 22.10.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 10/12/2022).

³³² Y. 4. CD, E. 2019/ 8332, K. 2021/ 29530 T. 20.12.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 10/12/2022).

³³³ Selami Turabi, “Kusurluluk Ve Kusurluluğu Etkileyen Haller” TBB Dergisi. C. 101 (2012) 272 267-292.

³³⁴ Muharrem Özen, “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrir Halleri”, AÜHFD, C. 51 (2002/3), s. 28.

TCK m. 29 “Haksız Tahrik” ve TCK m. 30/3-4 “Hata Halleri” olarak düzenlenmiştir. Bazıları şu şekildedir:

1.5.1. Yaş Küçüklüğü

İnsanların doğru ve yanlış ayırt edebilmesi algılama yeteneğinin gelişmesine bağlıdır³³⁵. Bu sebeple insanın kusur yeteneği ile yaşı arasında bir bağlantı vardır³³⁶. TCK m. 31 “Yaş Küçüklüğü” durumunu düzenlemektedir³³⁷. TCK m. 31 yaşları; 0-12, 12-15 ve 15-18 yaş olarak ayırarak düzenleme yapmıştır. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde çocuğa ceza verilmemektedir. 0-12 yaş arasında suç işleyen çocuğa ceza verilmemektedir. Ancak çocuklara özgü güvenlik tedbiri uygulanabilir. Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların algılama ve irade yeteneklerinin sorgulanması gerekir. 12-15 yaş arası çocukların algılama yetenekleri bulunduğu halde suç işlemesi durumunda cezanın yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz. 15-18 yaş arası çocuk suç işlediği takdirde cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz. 18 yaş altında suç işleyen kişi sanık olarak değil suça sürüklenen çocuk olarak adlandırılmaktadır.

Sağır ve dilsizlik durumu ise TCK m. 33’de düzenlenmiştir³³⁸. TCK m. 33 gereği sağır ve dilsizlerin algılama yeteneği daha az gelişebileceğinden 12 yaş sınırı 15 yaşa

³³⁵ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin, 2014, s.296.

³³⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.296.

³³⁷ TCK m.31 “- (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. (2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz. (3) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/5 md.) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

³³⁸ TCK m.33” Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin

yükseltilmiştir. 15 yaş sınırı 18 yaşa yükseltilmiştir. 18 yaş sınırı ise 21 yaşa seviyesine yükseltilmiştir.

1.5.2. Akıl Hastalığı

Kusur yeteneğini etkileyen diğer sebep akıl hastalığıdır. Akıl hastalığı TCK m. 32’de düzenlenmiştir³³⁹. Akıl hastası olan kişilere ceza verilemeyeceği düzenlenmiştir. Bu kişilere ancak güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Akıl hastalığı olan kişinin ancak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmışsa cezadan indirim süreleri öngörülmüştür³⁴⁰. Akıl hastalığı kişide algılama yeteneğinin bozulduğu durumlar olarak açıklanabilir. Şizofreni, histeri, zekâ geriliği, ileri seviye alzheimer, paranoya, sar’a, melankoli akıl hastalığı olarak kabul edilmektedir³⁴¹.

Akıl hastalığının fiilin işlendiği sırada olması gerekir. TCK m. 57/1 “fiili işlediği sırada” demek suretiyle akıl hastalığının ne zaman olması gerektiğini açıklamıştır. Fiili işledikten sonra ortaya çıkan akıl hastalığı ise yargılamaya ilişkin bir durumdur³⁴². Akıl hastalığı kişinin işlemiş olduğu fiil açısından algılama yeteneğini ve iradesini etkilemiş olmalıdır. Fiilin işlendiği sırada akıl hastalığı sar’a gibi dönemsel ortaya çıkan hastalıklar için önemlidir. Burada kişinin fiili işlediği sırada akıl hastası olduğunu ispatlaması gerekir. Kişinin fiil yeteneğinin önemli derecede olmasa da azalmış olması durumunda da cezaya hükmedilemez³⁴³. Başlangıç seviyesinde olan alzheimer durumunda da kişinin fiil ehliyeti olduğu kabul edilmektedir³⁴⁴. Suça sürüklenen çocuk hem 18 yaşından küçük hem de akıl hastası olması durumunda 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 12 hükmü

hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir.

³³⁹ TCK m.32 “(1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur. (2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

³⁴⁰ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 235.

³⁴¹ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2010, s. 352.

³⁴² Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 235.

³⁴³ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 306.

³⁴⁴ Gül İdil Işıl, “Demansın Hukuki Boyutları Legal Aspects Of Dementia”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi 2012, s. 29.

gereğince 0-12 ve algılama yeteneği gelişmemiş 12-15 yaşlarındaki çocuklar hakkında, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır³⁴⁵.

Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma TCK m. 34'te düzenlenmiştir. İrade ile oluşturulan geçici nedenler (hipnoz, ateşli hastalık, uyurgezerlik) irade ile alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisi ile suç işlenmesi durumunda faile ceza verilecektir. Geçici nedenin kabulünde ilk şart failin geçici nedenin meydana gelmesinde kusurunun bulunmamasıdır. Faile zorla alkol veya uyuşturucu madde verilmesi durumunda failin kusuru bulunmadığından faile ceza da verilemez. Kasten veya taksirli olarak geçici nedenin oluşmasına sebebiyet veren fail ise kusur yeteneği varmış gibi cezalandırılır (actio liberae in causa). Uyku durumunda kişinin kusur yeteneği bulunmamaktadır³⁴⁶. Fail bilinci yerinde olmadığı bir durumda uyurgezerlik etkisi ile hakaret içeren eylem gerçekleştirirse ceza verilmemelidir³⁴⁷. Fail geçici neden sebebi ile işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını ayıramaması gerekir. Bu durumda faile tehlike oluşturmadığı sürece güvenlik tedbiri de uygulanmamalıdır³⁴⁸. İrade dışı oluşan geçici nedenlerle (hipnoz, ateşli hastalık, uyurgezerlik), irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle işlenen suçtan dolayı faile ceza verilemeyecektir. Bu bakımdan irade dışı oluşan sebeplerin etkisinde hakaret suçunun işlenmesi durumunda faile ceza verilemeyecekken; irade ile alınan alkol veya uyuşturucu etkisi ile hakaret suçunun işlenmesi durumunda faile ceza verilecektir³⁴⁹. Alkol ve uyuşturucu bağımlılarında ise TCK m. 57/7 gereği güvenlik tedbiri uygulanır. Kanun maddesi alkol veya uyuşturucu bağımlılarını alkol veya uyuşturucu etkisinden kurtarmayı amaçlamıştır. Alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı akıl hastalığı olarak kabul edilmiş ve kusur yeteneğini kaldıracağı kabul edilmiştir.

1.5.3. Hukuka Aykırı Fakat Bağlayıcı Bir Emrin Yerine Getirilmesi

TCK m. 24 kanun hükmünü yerine getiren kişilere ceza verilmeyeceğini düzenlemiştir³⁵⁰. Hiyerarşik yapı içerisinde amirin astına verdiği emir nedeniyle yapılan eylemlerde kişinin

³⁴⁵ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 308.

³⁴⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 308.

³⁴⁷ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 235.

³⁴⁸ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 308.

³⁴⁹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 235.

³⁵⁰ TCK m.24 – “(1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. (2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz. (3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.

kendi sorumluluğu kural olarak bulunmamaktadır. Hukuka aykırı fakat bağlayıcı bir emir olması durumunda ceza verilecektir. Ast kendisine verilen emrin suç teşkil edip etmediğine bakmalıdır. Ast hukuka aykırı eylemi yerine getirirse kendisi de sorumlu olacaktır. Ancak bazı durumlarda ast kendisine verilen emri sorgulayamaz. Bu durumda astın sorumluluğu bulunmamaktadır³⁵¹. Anayasa m. 137 düzenlemesi de benzer şekilde düzenlenmiştir. Anayasa m. 137 “Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz. Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.” düzenlemesinden görüldüğü üzere askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması durumlarında ast emri sorgulayamayabilir. 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu m. 14 “Ast; amir ve üstüne umumi adap ve askeri usullere uygun tam bir hürmet göstermeye, amirlerine mutlak surette itaate ve kanun ve nizamlarda gösterilen hallerde de üstlerine mutlak itaate mecburdur.” düzenlemesinden görüleceği üzere astın mutlak itaate mecbur olduğu düzenlenmektedir. Bu sebeple askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması durumlarında hakaret içeren fiilleri gerçekleştiren asta ceza verilmemelidir³⁵².

1.5.4. Kusurluluğu Etkileyen Hata Halleri

TCK m. 30 “Hata” hallerini düzenlemiştir³⁵³. Failin işlediği suçta kaçınılmaz bir hataya düşmesi durumunda faile ceza verilmemektedir. Kanun maddesine bakıldığında 4 fıkra

(4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.” şeklinde düzenlenmiştir.

³⁵¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 235.

³⁵² Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 235.

³⁵³ TCK m. 30 “(1) Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır. (2) Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır. (3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır. (4) (Ek fıkra: 29/6/2005 – 5377/4 md.) İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

olarak kastı kaldıran 4 hata türü düzenlemiştir. 30. maddenin ilk fıkrası suçun maddi unsurlarında hata hallerini, 2. fıkrası hukuka uygunluk sebeplerinde hata hallerini, 3. fıkrası kusurluluğu kaldıran ya da azaltan nedenlerde hata hallerini düzenlemiştir. 30. maddenin son fıkrası ise haksızlık yanılığı durumunda hata halini düzenlemektedir. Haksızlık yanılığı, failin fiilin hukuk düzenlenince yasaklandığını bilmemesidir. Genellikle hukuki hata olarak isimlendirilmektedir³⁵⁴.

Fail kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin maddi şartlarında da hataya düşmüş olabilir. Bu durumda kişi hatasından yararlanır³⁵⁵. Ancak hata kaçınılmaz olmalıdır³⁵⁶. Hatanın ufak bir dikkatle fark edilebilir olması durumunda hatasından yararlanamamalıdır. Failin insan zannederek heykele hakaret etmesi ve cismin gerçek kişi olmaması durumunda fail hatasından yararlanacaktır.

1.6. Ceza Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Haller

1.6.1. İsnadın İspatı

TCK m. 127 “İsnadın İspatı” halini düzenlemektedir³⁵⁷. Somut bir fiil veya olgu isnat ettiği kişi gerçekten bu olgu veya fiili gerçekleştirmemişse kişiye ceza verilmeyecektir. Ancak geçmişte ceza almış olsa bile bir kişiye karşı “katil” gibi ifadeler kullanılması sövmek suretiyle hakaret suçunu oluşturacaktır. Başka bir ifade ile kişi ve zaman verilerek yapılan somut fiil isnadı durumlarında isnadın ispatı mümkündür³⁵⁸. Sövmek suretiyle işlenen hakaret suçlarında isnadın ispatı mümkün değildir. Sövmeye durumunda kişinin hakaret suçunu işlediği kabul edilmektedir³⁵⁹. İsnat durumunda ise gerçekliği araştırılmalı, faile gerçek dışı olması halinde ceza verilmelidir. İsnat mahkemesinde tam ve kesin olarak ispatlanmalıdır. İspatlanması durumunda bir görüşe göre sanığa düşme kararı verilmelidir³⁶⁰. Diğer görüşe göre sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair

³⁵⁴ Önder, Özel Hükümler, s. 337.

³⁵⁵ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 346.

³⁵⁶ Önder, Özel Hükümler, s. 349.

³⁵⁷ TCK m. 127 “İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır. İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde, cezaya hükmedilir.” Şeklinde düzenlenmiştir.

³⁵⁸ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 49.

³⁵⁹ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 49.

³⁶⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 336; Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 485.

karar verilmelidir³⁶¹. 765 sayılı mülga TCK m. 481/7 isnadın ispatı durumunda düşme kararı verileceğini düzenlemiş ancak yeni TCK isnadın ispatı halinde hangi kararın verileceğini düzenlememiştir. İsnadın doğruluğunun ispat edilmiş olması hukuka aykırılık hali ortadan kalkacaktır. Bu nedenle, sanık hakkında beraat kararı verilmelidir. Somut bir fiil veya olgu isnat etmek yoluyla hakaret suçunun işlenebilmesi için somut bir fiil veya olgunun şu an yaşanıyor olması veya geçmişte olmuş olması gerekir³⁶². Gelecek kastedilerek yapılan somut bir fiil veya olgu isnadı sövme suretiyle hakaret veya iftira suçlarına vücut verecektir³⁶³.

Yargıtay’a göre isnadın açıkça kişiyi rencide edici olması gerekmektedir. Her somut olaya göre isnadı ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. İsnat edilen fiilin hakaret suçu oluşturmasındaki etkenlerde mağdur ile fail arasındaki ilişki, mağdurun mesleği, eğitim seviyesi dikkate alınmalıdır³⁶⁴.

Somut fiil isnadından söz edilebilmesi için failin mağdura yönelik belirli bir fiili işlediğini isnat etmesi yani o kişiye bu fiili yüklemesi gerekir. Failin bunu yaparken; yer, konu, zaman, şekil gibi tamamlayıcı unsurları da verip detaylandırması gerekir³⁶⁵. Aksi takdirde nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek yoluyla değil de sövme yoluyla hakaret suçu oluşacaktır. Bir kimseye tek başına hırsız veya dolandırıcı demek sövme yoluyla hakaret suçunu oluştururken “Sen şu tarihte şu kişiden rüşvet aldın” ifadesi somut bir fiil veya olgu isnat etmek yoluyla hakaret suçunu oluşturur. Bir memura “rüşvetçi” ifadesini kullanmak sövmek suretiyle hakaret suçunu oluşturacaktır. İsnat durumunda mahkeme isnadın gerçek olup olmadığını araştırmalı ve gerçek olması durumunda faile ceza vermemelidir. Yargıtay, “vicdansız kadın, katil kadın, babam ne yaptı da babamı kumpaslayarak öldürdün” ifadesini somut fiil isnadı olarak değerlendirip TCK m. 127 uyarınca isnadın ispatı sebebi ile bekletici mesele yapılmasına, ayrıca bu ithamın TCK m. 128 kapsamında iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesine karar vermiştir³⁶⁶. Somut fiil veya olgu isnadı ile sövmek suretiyle

³⁶¹ Arısoy, “Hakaret”, s. 197.

³⁶² Alşahin ve Yenidünya, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, s. 51; Apiş, Tahrik veya Aşağılama, s. 58.

³⁶³ Çalışır ve Çalışır, Teori ve Pratikte Hakaret Suçları, s. 32.

³⁶⁴ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 432.

³⁶⁵ Arısoy, “Hakaret”, s. 197.

³⁶⁶ Y. 18. CD, E. 2015/ 8836, K. 2015 / 13065, T. 08.12.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

işlenen hakaretin ağırlığı aynı olmadığından aynı ceza miktarının öngörülmüş olması hatalı olmuştur. Hakim temel cezayı belirlemede göz önüne almalıdır.

1.6.2. Yasama Sorumsuzluğu

Anayasa'nın 83. maddesi “Yasama Dokunulmazlığı” başlığı altında hem yasama sorumsuzluğunu hem de yasama dokunulmazlığını düzenlemiştir³⁶⁷. Anayasa maddesi her ne kadar aynı başlıkta düzenlemiş olsa da bu iki kurum birbirinden farklılık arz etmektedir. Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin Mecliste yapacakları çalışmalarını korkusuzca yapmaları için milletvekillerinin meclis çalışmaları sırasında kullandıkları oylardan ve sarf ettikleri sözlerden dolayı sorumlu tutulmamalarını amaçlamaktadır. Yasama dokunulmazlığı ise milletvekillerinin asılsız suç iddialarıyla görevlerinin aksamasını engellemeyi amaçlamaktadır³⁶⁸. Anayasa Mahkemesi de “Anayasal bir kurum olan yasama dokunulmazlığı milletvekillerinin bir engelle karşılaşmadan yasama faaliyetlerine serbestçe katılmalarını sağlamaya yönelik bir koruma mekanizması niteliğindedir. Bu nedenle yasama dokunulmazlığı, temsili demokrasinin işleyişi bakımından önemli bir işleve sahiptir.”³⁶⁹ şeklinde karar vererek milletvekillerinin bir engelle karşılaşmadan görevlerini yapabilmelerini sağlamayı amaçladığını ifade etmektedir.

Yasama dokunulmazlığı Anayasa m. 83/2’de düzenlenmiştir. Anayasa m. 83/2 gereğince milletvekili seçimden önce veya sonra işlediği bir suçla ilgili olarak Meclis kararı olmadıkça; tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Bunlar dışındaki ceza muhakemesi işlemleri gerçekleştirilebilir. Ayrıca yasama dokunulmazlığı

³⁶⁷ Anayasa m.83 “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar. Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasa'nın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez. Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

³⁶⁸ Ergun Özbudun, “Yasama Sorumsuzluğu ve Yasama Dokunulmazlığı: Hukuki Mahiyetleri ve Farkları”, TBB Dergisi, S. 59 (2005), s. 109.

³⁶⁹ Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], Başvuru No: 2018/30030, 17.09.2020, (Anayasa Mahkemesi Karar bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 15/06/2023).

hukuk davaları için bir engel teşkil etmemektedir³⁷⁰. Anayasa m. 83 iki istisna hali düzenlemiştir. Bunlar suçüstü hali ve seçimden önce soruşturulmasına başlanmak kaydıyla Anayasa m.14'teki eylemlere ilişkin durumlardır³⁷¹. Bu durumlar yasama dokunulmazlığının istisnaları olarak kabul edilmektedir. Yasama dokunulmazlığı milletvekilliği devam ettiği sürece devam edecektir. Milletvekilliği sıfatının tekrar kazanılması durumunda yasama dokunulmazlığını devam edecektir. Yasama dokunulmazlığı süresi botunca dava ve ceza zamanaşımı işlemeyecektir³⁷².

Yasama sorumsuzluğu, Anayasa m. 83/1' de düzenlenmiş olup milletvekillerine mutlak ve sürekli bir koruma sağlamaktadır. Sorumsuzluk, kişisel bir cezazırlık nedenidir ve fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaz. Yasama dokunulmazlığı ise nispi ve geçici bir koruma sağlamaktadır. Zira dokunulmazlık bazı durumlarda koruma sağlamamakta veya TBMM tarafından kaldırılabilir. Aynı zamanda yasama dokunulmazlığı milletvekilini görev süresi boyunca korumaktadır. Yasama sorumsuzluğu ise milletvekilliği görevi sona erse dahi korumaya devam etmektedir³⁷³. Bu bakımdan milletvekillerinin sarf ettiği sözler, kullandığı oylar suç olsa dahi hukuki ve cezai yaptırım uygulanamamaktadır³⁷⁴. Anayasa'nın 83. maddesi "TBMM üyeleri" ifadesini kullanmıştır. TBMM'de görev yapan uzmanların ve görevlilerin yasama sorumsuzluğundan yararlanıp yararlanmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre TBMM'de görev yapan uzmanların ve görevlilerin yasama sorumsuzluğundan yaralanamaz³⁷⁵. Diğer bir görüşe göre ise İngiltere'de parlamento içindeki işlemlere katılanlar, Avam Kamarasına dilekçe verenler, danışmanların ve ABD'de kongre veya komisyon tanıklarının yasama sorumsuzluğundan yaralandığı gibi TBMM'de görev yapan uzmanların ve görevlilerin yasama sorumsuzluğundan yararlanmalıdır³⁷⁶. Kanaatimizce

³⁷⁰ Y. 12. CD, E. 2012/ 20471, K. 2012/ 18227, T. 11.09.2012, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³⁷¹ Y. 19. CD, E. 2021/ 2339, K. 2021/ 6201, T. 07.06.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

³⁷² Mustafa Arslan, "Yasama Dokunulmazlığı", HKÜHFD, C. 11, S. 21 (2021), s.89.

³⁷³ Özbudun "Yasama Sorumsuzluğu ve Yasama dokunulmazlığı" s. 111. Hüseyin Özcan, Yasama Bağışıklıkları, Ankara: Seçkin Yayınları, 2006, s. 29.

³⁷⁴ Ferhat Uslu, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016, s. 166. Hukuki sorumluluğun kaldırılmadığına dair bkz. Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, Genel Esaslar, İstanbul: Beta Yayınları, 2012, s. 454.

³⁷⁵ Bülent Tanör, Necmi Yüzbaşıoğlu, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları, 2011, s. 243.

³⁷⁶ Erdoğan, Anayasa Hukuku, Genel Esaslar, s. 444.

de yasama çalışmaları herhangi bir korku olmadan yürütülmelidir. Bu çalışmaları yürütmeye görevli kişiler yasama sorumsuzluğundan faydalanmalıdır.

Yasama sorumsuzluğunun getirdiği bu hak esasen Meclis dışındaki herhangi bir makama karşı sorumsuzluğu ifade etmektedir. Bu hak hiçbir organ tarafından kaldırılamaz. Sadece 05.03.1973 tarihli ve 14506 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince milletvekiline disiplin cezası verilebilir³⁷⁷. Bu bakımdan meclis çalışmaları sırasında sürekli hakaret eden bir milletvekiline disiplin cezası verilebilir. Nitekim Meclis içtüzüğü 161/3 “Görüşmeler sırasında Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına, Başkanlık görevini yerine getiren Başkan vekiline hakarete bulunmak, sövmek veya onları tehdit etmek yahut Türkiye Cumhuriyetine veya onun Anayasa düzenine sövmek,” durumlarını meclisten geçici çıkarma cezası ile cezalandırılacağını düzenlemiştir Anayasa Mahkemesi, Yasama dokunulmazlığı milletvekillerinin kişiliklerine bağlı özel bir koruma olarak görmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, parti tüzel kişilerinin yasama dokunulmazlığından yararlanamayacağına karar vermiştir³⁷⁸.

Kanun maddesinde düzenlenen “Meclis çalışmaları” ibaresi geniş yorumlanmalı ve TBMM dışında milletvekillerinin görevlerine ilişkin hususları da kapsamalıdır³⁷⁹. Meclis çalışmaları ile ilgisi olmayan durumlarda sorumsuzluktan söz edilemeyecektir. Yasama dokunulmazlığı gereği bu durumlarda cezai süreç işletilemese de tazminat davası açılmasında bir engel bulunmamaktadır³⁸⁰.

³⁷⁷ Kahan Onur Arslan, Türk Parlamento Hukuku, Ankara: Adalet Yayınları, 2014, s. 58.

³⁷⁸ Anayasa Mahkemesi’nin E. 1997/1, K. 1998/1, T. 16.1.1998, R. G. 22.02.1998, S.: 23266; "Erbakan ve arkadaşları tarafından adeta bir gibi kullanıldığı, haklarında disiplin uygulaması yapılması şöyle dursun, milletvekili seçtirilerek yasama dokunulmazlığından yararlanmalarının sağlandığı, Refah Partisi’yle özdeşleşen bu kişilerin, parti kapatma davası açılmasından sonra partiden muvazaalı bir şekilde ihraç edilmelerinin, parti tüzel kişiliğini sorumluluktan kurtaramayacağı..."

³⁷⁹ Arslan, “Yasama Dokunulmazlığı”, s. 74.

³⁸⁰ Y. 4.HD, E. 3490, K. 7470, E. 8647, K., T. 08.07.1966, (Kazancı Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

2. BÖLÜM: HAKARET SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ MUHAKEME KURALLARI VE YAPTIRIM

2.1. Hakaret Suçunun Özel Görünüş Biçimleri

2.1.1. Suça Teşebbüs

TCK m. 35 “Suça Teşebbüs” başlığı ile teşebbüsün tanımını vermiştir³⁸¹. Teşebbüsten söz edebilmek için kişinin işlemeyi kast ettiği bir suça başlayıp elinde olmayan sebeplerden dolayı suçu tamamlayamaması gerekir. Hakaret suçu çoğu zaman ani işlenen bir suçtur. Bu sebeple hareketle netice arasında bir zaman aralığı yoktur³⁸². Yine de bazı durumlarda suç teşebbüs aşamasında kalabilir. Hakaret oluşturan bir söze başlamışken elinde olmayan sebeplerden cümleyi bitirememesi durumunda suç teşebbüs aşamasında kalmıştır³⁸³.

Hakaret suçu soyut tehlike suçudur. Hakaretin öğrenilmesi ile suçun oluşacağı kabul edilmektedir³⁸⁴. Bir görüşe göre yazı ile yapılan hakarete teşebbüs mümkünken sözlü hakarete teşebbüs mümkün değildir³⁸⁵. Kanaatimizce mağdura yönelik telefonda edilen hakaret sırasında telefonun kapanması, atılan mesajın mağdura ulaşamaması durumunda da hakaret suçuna teşebbüs olacağı kabul edilmelidir. Bu sebeple sözlü edilen hakarete de teşebbüs mümkün olmalıdır. Hakaretin bir mektupla gönderilmesi durumunda mektup mağdura ulaşana kadar suçun icrası devam etmekte ve teşebbüs söz konusu olabilmektedir. Mektubun postacı tarafından yok edilmesi, kaybolması gibi durumlarda suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılacaktır³⁸⁶. Teşebbüs aşamasında suçun o ana kadar meydana getirdiği zarar ve tehlike göz önüne alınarak ceza verilecektir³⁸⁷.

³⁸¹ TCK m. 35 “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

³⁸² Aydın, “Hakaret Suçu”, s. 903.

³⁸³ Aydın, “Hakaret Suçu”, s. 903.

³⁸⁴ Aydın, “Hakaret Suçu”, s. 903.

³⁸⁵ Çalışır ve Çalışır, Teori ve Pratikte Hakaret Suçları, s.103; Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, s. 69.

³⁸⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 402.

³⁸⁷ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 428.

2.1.2. Suça iştirak

Suçta iştirak, suçun işlenişine katılanların cezalandırılması için düzenlenmiştir. İştirak şekilleri faillik ve şerilik olarak ikiye ayrılarak incelenebilir. Faillik doğrudan faillik, müşterek faillik ve dolaylı faillik olarak ayrılabilir. Şerilik ise azmettirme ve yardım etmedir. TCK m. 37 müşterek failliği düzenlemiştir.

TCK m. 37 “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Suçun kanuni tanımındaki halini tek başına işleyen kişi doğrudan faildir. Müşterek faillik için icra hareketinin beraber yapılması yeterlidir. Hakaret suçunu beraber işlemeye karar vermiş kişilerden biri pankartı hazırlar diğeri de pankartı tutarsa fiil üzerinde beraber hakimiyet kurmuş sayılırlar. Katkılarının aynı zamanda olması gerekmediğinden müşterek fail olarak sorumlu tutulurlar. Suçun icrasının başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen sürede katkılarının olması yeterlidir. Benzer şekilde müşterek failin uzaktan yardım etmesi de mümkündür³⁸⁸.

Dolaylı faillik, bir başkasının araç olarak kullanıldığı durumdur³⁸⁹. Dolaylı faillik zorlama yoluyla, aracı kişinin hatasından veya zor altında olmasından, irade gücünün azlığını kullanarak veya hatasından yararlanarak gerçekleşebilir. Gözleri iyi görmeyen birine karşıdakinin insan değil ağaç olduğunu söyleyerek hakaret ettirmek örnek gösterilebilir. Aracının hukuka uygunluk halinden faydalanılarak da dolaylı faillikten söz edilebilir. Organize suç örgütünün gücünden yararlanılarak iradeye hakimiyet mümkündür. Bu durumda da dolaylı faillikten söz edilir.

Suç işleme kastı olmayan mektubun veya iletinin içeriği bilmeyen kargo görevlisi sırf kargo getirdiği için suçun işlenmesine yardım ettiği söylenemez³⁹⁰. Kusur yeteneğinin yokluğundan yararlanmak suretiyle iradeye hakimiyet mümkündür³⁹¹. Kusur yeteneği olmayan bir kişiyi hakaret suçunda araç olarak kullanan kişi hakaret suçundan ceza alacak ve cezası, üçte birden yarısına kadar artırılabilecektir. Görüldüğü üzere kusur yeteneği

³⁸⁸ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 426.

³⁸⁹ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 426.

³⁹⁰ Üzülmüş, Özel Hükümler, s. 68.

³⁹¹ Muhammed Demirel ve Melik Kartal, “Ceza Hukukunda Suça Azmettirme Hareketi: Suça Sevk Etme”, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., (2019), s. 462.

olmayan bir kişinin hakaret suçunun işlenmesinde araç olarak kullanılması nitelikli hal oluşturacaktır³⁹².

Şeriklik, suç işlemeye katılan ancak fiil üzerinde hakimiyet kurmayan kişilerin durumudur. Azmettirme veya yardım etme şeklinde olabilir. Azmettirme, suçu işleme konusunda fikri olmayan kişinin suçu işleme fikrinin oluşturulmasıdır³⁹³. TCK m. 38 “Azmettirme” durumunu düzenlemiştir³⁹⁴. Failde suça konu fiili işleme kararı yokken suç işleme kararı oluşması gerekir³⁹⁵. Failde zaten suç işlemeye yönelik bir kararın bulunması durumunda azmettirme söz konusu olmaz. Alman doktrininde “omnimodo facturus” olarak nitelendirilen bu ilke zaten açık olan kapıyı kırmaya gerek olmamasından kaynaklanır³⁹⁶. Suç işleme konusunda emin olamayan kişiyi destekleyici nitelikte davranışta bulunan kişinin de azmettirdiği söylenebilir. Ancak suç işlemeye kesin kararlı kişiyi azmettirmek söz konusu olmaz. Azmettirme için maddi veya manevi menfaat sağlanması gerekmez³⁹⁷.

TCK m. 38 “sevk eden” ibaresini kullanmış herhangi bir haksızlık anlaşmasından bahsetmemiştir. Bu sebeple taraflar arasında gizli iş birliği, haksızlık anlaşmasından söz edilemez. Azmettirme için bir anlaşma olmadan sözlü olarak suç işlemeye sevk etme gerekli ve yeterlidir. Fail ile azmettiren arasında haksızlık anlaşması yapılması şart değildir. Bu sebeple bu teori benimsenmemektedir³⁹⁸.

Azmettirmeden söz edebilmek için azmettirenin suç işleme düşüncesi olmayan birine telkinde bulunarak o suçu işleme kararı almasını sağlaması veya kafasında suç işleme

³⁹² Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 465.

³⁹³ Demirel ve Kartal, “Azmettirme”, s. 462.

³⁹⁴ TCK m. 38 “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır. (2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz. (3) Azmettirenin belli olmaması halinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hallerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

³⁹⁵ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2017, s. 774.

³⁹⁶ Halid Özkan, Ceza Hukukunda Azmettirme, Ankara: Adalet Yayınları, 2013, s. 88.

³⁹⁷ Vesile Sonay Evik, Suça İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu, İstanbul: On İki Levha, 2011, s. 470.

³⁹⁸ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2017, 782; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2017, s. 667; Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2017, s. 516; Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 482.

konusunda düşünce bulunan ama henüz bir suçu işleme konusunda kesin karar almamış bir kişiyi düşüncelerini pekiştirmek suretiyle ikna ederek suç işlemeye sevk etmesi gerekir. Failin azmettirme sonucu bir suça başlaması gerekir. Suça teşvik edilen fail suçu işlemez veya icra hareketlerine hiç başlamazsa azmettirmeden söz edilemez. Azmettirme için suç işleme kararı verilmesinde etki edilmesi gerekir³⁹⁹.

Faillik veya azmettirme olarak nitelendirilmeyen her davranış yardım etmedir. Bir suça kasten destekte bulunulması yardım etmedir⁴⁰⁰. Yardım maddi veya manevi olabilir⁴⁰¹. TCK m. 39/2⁴⁰² yardım etmenin neler olabileceğini düzenlemiştir. Buna göre suçun işlenmesi için araç sağlamak, suçun işlenmesi konusunda icrasını kolaylaştırmak maddi yardımdır. Faili suçun işlenmesinden önce teşvik, yardım etme vaadi, yol göstermek manevi yardım olarak kabul edilmektedir. Failin kararsızlığını ortadan kaldıran ve düşüncesinin onaylanması mahiyetindeki bu hareketler faile manevi olarak yardım etmek sayılır. Faili cesaretlendirmek, suçun nasıl işleneceği konusunda akıl vermek suç destekleyici manevi olarak faili rahatlatıcı eylemlerdir. Yardımın kasten işlenmesi gerekmektedir. Maddi veya manevi yardım durumunda yardım eden kişi cezalandırılacaktır⁴⁰³.

2.1.3. İçtima

Ceza hukuku “gerçek içtima” kuralını benimsemiştir. Bu sebeple ne kadar suç oluşturan fiil varsa o kadar ceza verilir. Ancak bazı durumlarda suçların içtimai başlığı altında istisnalar mevcuttur. Bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima hallerinde faile gerçek içtima kuralları uygulanmayacaktır⁴⁰⁴.

³⁹⁹ Akbulut Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2017, s. 654; Hakeri, Genel Hükümler, s. 592.

⁴⁰⁰ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.519.

⁴⁰¹ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.519.

⁴⁰² TCK m. 39 “(1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez. (2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur: a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek. b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak. c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak...” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁰³ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 465.

⁴⁰⁴ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 465.

TCK m. 42 “Bileşik Suç” durumunu düzenlemiştir. İki suçtan biri diğerinin ağırlaştırıcı nedenini ya da unsurunu oluşturması halinde faile iki ayrı suçtan ceza verilmez. Bu suçların bileşimi zaten tek bir suç olarak düzenlenmiştir⁴⁰⁵.

TCK m. 43 “Zincirleme Suç” durumunu düzenlemiştir⁴⁰⁶. Zincirleme suçtan söz edilebilmesi için aynı kişiye aynı suçun farklı zamanlarda işlenmesi gerekmektedir. Failin aynı suçu kasten işlemiş olması gerekmektedir⁴⁰⁷. Failin aynı kişiye aynı suçu farklı zamanlarda birden çok kez işlemesi durumunda faile tek ceza verilecek ancak ceza arttırılacaktır. Aynı fiil birden çok kez aynı kişiye karşı işlenmiş olmalıdır⁴⁰⁸. Suçun mağduru belirli kişi değil toplumu oluşturan herkesin olduğu durumda zincirleme suç hükümleri uygulanır. Fail mağdura farklı zamanlarda hakaret edilmesi durumunda tek bir hakaret suçu oluşacak ancak cezası zincirleme suç hükümleri gereği arttırılarak verilecektir⁴⁰⁹.

TCK m. 44 “Fikri İçtima” durumlarını düzenlemiştir. Bazı durumda failin işlediği fiil tek bir suç sayılıp en ağırından ceza verileceği kabul edilir. TCK m. 44 “İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere bir fiil ile birden fazla suçun oluşumuna sebep olan kişi bu cezalardan en ağır olanı ile cezalandırılmaktadır. Zira failin işlediği fiil tektir. Aynı neviden fikri içtimada ise fail tarafından aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi gerekir. Bu durumda faile tek bir ceza verilir ancak bu ceza zincirleme suç hükümlerine göre arttırılmaktadır⁴¹⁰. Tek fiil ile birden fazla kişiye hakaret eden kişi de tek bir ceza alır fakat cezası arttırılarak verilir. TCK m. 125/5 kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını düzenlemiştir. TCK m. 125/5 kurula hakaret eden kişi tek hakaret suçundan ceza alacak ancak cezası

⁴⁰⁵ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 68.

⁴⁰⁶ TCK m.43“(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. (3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁰⁷ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 68.

⁴⁰⁸ Koca ve Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 465.

⁴⁰⁹ Üzülmöz, Özel Hükümler, s. 68.

⁴¹⁰ Koca ve Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 503.

arttırılacaktır⁴¹¹. Bu bakımdan fail tek fiil ile tüm kurula hakaret etmesi durumunda tek fiil ile birden fazla kişiye karşı suç işlemiş olacak aynı neviden fikri içtima gereği faile verilecek ceza arttırılacaktır⁴¹². Yargıtay da özel olarak düzenlenen kurula hakaret durumunda özel hükmün uygulanacağına karar vermektedir ⁴¹³.

2.2. Soruşturma ve Kovuşturma Şartları

2.2.1. Şikâyet

TCK m. 73 “Şikâyet” kurumu düzenlemiştir⁴¹⁴. Bazı suçlarda re’sen soruşturma ve kovuşturma yapılırken bazı suçlarda ise soruşturma ve kovuşturma şikâyete tabidir. Hakaret suçunun, kamu görevlisinin görevi nedeniyle işlenmesi durumu hariç olmak üzere şikâyete tabidir. TCK m. 73/1 gereği soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suçlarda soruşturma ve kovuşturma yapılması altı ay içinde şikâyet edilmesine bağlıdır⁴¹⁵. Şikâyet hakarete uğrayan kişi tarafından yapılmalıdır. Hakarete uğrayan kişi küçük veya kısıtlıysa velisi ya da vasisi şikâyeti gerçekleştirebilir⁴¹⁶. Altı aylık süre fiili ve faili öğrenmeden itibaren başlayacaktır. CMK m. 158’e göre şikâyet hakkı yetkili makamlara verilecek yazılı bir dilekçe veya sözlü beyanların tutanağa geçirilmesiyle kullanılır. Şikâyet dilekçesinde şikayetçinin imzası ve tarih bulunmalıdır. Şikâyet iradesinin bulunması yeterlidir. Açıkça soruşturma ve kovuşturma isteğinin bulunması şikâyet için yeterlidir. Şarta bağlı yapılan şikâyet ise geçerli değildir⁴¹⁷.

⁴¹¹ TCK m. 125/5 “Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴¹² Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 361.

⁴¹³ Y. 4. CD, E. 2021/ 7912, K. 2021 / 29300, T.14.12.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁴¹⁴ TCK m.73 “(1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. (2) Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar. (3) Şikayet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez. (4) Kovuşturma yapılabilmesi şikayete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz. (5) İştirak halinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikayetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar. (6) Kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez. (7) Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikayetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴¹⁵ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 361.

⁴¹⁶ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 361.

⁴¹⁷ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 360.

Şikâyetten vazgeçme, şikâyetle olduğu gibi yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. Bu durumda artık tekrar şikâyetçi olamaz⁴¹⁸. Şikâyetle bulunanın ölmesi durumunda mirasçıları şikâyeti geri alamaz. Ancak hakarete uğrayan kişi şikâyetle bulunmadan ölmüşse artık mirasçıları şikâyetle bulunabilir. Şikâyetten vazgeçilmesi durumunda sanığın veya şüphelinin bu vazgeçmeyi kabul etmesi gerekir aksi halde yargılamaya devam olunur. Zira kişilerin aklanmak istemesi söz konusu olabilir. Sanık veya şüphelinin şikâyetten vazgeçmeye itiraz etmemesi şikâyetten vazgeçmeyi kabul olarak yorumlanmalıdır. Sanık açıkça şikâyetten vazgeçmeyi kabul etmezse yargılama devam etmeli ve yargılama sonucunda sanığın suçu işlediği sabit değilse beraat kararı verilmelidir. Sanık suçlu bulunursa şikâyet koşulu gerçekleşmediğinden davanın düşürülmesine karar verilmesi gerekir⁴¹⁹. Şikâyet hakkına sahip olan kişi feragat hakkına da sahiptir. Şikâyet hakkı doğduktan sonra henüz şikâyet etmeden şikâyetten feragat edilebilir. Feragat şarta bağlı yapılamaz. Feragat açıkça düzenlenmediği için şikâyetten vazgeçmeye ilişkin hükümler feragate de uygulanmalıdır⁴²⁰.

Kanun koyucu şikâyet süresini altı aylık bir süre ile sınırlamıştır. Bu süre hak düşürücü süredir. 5187 sayılı Basın Kanunu m. 26 gereği üzere basın yayın yoluyla işlenen hakaretlere süreli yayınlarda iki ay basılmış eserlerde ise dört ay içinde şikâyet hakkı kullanılmalıdır⁴²¹.

⁴¹⁸ Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 360.

⁴¹⁹ İçel, Genel Hükümler, s. 814.

⁴²⁰ İçel, Genel Hükümler, s. 816.

⁴²¹ 5187 sayılı Basın Kanunu m. 26 “Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının bir muhakeme şartı olarak, günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içinde açılması zorunludur. Bu süreler basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlar. Basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmemesi halinde yukarıdaki sürelerin başlama tarihi, suçu oluşturan fiilin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihtir. Ancak bu süreler, Türk Ceza Kanunu’nun dava zamanaşımına ilişkin maddesinde öngörülen süreleri aşamaz. Sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlatıldığı iddia edilen eserden dolayı yayımlatan aleyhine açılacak dava yönünden süre, sorumlu müdür ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında verilecek beraat kararının kesinleşmesinden itibaren başlar. Sorumlu müdürün yayımlanan eserin sahibini bildirmesi durumunda, eser sahibi aleyhine açılacak davada süre, bildirim tarihinden itibaren başlar. Kovuşturulması şikâyetle ilgili suçlarda dava açma süreleri, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlar. Kamu davasının açılması izin veya karar alınmasına bağlı olan suçlarda, izin veya karar için gerekli başvurunun yapılmasıyla dava açma süresi durur. Durma süresi dört ayı geçemez.” şeklinde düzenlenmiştir.

2.2.2. İzin

Kural olarak şikâyet hakkının kullanılmasıyla veya resen soruşturma gerektiren hallerde Cumhuriyet savcısı soruşturmayı başlatır. İddianame düzenlendikten sonra kovuşturma aşamasına geçilir. Ancak bazı durumlarda suçların kovuşturulması izne tabi tutulmuştur. Cumhurbaşkanı hakaret suçu kovuşturması izne bağlı olan suçlara örnek gösterilebilir. TCK m. 299/3 gereği Cumhurbaşkanı hakaret suçunda kovuşturma yapılması adalet bakanının iznine tabidir. İzin kovuşturma şartı olarak düzenlenmiştir. Soruşturma aşamasının sonunda kamu davası açılması için yeterli delil varsa dava açılması için adalet bakanından izin alınacaktır. İzin herhangi bir süreye tabi değildir. Zincirleme suç hükümlerinde ise ayrı ayrı izin alınması gerekir⁴²².

2.2.3. Uzlaşma

CMK 253/1-a “Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur: a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar...” şeklinde düzenleme yapılarak soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olan suçlarda uzlaşma olacağı belirtilmiştir⁴²³. Bu bakımdan kamu görevlisine görevinden dolayı işlenen hakaret suçu haricinde hakaret suçu soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olduğundan uzlaşmaya tabidir. Kovuşturma aşamasında uzlaşma aşamasının atlandığı fark edilirse mahkemenin durma kararı vererek CMK m.254/1 gereği dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermesi gerekmektedir⁴²⁴. Durma kararı verilmesinin ardından uzlaşma olmaması ve dosyanın geri dönmesi halinde mahkemenin yeni bir esas numarası üzerinden yargılamaya devam etmek zaman kaybına yol açacağından ayrıca durma kararına karşı itirazın mümkün olması durumundan bu düzenleme eleştirilmektedir⁴²⁵.

⁴²² Koca ve Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 361.

⁴²³ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 846.

⁴²⁴ CMK m. 254/1 “Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253’üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴²⁵ Veli Özer Özbek, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 32 (Aralık 2016), s. 23.

2.3. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

2.3.1. Genel Olarak

CMK m. 2 gereği yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin mahkemece kabulüne kadar geçen evre “soruşturma” olarak adlandırılmaktadır. İddianamenin kabulünden hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre ise “kovuşturma” olarak adlandırılmaktadır. Hakaret suçlarını ilgilendiren kısımlar olan tutuklama, görevli ve yetkili mahkeme, delillerin değerlendirilmesi ve yaptırım konuları üzerinde kısaca durulacaktır.

2.3.2. Tutuklama Yasağı

Tutuklama, soruşturma ve kovuşturma aşamasında delillerin toplanmasını, verilecek cezanın yerine getirilmesini sağlayacak bir tedbirdir. Bu bakımdan tutuklama bir amaç değil yargılamanın düzgün işlemesi için araçtır⁴²⁶. Bu nedenle tutuklama tedbiri zorunlu olmadıkça uygulanmamalıdır.

CMK m. 100 tutuklama nedenlerini düzenlemiştir⁴²⁷. Tutuklama tedbiri delillerin muhafazası ve sağlıklı bir yargılama için başvurulacak bir araçtır. Hakim ölçülülük ilkesini gözeterek son çare olarak tutuklama tedbirine başvurulmalıdır. CMK m. 100 gereği tutuklama ancak kuvvetli suç şüphesinin varlığı halinde yapılabilir. Tutuklamanın ilk şartı kuvvetli suç şüphesinin varlığıdır. Şüpheli veya sanığın suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi bulunmuyorsa diğer şartlara bakılmadan tutuklama gerçekleştirilmemelidir. Ayrıca şüpheli ya da sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular bulunması gerekir. Bunların dışında şüpheli ya da sanığın davranışlarından delilleri yok etme, gizleme, değiştirme ihtimalinin olması ya da tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunacağı yönünde kuvvetli şüphe olması halinde de tutuklama kararı verilebilir. Bu durumların

⁴²⁶ Koparan Mehmet Reşat, "Bir Koruma Tedbiri Olarak tutuklama" TBB Dergisi, S. 65, (2006), s. 155.

⁴²⁷ CMK m. 100 “(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez. (2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir: a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa. b) Şüpheli veya sanığın davranışları; 1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, 2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluştuyorsa. (4) Sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.” şeklinde düzenlenmiştir.

gerçekleşmesi halinde dahi sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda kanun maddesi gereği tutuklama kararı verilememektedir⁴²⁸.

Orantılık (ölçülülük) ilkesi, hakim tutuklamadan önce yeterli olabilecek diğer tedbirleri uygulamasını ifade eder. Tutuklamanın gerekli olmadığı hallerde kişinin özgürlüğünün kısıtlanması hukuk devleti ile de bağdaşmamaktadır. Bu sebeple öncelikle hafif tedbirler uygulanmalı tutuklama tedbiri istisnai olarak tercih edilmelidir. Tutuklama tedbiri gecikmede tehlike bulunacak hallerde istisnai olarak uygulanmalıdır. Ayrıca tutuklama tedbiri geçici olarak uygulanmalıdır. Tutuklama tedbiri için gösterilen sebepler ortadan kalkarsa tutuklama da son bulmalıdır⁴²⁹.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi ve Anayasa'nın 19. maddesi tutuklamanın temelini oluşturmaktadır. AİHS m. 5/1-c "bir suç işlediği şüphesi altında olan yahut suç işlemesine veya suçu işledikten sonra kaçmasına mani olmak zarureti inancını doğuran makul sebeplerin mevcudiyeti dolayısıyla yetkili adli makam önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve hapsi" dışında kişilerin özgürlük hakkının ihlal edilmeyeceğini ortaya koymuştur. Anayasa m. 19'da kişi özgürlüğünü kısıtlayan tutuklamanın zorunlu olmadıkça uygulanmaması gerektiğini düzenlemiştir⁴³⁰.

⁴²⁸ Koparan, "Tutuklama", s. 155.

⁴²⁹ Koparan, "Tutuklama", s. 157.

⁴³⁰ Anayasa m. 19 "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Şekil ve şartları kanunda gösterilen: Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir. Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir. Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hâl (...)14 ve savaş hallerinde uzatılabilir. Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir. Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir. Her ne sebeple

Şüpheli veya sanığın suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi bulunduğu takdirde diğer şartlara bakılmalıdır. Hakimde şüpheli veya sanığın davranışlarından delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme şüphesi oluşmalıdır. Şüpheli veya sanığın davranışlarından delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme şüphesi bulunmadığı takdirde şüpheli veya sanığın tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması şüphesi bulunmalıdır. CMK m. 100 tutuklama sebebi varsayılan katalog suçları düzenlemiştir. Hakaret suçu katalog suçlar arasında sayılmamıştır⁴³¹.

CMK m. 100 gereği şüpheli veya sanığın işlediği iddia edilen suç sadece adli para cezasını gerektiren suçsa veya şüpheli veya sanığın işlediği iddia edilen suç hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan bir suçsa tutuklama kararı verilemez⁴³². Hakaret suçunun cezası TCK m. 125/1 “üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası” olarak düzenlenmiştir. Bu bakımdan hakaret suçu tutuklama yasağı kapsamındadır. TCK m. 299’da düzenlenen Cumhurbaşkanına hakaret suçunun cezası “bir yıldan dört yıla kadar” olması sebebi ile tutuklama yasağına tabi değildir. Bu sebeple bu suç için tutuklama kararı verilebilir. Ancak hakim tutuklama tedbirine son çare olarak başvurmalıdır.

CMK m. 101 gereği tutuklama kararını Cumhuriyet savcısının istemi ile sulh ceza hakimi verebilir⁴³³. Kovuşturma aşamasında ise yargılamayı yapan asliye ceza veya ağır ceza mahkemesi tutuklama kararı verebilir. CMK m. 101/5 gereği tutuklama kararına 7 gün içinde itiraz edilebilir.

2.3.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

CMK m. 12 “Görev ve Yetki” konusunu düzenlemiştir⁴³⁴. Hakaret suçunun işlendiği yer asliye ceza mahkemesi görevli ve yetkilidir. Suçun basılı eserle işlenmesi durumunda ise

olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴³¹ Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 317.

⁴³² CMK m.100/4 “Sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴³³ CMK m.101/1 “Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴³⁴ CMK m.12 “Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir. Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi

eserin yayım merkezi olan yer yetkilidir. Eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesinin de yetkili olacağı düzenlenmiştir. Ayrıca şikâyeteye bağlı olan hakaret suçu için mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkili olacaktır⁴³⁵. Bunun yanında mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Burada açık Kanun düzenlemesi gereği seçimlik yetki söz konusudur⁴³⁶.

Hakaret suçlarında görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir. CMK m. 12'ye göre kural olarak yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir. İnternet üzerinden işlenen suçlarda failin veya mağdurun yerleşim yeri yetkilidir. İsnat edilen fiil veya olgu varsa suç üçüncü kişi ile oluşacağı için üçüncü kişi isnadı öğrendiği yer mahkemesi yetkilidir⁴³⁷.

CMK m. 12'ye göre basılı bir eserle işlenmişse eserin yayım merkezi olan yer mahkemesi yetkidir. Ancak, aynı eser birden çok yerde basılmışsa, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir. Eserin mağdurun yerleşim yerinde dağıtılması durumunda o yer mahkemesi de yetkili olacaktır. Mağdur tutuklu veya hükümlü ise mağdurun tutuklu veya hükümlü bulunduğu yer mahkemesi de yetkili olacaktır. Teşebbüs aşamasında kalan hakaret suçu için son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir. Hakaret suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmesi halinde ise son hakaret suçunun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir⁴³⁸.

2.3.4. Ceza Muhakemesinde Delillerin Değerlendirilmesi

Ceza yargılamasında medeni yargılamadan farklı olarak delil serbestisi ilkesi geçerlidir⁴³⁹. Ceza yargılamasında hukuka aykırı elde edilmediği sürece her şey delil

olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴³⁵ Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 317.

⁴³⁶ Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 317-318.

⁴³⁷ Koparan, “Tutuklama”, s. 155.

⁴³⁸ Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 317-318.

⁴³⁹ Ahmet Gökçen ve Kerim Çakır, “Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları”, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., (2019), s. 2913.

olarak kabul edilmektedir⁴⁴⁰. CMK m. 217/2 “Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.” düzenlemesi ile delil serbestisi ilkesini vurgulamıştır. Yargıtay, “şüphelinin müşteki tarafından ibraz edilen mesaj kayıtlarını kabul etmemesi durumunda delillerin kamu davası açılmasını gerektirir nitelikte bulunduğu ve bu delillerin mahkemesince değerlendirilmesi gerektiğine” karar vermiştir⁴⁴¹.

Anayasa m. 38/6 “Kanuna aykırı elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez” hükmüne yer vererek hukuka aykırı delil elde etmeyi yasaklamıştır.⁴⁴² CMK’nin 206/2. maddesine göre “a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse, b) Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa c) İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa” hukuka uygun delil olarak kabul edilmez. Değerlendirmeye alınacak delil akla mantığa uygun ve suç ile alakalı olmalıdır. Deliller ilk olarak soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından toplanır. Delillerin toplanması sonucu Cumhuriyet savcısında yeterli suç şüphesi oluşursa “iddianame” düzenler ve suçun niteliğine göre asliye ceza veya ağır ceza mahkemesinde kovuşturma aşamasına geçilir. Delillerin toplanması sonucu Cumhuriyet savcısında yeterli suç şüphesi oluşmazsa “kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar (takipsizlik)” vermektedir⁴⁴³.

Delil türleri; beyan delili, belge delili ve belirti delilleri olarak sınıflandırılmaktadır. Belge delili, somut olayı bire bir aktaran yazılı nitelikte delillerdir. Fotoğraf, görüntü kaydı, ses kaydı belge delili olarak kabul edilmektedir⁴⁴⁴. Belirti delil, olaydan geriye kalan her türlü izdir. Parmak izi örnek gösterilebilir. Şüpheli, sanık, mağdur, suçtan zarar gören veya tanık gibi kişilerin somut olaya ilişkin ifadeleridir⁴⁴⁵.

Delil serbestisi ancak hukuka uygun elde edilmiş delillerde mümkündür. Hukuka aykırı elde edilmiş deliller hükme esas alınmaz. Ayrıca bu delillerin CMK m. 217/1 mahkemeye getirilmiş olması gerekmektedir⁴⁴⁶. Deliller kovuşturma aşamasında da mahkemeye getirilebilir. Kovuşturma evresinde hakim, hukuka uygun yollardan elde edilen delilleri

⁴⁴⁰ Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara: Savaş Yayınları, 2013, s. 173

⁴⁴¹ Y. 4. CD, E. 2011/2606, K. 2011/22901, T. 30.11.2011, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁴⁴² CMK m.217/2; “Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.” hükmü ile de paraleldir.

⁴⁴³ Gökçen ve Çakır, “Delil”, s. 2915.

⁴⁴⁴ Gökçen ve Çakır, “Delil”, s. 2915.

⁴⁴⁵ Ferhat Karabulut, Ersin Karapazarlıoğlu ve Hamza Tosun, “Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı ve Kovuşturma Sürecinde Hâkimlerin Delil Algısı” TBB Dergisi”, S.120 (2015), s. 397.

⁴⁴⁶ Gökçen ve Çakır, “Delil”, s. 2915.

öncelik-sonralık ilişkisi olmadan huzurda tartışır. Hakim, her delili ayrı ayrı ele alır ve maddi vakıayı ortaya çıkarmak için bütün olarak inceler. CMK m. 289/1-i gereği hükmün hukuka aykırı yöntemle elde edilen delile dayanması hukuka aykırılık olarak düzenlenmiştir⁴⁴⁷.

Şen'e göre, "hukuka aykırılık" kavramı geniş yorumlanmalıdır ve tüm hukuk kurallarını kapsamalıdır. Somut olayda bir hukuka uygunluk sebebi olmadıkça hukuka aykırı delil hükme esas alınmamalıdır⁴⁴⁸. Bıçak'a göre, Anayasal m. 38/6 "kanuna aykırı" kavramını kullanmış olduğundan sadece kanuna aykırı elde edilen deliller kast edilmektedir. Kanun dışında diğer düzenlemelerin ihlali hukuka aykırı olmayacaktır⁴⁴⁹. Biz bu görüşe katılmıyoruz. CMK m. 289/1-i hukuka aykırı deyim ifadesini kullanmakta ve daha geniş yorumlamaktadır.

İzinsiz görüntü veya ses kaydı yapılması neticesinde TCK m. 132'de düzenlenen haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu söz konusu olacaktır. Yapılan telefon konuşmasının kayda alınması tesadüfen bir arama üzerine değil de bir plan dahilinde gerçekleşirse ses kaydı hukuka aykırı delil kabul edilir⁴⁵⁰. Yapılan telefon konuşması sırasında hakarete uğrayan kişinin hoparlörü açarak yanındakine dinletilmesi halinde o kişinin tanıklığı dikkate alınmalıdır⁴⁵¹.

Yargıtay, mağdurun bir daha kanıt elde etme olanağının bulunmadığı ve yetkili makamlara başvurma imkanının olmadığı ani gelişen durumlarda ses ve görüntü kaydı alabileceğini, bunların hukuka aykırı delil sayılmayacağına karar vermektedir⁴⁵².

Hakaret suçu oluşturan sosyal medya veya internet ortamındaki paylaşımın ekran görüntüsü alınıp bu ekran görüntüsünün çıktısı delil olarak soruşturma veya kovuşturma aşamasında sunulabilir. Bu delilin objektif olarak güvenilir olması ve tarihsel olarak da suça uygun olması gerekmektedir. Bu delilin yazıcıdan alınan çıktısı değil dijital

⁴⁴⁷ Gökçen ve Çakır, "Delil", s. 2933.

⁴⁴⁸ Ersan Şen, Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhabir, Ankara: Seçkin Yayınları, 2011, s. 30-31.

⁴⁴⁹ Vahit Bıçak, Usulsüz Ulaşılan Delillerin Akıbetinin Mantıksal Çerçevesi, 3. Yılında Yeni Ceza Adalet Sistemi, Ankara: Seçkin Yayınları, 2009 s. 248.

⁴⁵⁰ Y. 4. CD, E. 2017/21973, K. 2019/3037, T. 26/02/2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁴⁵¹ Y. 4. CD, E. 2013/8808, K. 2015/23904, T. 06.03.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁴⁵² Y. 12. CD, E. 2013/26087, K. 2014/10205, T. 28.04.2014 (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022). Benzer karar için bkz: YCGK, e. 2012/5-1270, K. 2013/248, T. 21.05.2013; YCGK, E. 2010/5-187, K. 2011/131, T. 21.06.2011 (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

ortamdaki karşılığı delil niteliğindedir⁴⁵³. Yargıtay, sadece çıktı alınıp götürülen hakaret suçlarında IP numarasının kime ait olduğunun tespitinin gerektiğine aksi halde kişiye ceza verilemeyeceğine karar vermiştir⁴⁵⁴. Bu deliller diğer delillerle desteklendiği takdirde hükme esas alınacaktır. Aksi halde o paylaşımın kim tarafından yapıldığının tespiti gerekli ve yeterlidir. Zira ekran görüntüsü ile oynanıp sahte delil yaratılabilmektedir. Bu bakımdan kişinin gerçekten hakaret içerikli paylaşım yapıp yapmadığını araştırmak gerekmektedir⁴⁵⁵.

İnternet sitesinde yayınlanmış bir gönderi, yazı veya haber hakaret suçunu oluşturabilir. İnternet sitesinin Uniform Resource Locator (URL) adresinin delil olacağını kabul etmek gerekir. Böylelikle kim tarafından ne zaman paylaşım yapıldığı ortaya çıkacaktır⁴⁵⁶.

Sahte hesaplardan işlenen hakaret suçlarında fail IP adresi sayesinde tespit edilebilir. Bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletler IP adresine sahiptir. Savcılık veya mahkeme Microsoft Corporation gibi ilgili kuruma yazı yazıp tarih, saat, kişinin bilgilerini, yerini öğrenmelidir⁴⁵⁷.

Hakaret içeren paylaşımın silinmesi durumunda sosyal medya platformuna yazı yazılıp silinen paylaşımın bilgisi istenmelidir⁴⁵⁸. Ancak platform bu bilgiyi paylaşmaması durumunda hakim tanık dinleyerek hakaret içeren paylaşımın yapılıp yapılmadığına karar verecektir. Hakim; tanığa yemin ettirerek, sorular sorarak, yüzleştirme yaparak suçun işlenip işlenmediğine kanaat getirmelidir. Suçun tam olarak işlendiğine kanaat getirememesi durumunda şüpheden sanık yararlanır ilkesi (in dubio pro reo) gereği tanığa beraat kararı vermelidir⁴⁵⁹.

7253 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ek madde 4 düzenlemesi ile Türkiye’de günlük erişimi bir milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarının temsilci bulundurma zorunluluğu getirilerek olayın

⁴⁵³ İlker Koç ve Hüseyin Çakır, “Denetim Süreçlerinde Dijital Delillerin Elde Edilmesi ve Korunması”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, C. 12, S. 2 (2015), s. 1096.

⁴⁵⁴ Y. 18. CD, E. 2015/42049, K. 2018/371, T. 17.01.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁴⁵⁵ Mustafa Buğra Şengül, “Sosyal Medya Yoluyla İşlenen Hakaret Suçu” Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi (2020), s.101.

⁴⁵⁶ Gül, Bilişim Suçları, s. 49.

⁴⁵⁷ Y. 18. CD, E. 2016/13808, K. 2018/5325, T. 10.04.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁴⁵⁸ Ahmet Gül, Doğrudan/Dolaylı Bilişim Suçları, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 49.

⁴⁵⁹ Gül, Bilişim Suçları, s. 49.

aydınlatılması için bir muhatap istenmiştir. Bu istem hakaret suçunun internet ortamında işlenmesi durumunda failin tespiti açısından faydalı ve gereklidir⁴⁶⁰.

2.3.5. Yaptırım

Hakaret suçunun yaptırımı TCK m. 125'te düzenlenmiştir⁴⁶¹. TCK m. 125/1 hakaret suçunun cezasının üç aydan iki yıla hapis veya adli para cezası olacağı düzenlenmiştir. TCK m. 125/2 hükmü gereği hakaret suçunun sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde de hakaret suçunun cezasını üç aydan iki yıla hapis veya adli para cezası olacağı düzenlenmiştir. TCK'nin 50 ve 61. maddeleri dikkate alınarak cezaya hükmedilecektir. Tekerrür durumunda ise TCK m. 58 dikkate alınacaktır⁴⁶². Hakim hakaret suçlarında ölçülülük ilkesi gereği seçimlik cezaları değerlendirmeli, mümkün olduğunca sanığın lehine olan düzenlemeleri uygulamalıdır.

2.3.5.1. Süreli Hapis Cezası

Bir aydan az ve yirmi yıldan çok olmayan hapis cezaları süreli hapis cezasıdır. Bir yıl veya daha az olan hapis cezaları TCK m. 49 gereği kısa süreli hapis cezalarıdır. Bu bakımdan hakaret suçunun temel halinin kısa süreli hapis cezası olduğu söylenebilir⁴⁶³. Kısa süreli hapis cezaları TCK m. 50 gereği seçenek yaptırımlara çevrilebilir⁴⁶⁴. Ancak

⁴⁶⁰ Onar, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu", s. 98.

⁴⁶¹ TCK m. 125/2 "Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükümlenir." şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁶² Onar, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu", s. 98.

⁴⁶³ Onar, "Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu", s. 98.

⁴⁶⁴ TCK m. 50 "(1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre; a) Adli para cezasına, b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya, f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir. (2) Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adli para cezasına çevrilmez. (3) Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir. (4) Taksirli suçlardan dolayı hükümlenen hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı halinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adli para cezasına çevrilebilir. Ancak, bu hüküm, bilinçli taksir halinde uygulanmaz. (5) Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbirdir. (6) Hüküm kesinleştikten sonra

TCK m. 50/3 gereği daha önce ceza almamış failin cezası otuz gün ve altı hapis cezası ise veya failin 18 yaş altı veya 65 yaş üstü olduğu durumda bir yıl veya daha az hapis cezası alması durumunda seçenek yaptırıma çevirmek zorunludur⁴⁶⁵.

TCK m. 125 hakaret suçunun üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacağını öngörmüştür. Ayrıca TCK m. 125/3 nitelikli hallerinden birinin işlenmesi durumunda ceza altıda bir oranında arttırılacaktır. Hakaret suçunun kamu görevlisine görevinden dolayı işlenmesi halinde de cezanın alt sınırının bir yıldan az olmayacağı düzenlenmiştir. Hakaret suçunun cezası göz önünde bulundurularak kısa süreli hapis cezası olarak ortaya çıkması söz konusu olabileceğinden seçenek yaptırımlara çevrilebilir. Adli para cezası TCK m. 52’de düzenlenmiştir. TCK m. 52/2 bu cezanın ne kadar olacağını düzenlemiştir. Fıkraya göre bu para günlük yirmi ile yüz TL olarak belirlenmiştir. Hakaret suçunun temel şeklinin cezası seçimlik olduğundan eğer hakim hapis cezasını seçerse sonradan bunu adli para cezasına çeviremez⁴⁶⁶.

2.3.5.2. Para Cezası

Hakim, Kanun maddesinin hem hapis hem para cezasını ön görmesinin dışında sadece hapis cezasının bulunduğu hallerde de bu hapis cezasını para cezasına çevirebilir. TCK m. 50/4 gereği kasten işlenen suçlarda bir yıl ve altı süreli hapis cezaları para cezasına çevrilebilirken taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa; bu ceza, diğer koşulların varlığı halinde, para cezasına çevrilebilir. Ancak bilinçli taksir halinde bu hüküm uygulanmamaktadır⁴⁶⁷. Sanığın kişiliği ekonomik durumu, sosyal durumu mahkemede duyduğu pişmanlık dikkate alınarak hakim tarafından değerlendirilip karar verilecektir⁴⁶⁸. Hakim, Kanun maddesinin hem hapis hem para

Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, infaz hâkimliği kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir. Bu durumda, beşinci fıkra hükmü uygulanmaz (7) Hükmedilen seçenek tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda, infaz hâkimliğince tedbir değiştirilir.” TCK m. 50/1 Kısa süreli hapis cezalarının seçenek yaptırıma çevrilebileceğini öngörmüştür. Ancak TCK m.50/3 “Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkra yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁶⁵ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 366.

⁴⁶⁶ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 366.

⁴⁶⁷ Gül, Bilişim Suçları, s. 49.

⁴⁶⁸ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 366.

cezasını ön görmesi durumunda hapis veya para cezasından birini tercih edecektir. Hapis cezasını seçmesi durumunda neden seçtiğini gerekçesinde göstermelidir. Bu halde artık hapis cezası adli para cezasına çevrilemeyecektir. Hakim sadece hapis cezasını öngören suçlarda hapis cezasını verip şartları olduğu takdirde adli para cezasına çevirebilir. Adli para cezası taksitlendirilebilir. Cumhuriyet savcılığı, infaz bürosu yazısı ile vergi dairesine ödeme yapılmaktadır. Ödenmemesi durumunda hükümlünün kabulü halinde iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalışır. Hükümlü bunu kabul etmezse adli para cezası, hapse çevrilir. Ancak her ne kadar hapis cezasına çevrilse de hükümlü parayı ödeyip hapisten çıkabilir⁴⁶⁹. Hakaret suçlarında hakim isterse seçimlik yaptırım olan para cezasına hükmedebileceği gibi diğer seçenek tedbirlere çevirebilir. Ancak sanığın lehine olan hükümleri uygulamalı ve hükmedebildiği takdirde para cezasına hükmetmelidir.

2.3.5.3. Erteleme

Cezanın ertelenmesi, mahkeme tarafından faile verilen mahkûmiyet kararının cezaevinde infaz edilmesinden şartlı olarak vazgeçilmesidir. Erteleme TCK m. 51'de düzenlenmiştir⁴⁷⁰. Erteleme, cezanın infazı kurumudur. Cezanın ertelenmesi için hapis

⁴⁶⁹ Özbeke, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 366.

⁴⁷⁰ TCK m.51 “(1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin; a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir. (2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, infaz hâkimi kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.8 (3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz. (4) Denetim süresi içinde; a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine, b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine, mahkemece karar verilebilir. (5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir.(8) (6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir. (7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince

cezası olması gerekmektedir. Adli para cezası ve güvenlik tedbirlerinin ertelenmesi mümkün değildir. Mahkeme tarafından verilen hapis cezasının iki yıl veya daha az süreli olması gerekmektedir. Failin daha önceden kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapse mahkûm edilmemiş olması gerekmektedir⁴⁷¹. Failin yeniden suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekmektedir. Ertelemenin, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi koşuluna bağlanabilmesi mümkündür⁴⁷². Hakim hakaret suçlarında verdiği cezayı koşulları oluştuğu halde erteleyebilir.

2.3.5.4. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)

Verilen cezalar 2 yılın altında kaldığından genellikle Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB) kararı verilebilmektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sanığın cezası infaz edilmeden uslandırılmasını amaçlamaktadır⁴⁷³.

CMK m. 231/5 “Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.” ifadesinden hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmaması anlaşılmaktadır. Bu sebeple 4179 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinde bulunan “genel ve özel şartlar” başlığı altında düzenlenen şartlara da etki etmediği yani memuriyete engel olmadığını belirtmek gerekir.

CMK m. 231/6 gereği HAGB kararı verilebilmesi için sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, tekrar suç işlemeyeceğine dair hakimde kanaat oluşması, zarar bulunması halinde giderilmiş olması gerekir. Tazmin suretiyle tamamen giderme koşulundan manevi zararın tazmin suretiyle giderilmesi anlamına gelmemesi gerekir⁴⁷⁴. Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderme koşulu taksitler halinde giderilmesi durumunda da HAGB kararı uygulanmalıdır. Zararın sanık tarafından giderilmesi gerekli olmayıp

karar verilir.9 (8) Denetim süresi yükümlülöklere uygun veya iyi halli olarak geçirildiğı takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁷¹ Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 366.

⁴⁷² Özbek, Doğan ve Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 366.

⁴⁷³ Toroslu ve Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 311.

⁴⁷⁴ YCGK, E. 2008/250, K. 2009/13, T. 03.02.2009, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi:10/09/2022).

üçüncü kişiler tarafından giderilmesi durumunda da sanığa CMK m. 231/8 gereği HAGB kararı verilebilir. Hakkında HAGB kararı verilecek kişinin daha önce kasıtlı bir suçtan cezası olmaması gerekir⁴⁷⁵.

CMK m. 321/12 “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere HAGB kararına karşı itiraz yoluna başvurulacaktır. İtiraz ağır ceza mahkemesine yapılır. İtiraz merci HAGB şartlarının olmadığını tespit ederse mahkemenin kararını kaldırarak hükmün açıklanmasına karar verir. Daha sonra verilen karar istinaf edilebilir.

Sanık hakkında verilen HAGB kararı beş yıl süreyle ertelenerek sanığa ikinci bir şans verilmektedir. CMK m. 231/14 Anayasa’nın 174. maddesinde koruma altına alınan İnkılap Kanunlarında yer alan suçlarla ilgili HAGB kararı verilemeyeceğini düzenlemiştir. Hakaret suçu inkılap kanunlarında düzenlenmediğinden hakaret suçları için şartları oluştuğu takdirde sanığa HAGB kararı verilebilir⁴⁷⁶.

Sanık hakkında mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması halinde HAGB kararı verilecektir. Sanık pişmanlık göstermeyip tekrar suç işleme ihtimali olması durumunda hakimın HAGB kararı uygulamama yetkisi bulunmaktadır. HAGB kararı zorunlu olmayıp hakimın takdirindedir⁴⁷⁷.

⁴⁷⁵ Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 1188; CMK m.231/8 “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak; a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine, karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanasını durur.” şeklinde düzenlenmiştir.

CMK m.231/10 “Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

CMK m.231/11 “Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁷⁶ Toroslu ve Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 311.

⁴⁷⁷ Faruk Turhan, “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2006), s. 28.

Hakim HAGB kararı vermeden önce sanığa bu kararı kabul edip etmediğini sormak zorundadır. Sanığın HAGB kararını kabul etmemesi halinde sanığa HAGB kararı verilemez. Sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesi suçu kabullendiği anlamına gelmemektedir⁴⁷⁸. HAGB kararına razı olmak suçu ikrar anlamına gelmez. Sanığa hakim tarafından HAGB kararı isteyip istemediğini sorması ceza vereceği anlamına gelmemektedir. Hakimin HAGB kararını isteyip istemediğini sorduktan sonra beraat kararı vermesi de mümkündür⁴⁷⁹.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 23 gereği suça sürüklenen çocuk hakkında yapılan yargılama sonrasında verilecek cezanın en çok üç yıla kadar (üç yıl dahil) hapis veya adli para cezası verilebileceği düzenlenmiştir⁴⁸⁰.

HAGB kararı verildikten sonra ve bu karar kesinleştikten sonra yeni bir suç işlenmesi durumunda HAGB kararında verilen ceza açıklanacaktır. Taksirli bir suç işlenmesi sonucu HAGB kararı verilmişse yine taksirli bir suç işlenmesi halinde HAGB kararı verilemez⁴⁸¹. Aynı şekilde kasıtlı işlenen bir suçtan dolayı HAGB kararı verilmişse sanık yine kasıtlı bir suç işlerse HAGB kararı verilemez. Ancak sanık kasıtlı bir suçtan HAGB kararı verilmişse taksirli bir suçtan yine HAGB kararı verilebilir. Benzer şekilde sanık taksirli bir suç işlemesinden dolayı HAGB kararı verilmişse daha sonradan işlediği kasıtlı suçtan HAGB kararı verilebilir⁴⁸².

HAGB kararına karşı yedi gün içinde karara itiraz edilmelidir. Yedi günlük süre kararın tefhim ya da tebliğinden itibaren başlayacaktır⁴⁸³. İtiraz sonucunda itirazı değerlendiren mahkeme sadece itirazın yerinde olup olmadığını inceleyecektir. Eğer itiraz sonucunda itirazı değerlendiren mahkeme itirazı yerinde görülmez ise HAGB kararına itirazın reddine karar verecektir. İtiraz sonucunda itirazı değerlendiren mahkeme itirazı yerinde görürse HAGB kararını kaldırır ve dosyayı yeniden karar vermek üzere HAGB kararı veren mahkemeye gönderir. İtiraz sonucunda itirazı değerlendiren mahkeme HAGB kararı yerine geçecek karar vermez⁴⁸⁴.

⁴⁷⁸ Toroslu ve Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 311.

⁴⁷⁹ Turhan, “Cezaların Ertelenmesi”, s. 28; Toroslu ve Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 311.

⁴⁸⁰ Mehtap Alçiçek, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması” Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, 2011, s. 16.

⁴⁸¹ Alçiçek, “HAGB”, s. 62.

⁴⁸² Alçiçek, “HAGB”, s. 62.

⁴⁸³ Turhan, “HAGB”, s. 28.

⁴⁸⁴ Alçiçek, “HAGB”, s. 95.

CMK m. 311 ve devamında yargılamanın yenilenmesi kurumunu olağanüstü kanun yolu olarak düzenlemiştir. Yargılamanın yenilenmesi kurumuna sadece kesinleşmiş kararlara karşı gidilebilir. HAGB kararları askıda bir hüküm olduğundan henüz açıklanmamış ve kesinleşmemiş bir mahkeme hükmü için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi mümkün değildir.

Fail suç tarihinde 18 yaşından küçükse 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 23. maddesi gereği denetim süresi üç yıl olacaktır. Sanık 18 yaşından büyükse denetim süresi beş yıl olacaktır⁴⁸⁵.

CMK m. 231/8 düzenlemesi denetim süresinde suç işleme hususunu düzenlemiştir. CMK m. 231/8 düzenlemesi ile denetim süresi içerisinde bir yıldan fazla olmamak şartıyla bir meslek veya sanat sahibi olmak için eğitime gönderebilir. Bir meslek veya sanat icra ediyorsa ücret karşılığı çalışmasına karar verebilir. Bir yere gitmesini yasaklayabilir veya başka yükümlülük belirleyebilir. Sürekli düğünde suç işleyen birinin düğünlere gitmesi bir yıl boyunca yasaklanabilir. HAGB alan kişinin bu denetimi ihlal etmesi durumunda hüküm açıklanır. Ayrıca HAGB alan failin beş yıllık süre boyunca yeniden suç işlememesi gerekir. Aksi halde yine HAGB açıklanacaktır. Bu süreler karar kesinleştikten sonra işlemeye başlayacaktır. HAGB kararı kesinleşmesinden sonra beş yıl suç işlenmemesi durumunda ceza silinecektir. Burada dikkat edilmesi gereken kasıtlı suçtan ceza almış birinin tekrar kasıtlı suçtan ceza almaması gerekir. Aynı şekilde taksirli suçtan ceza alınması halinde tekrar taksirli suçtan ceza almaması gerekir. Kast- taksir veya Taksir-kast durumunda HAGB kararına etki etmeyecektir⁴⁸⁶. HAGB kararına itiraz edilmezse tefhim ya da tebliğ tarihinden itibaren yedi gün sonra kesinleşecektir. İtiraz edilmişse itiraz edilen mahkemenin kararının kesinleşmesinden sonra denetim süresi ve beş yıllık suç işlememe süresi başlayacaktır. Bu süreler içinde sanığa birden çok kez sanığa HAGB kararı verilebilir⁴⁸⁷.

Anayasa Mahkemesi 20/7/2022 tarihinde E.2021/121 numaralı dosyada, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (12) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.

⁴⁸⁵ Anıl Akyıldız, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar", YÜHFD, C.XVII (2020/Özel Sayı), s. 84.

⁴⁸⁶ Alçiçek, "HAGB", s. 95; Toroslu ve Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 311.

⁴⁸⁷ Akyıldız, "HAGB", s. 85.

Başvuru kararında özetle; “5271 sayılı Kanun’a göre HAGB kararlarının hukuki sonuç doğurmaması gerektiği, buna karşılık son yıllarda HAGB kararlarına sonuç bağlayan kanun ve yönetmeliklerin çıkarıldığı, HAGB kararlarına yönelik itiraz incelemelerinin ilke olarak dosya üzerinden yapıldığı, kararların esasına ilişkin bir incelemenin gerçekleştirilmediği, bu durumun iki dereceli yargılanma, etkin başvuru ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiği, bu itibarla kişinin suç işlediği kanaatini barındıran HAGB kararlarının gerçek anlamda bir kanun yolundan geçmediği ve bu kararların istinaf incelemesine tabi olması gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa’ya aykırı olduğu” ileri sürülmüştür.

Resmî gazetede yayınlanmadan itibaren dokuz ay sonra yürürlüğe gireceğine 20 Temmuz 2022 Tarih ve 2021/121 Esas, 2022/88 sayılı Kararı ile karar verilmiştir⁴⁸⁸. 23 Eylül 2022 tarihli 31962 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış ve 9 ay sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği HAGB kararına itiraz kendiliğinden ortadan kalkmıştır. HAGB kararına karşı ağır ceza mahkemesine itiraz edilemeyecektir. İstinaf yoluna başvuru ise yapılamayacaktır. Zira CMK, m. 272/1 uyarınca ancak “hüküm”lere karşı istinaf yoluna gidilebileceğini düzenlemiştir. Ancak HAGB kararları ise hüküm değil; hükmün açıklanmasını geriye bırakan bir “karar”dır. Ayrıca CMK m. 231’de hüküm türleri arasında HAGB’yi saymamıştır. Anayasa Mahkemesinin “uygulama gerekçesi” ile verdiği iptali kararını doğru bulmamaktayız. Zira bir normun Anayasaya uygun olup olmadığı, uygulamaya bakarak değil, norma ve Anayasaya bakarak incelenmelidir⁴⁸⁹.

Ancak 23.03.2023 tarihinde CMK m.231’in 12. fıkrasını değiştiren hükümle artık HAGB kararına itiraz edilebilecektir⁴⁹⁰. Yapılan değişiklikle ağır ceza mahkemesi itirazı değerlendirecek, usul veya esasa ilişkin aykırılık tespit ettiği takdirde, hükmü kaldırarak dosyayı kararı veren mahkemeye gönderecektir.

Trabzon 2. Asliye Ceza Mahkemesi HAGB kararının mağdurlar açısından yeterli giderim sağlamadığı, faillerin cezadan muaf tutulmasına yol açtığı ve devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme şeklindeki yükümlülüğünü yerine getiremediği

⁴⁸⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 10/09/2022).

⁴⁸⁹ Anayasa Mahkemesinin HAGB Kararının Kendi İçinde Değerlendirilmesi”, <https://www.anayasa.gen.tr/hagb-2.htm>. (Erişim Tarihi: 10/09/ 2022).

⁴⁹⁰CMK m.231/12 “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir. İtiraz mercii, karar ve hükmü inceler; usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılık tespit ettiği takdirde, gerekçesini göstererek karar ve hükmü kaldırır ve gereğinin yapılması için dosyayı mahkemesine gönderir.”

belirtilerek kuralların Anayasa'nın 17. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Daha sonra ise Anayasa Mahkemesi 2022/120 Esas ve 2023/107 Kararıyla, HAGB kurumunu anayasaya aykırı bulmuş ve HAGB kurumuna ilişkin düzenlemelerin iptaline karar vermiştir. Resmî Gazete'de yayımlandığı 01.08.2023 tarihinden itibaren bir yıl sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir⁴⁹¹. 62 paragraftan oluşan iptal kararı oy çokluğu ile verilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararı gerekçesi eleştiriye açıktır.

AYM kararının 38. paragrafında yargılamanın başında sanığa HAGB kararını isteyip istemediğinin sorulmasının temel hak ve özgürlüklere haksız şekilde baskı yapacağı belirtilmiştir⁴⁹². Ancak gerekçede bu durumun nasıl bir baskı yaptığından söz edilmemiştir. Anayasa Mahkemesinin uygulamada gördüğü hataları iptal konusu etmesi doğru değildir. Gerekçenin tersine sanık hakkında bir baskı oluştuğunu söylemek gerçekten uzaktır.

Sanığın HAGB'yi kabule ilişkin irade beyanının mahkûmiyet hükmünün ardından sorulmasına yönelik bir usule ilişkin güvencenin bulunmaması iptal sebebi olarak görülmüştür⁴⁹³. "HAGB kararlarını kabul" hüküm verilmeden önce sanığa sorulmaktadır. AYM'nin bu durumu mahkûmiyet tehdidi altında rızasının alınması olarak yorumlaması ve bir usule ilişkin güvencenin bulunmaması nedeniyle kuralın kanunilik şartını sağlamadığı, sanığa külfet yüklediği ayrıca ölçülü olmadığı kararını vermesi doğru değildir. HAGB kararı sanık açısından avantajlı bir cezasızlık nedeni olduğundan sanığa külfet yüklediğini söylemek mümkün değildir. AYM'nin belirttiği gibi mahkûmiyet hükmü kurduktan sonra sanığa HAGB kararını isteyip istemediğini sormak sanığı mahkûmiyet tehdidi altına sokacaktır⁴⁹⁴.

⁴⁹¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/08/20230801-5.pdf>, (Anayasa Mahkemesi Karar Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 11/08/2023).

⁴⁹² İlgili kısım şu şekildedir: "HAGB uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar hakkında yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığının denetimi ise istinaf kanun yolunda yapılamamakta ve bu durum hak ihlallerine yol açabilmektedir."

⁴⁹³ İlgili kısım şu şekildedir: "Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediğine yönelik sorunun mahkûmiyet hükmünün ardından sorulmasına yönelik bir usule ilişkin güvencenin bulunmaması nedeniyle kuralın kanunilik şartını sağlamadığı, ayrıca sanığa aşırı bir külfet yüklediği ve ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

⁴⁹⁴ <https://www.hukukihaber.net/simdi-asil-mesele-aym-tarafından-iptal-edilen-hagbningundeme-getirdikleri-ve-muhtemel-sonuclari>, (Erişim Tarihi: 11/08/2023).

AYM'nin 48. paragrafta belirttiği müsadere anına ilişkin yasal düzenleme bulunmamasını norm denetimi yoluyla iptal kararı gerekçesine konu etmesi de hukuki görülmemektedir⁴⁹⁵.

AYM 55. paragrafta “kamu görevlisinin görevi sebebiyle işlediği ve Anayasa’nın 17. maddesi anlamında işkence, eziyet ve kötü muamele kabul edilen suçlar bakımından uygulanmayacağına dair yasal düzenlemenin bulunmaması...” sebebi ile iptal kararı vermiştir⁴⁹⁶. TCK m. 94 işkence suçunun cezasını üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezası olarak öngörmektedir. HAGB kararı verilebilmesi için cezanın iki yılın altında olması gerekir. Bu bakımdan işkence suçu için HAGB kararı uygulama alanı zaten bulmamaktadır. Ayrıca kamu görevlisinin kötü muamele suçu şeklinde bir suç düzenlenmemiştir. Bu bakımdan işkence, eziyet ve kötü muamele suçlarını örnek göstererek her somut olayda özel olarak incelenmesi gereken durumları iptal sebebi göstermek hukuki değildir.

Sonuç olarak AYM kararı 01.08.2023 tarihli, 32266 sayılı Resmî Gazete yayımlanmıştır. Kararda yayımdan bir yıl sonra yürürlüğe gireceği belirtildiğinden 01.08.2024 tarihinde HAGB Kurumu yürürlükten kalkacaktır. Yeni bir düzenleme olmaması halinde 01.08.2024 tarihine kadar hakaret suçları açısından HAGB kararı verilebilir. TBMM tarafından HAGB kurumuna benzer bir düzenleme yapılmaması halinde hakaret suçları açısından hapis, adli para veya erteleme cezası söz konusu olacaktır. TBMM tarafından HAGB benzeri yeni bir düzenleme ile hakaret suçlarının da dahil olduğu bazı katalog suçlar belirlenebilir. Bu düzenlemenin yapılması durumunda vatandaşların daha ağır yaptırımlarla karşılaşması önlenmiş olacaktır.

⁴⁹⁵ İlgili kısım şu şekildedir: “Anayasa’nın 35. maddesinde öngörülen mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin gerekliliklere uygun olması ve bu çerçevede yeterli usul güvencelerini içermesi zorunludur. Bu bağlamda mülkiyet hakkına müsadere yoluyla yapılan sınırlamanın keyfî veya hukuka aykırı olup olmadığının ileri sürülebileceği bir yol olarak öngörülen istinaf kanun yoluna başvuru imkânının askıya alınarak HAGB kararı ile birlikte müsadere kararının infazına yol açabilecek şekilde infaz zamanında belirsizliğin olduğu ve yeterli güvencelerin sağlanmadığı dikkate alındığında kuralın maliklere aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir.”

⁴⁹⁶ İlgili kısım şu şekildedir: “...işkence veya kötü muamele gerçekleştirdiği tespit edilen kamu görevlisi fiilî olarak cezasız bırakılmamalıdır. HAGB kurumunun kamu görevlisinin görevi sebebiyle işlediği ve Anayasa’nın 17. maddesi anlamında işkence, eziyet ve kötü muamele kabul edilen suçlar bakımından uygulanmayacağına dair yasal düzenlemenin bulunmaması ve ceza mahkemelerinin uygulamalarının da bu sorunu çözmemesi Anayasa’nın 17. maddesinin devlete yüklemiş olduğu faillere fiilleriyle orantılı cezalar verilmesi ve mağdurlar açısından uygun giderimin sağlanması şeklindeki usul yükümlülüğü ile bağdaşmamaktadır.”

3. BÖLÜM: HAKARET SUÇUNUN BENZER SUÇ TİPLERİNDEN AYRIMI

3.1. Genel Olarak

Genel norm ile aynı hukuki yararı koruyan özel norm, genel normun tüm unsurlarını taşımakla birlikte genel normda yer almayan özel bazı unsurları da içermektedir. Böyle bir durumda “özel normun önceliği” ilkesi uyarınca olaya genel norm değil; özel norm uygulanacaktır. Genel ve özel kanun arasındaki ilişki, özel-genel norm ilişkisi içinde değerlendirilmektedir⁴⁹⁷. Bu bakımdan özel bir düzeleme olduğu takdirde özel düzenleme hükmü uygulama alanı bulacaktır. Örnek vermek gerekirse; herhangi bir kişiye yapılan hakaret fiili TCK m. 125 kapsamında değerlendirilirken, Cumhurbaşkanına hakaret fiili özel düzenleme olan TCK m. 299 kapsamında değerlendirilecektir.

TCK m. 125 genel hakaret suçun düzenlerken devamı maddeler ise hakaret suçunun bazı özel hallerini düzenlenmiştir. Özel düzenlenen bu suçlar için TCK m. 125 kapsamında düzenlenen hakaret suçunun temel ilkeleri bu suçlar için de uygulansa da zaman zaman bu suçlar TCK m. 125 hükmü ile iç içe geçmektedir. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde TCK m. 125 kapsamında hakaret suçunun bazı özel düzenlenen halleri ile ayrımı ortaya konmuştur. Bu özel düzenlenen suçlar; TCK m. 130 “Kişinin Hatırasına Hakaret”, TCK m. 131 “Soruşturma ve Kovuşturma Koşulu” düzenlenmiştir. TCK m. 216 “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama” suçu, TCK m. 299’da “Cumhurbaşkanına Hakaret” suçu, TCK m. 300’de “Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama” suçu, TCK m. 301’de “Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama” suçu düzenlenmiştir. 5816 Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda “Atatürk’e Alenen Hakaret” hali düzenlenmiştir. Çalışmada bu suçlara kısaca değinilerek TCK m. 125 kapsamında hakaret suçu ile farkları ortaya konmuştur.

3.2. Kişinin Hatırasına Hakaret

Kişinin hatırasına hakaret 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun özel hükümler kitabında, kişilere karşı suçlara ilişkin ikinci kısmın şeref ve şerefe karşı suçlar başlıklı sekizinci bölümünde ve 130. maddesinde düzenlenmiştir. TCK m. 130 “(1) Bir kimsenin öldükten sonra

⁴⁹⁷ YCGK, E, 2015/208, K, 2019/666, T, 26.11.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

hatırasına en az üç kişiyle ihtilat ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde, altıda biri oranında artırılır. (2) Bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan veya ceset veya kemikler hakkında tahkir edici fiillerde bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklindedir. Kişinin hatırasına hakaret suçunun konusunu ölünün “ceset ve kemikleri” oluşturmaktadır⁴⁹⁸. Ölüm, kişiliğin sona ermesi anlamına gelmektedir⁴⁹⁹. Ölüm; beynin, vücudu yönetme yeteneğini tamamen ve geri dönüşü olmayacak şekilde kaybetmesi durumunda gerçekleşmiş sayılır. Ölüm anı olarak da beyin ölümünün gerçekleştiği an kabul edilmektedir⁵⁰⁰.

TCK m. 130 ölmüş olan kişinin hatırasına hakareti iki başlıkta düzenlemiştir. İlk olarak ölünün hatırasına sözlü, yazılı veya başka yolla aşağılayıcı, küçük düşürücü davranışta bulunarak işlenebilir⁵⁰¹. Hakaret, sövmek veya somut fiil isnat ederek gerçekleşebilir. TCK m. 125 kapsamında genel hakarete olduğu gibi onur, şeref ve haysiyete zarar veren her söz ve davranış hakaret olarak nitelendirilmektedir⁵⁰². Suçun oluşabilmesi için, ölen kimsenin hatırasına hakaretin üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir⁵⁰³. Ölenin yüzüne karşı hakaret edilmesi mümkün olmadığından ihtilat şartı aranmıştır⁵⁰⁴. Suçun aleni olarak işlenmesi de ağırlaştırıcı neden olarak belirlenmiştir. Suçun üçten fazla kişinin öğrenme ihtimalinin olduğu durumda aleniyetten söz edilebilir. Gazete veya sosyal medya paylaşımı ya da topluluk önünde bir kişinin hatırasına hakaret olmak suçun nitelikli halini oluşturacaktır⁵⁰⁵.

Hakaret fiilinin cezalandırılmasıyla korunan hukukî değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığıdır. Suçun oluşabilmesi için, davranışın kişiyi küçük düşürmeye yönelik olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir hareketin tahkir edici olup olmadığı bazı durumlarda nispi olup, zamana, yere ve duruma göre değişebilmektedir. Kişilere yönelik her türlü ağır eleştiri veya rahatsız edici sözlerin hakaret suçu bağlamında değerlendirilmemesi,

⁴⁹⁸ Vakkas Yeğrim, “Kişinin Hatırasına Hakaret”, TAAD, S.:22 Temmuz 2015, s. 461

⁴⁹⁹ Özlem Yenerer Çakmut, Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, İstanbul: Legal Yayınları, 2003, s. 164.

⁵⁰⁰ Çakmut, Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, s. 165.

⁵⁰¹ Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, s. 109.

⁵⁰² Fatih Birtok, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013, s. 177

⁵⁰³ Yeğrim, “Kişinin Hatırasına Hakaret”, s. 469.

⁵⁰⁴ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 116.

⁵⁰⁵ Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, s. 576.

sözlerin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövmek fiilini oluşturması gerekmektedir⁵⁰⁶.

Ölmüş kimseye sinkaflı küfür etmek TCK m. 125 kapsamında hakaret suçunda olduğu gibi kişinin hatırasına hakaret suçunu oluşturacaktır. Yargıtay, bir sınır uyuşmazlığı nedeniyle çıkan tartışmada yeğeni olan katılana “Sen orospu çocuğusun, senin annen kırk kocalı, senin baban F... Değil, senin asıl baban H...'dir” “biçimindeki sözler, katılanın onur şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte olduğu gibi, katılanın annesi ve katılanın ölü eşinin hatırasına hakaret niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Ayrıca tek fiille TCK m. 125/1 ve 130/1 hükümlerini ihlal ettiği için TCK m. 44. fıkri içtima hükmü uygulanmasına karar vermiştir⁵⁰⁷.

Benzer şekilde Yargıtay, şehit edilen bir kişi hakkında “Devletinizin savcısını sinkaflı edeyim!” paylaşımının, TCK m. 130/1’de düzenlenen, kişinin hatırasına hakaret suçunu oluşturduğuna karar vermiştir⁵⁰⁸. Elleri arkada bağlı şekilde mezarlıkta dolaşmak eylemi ölmüş kişiyi küçük düşürmeye yönelik olarak gerçekleşmediğinden ve ölmüş kişinin onur, şeref, saygınlığına zarar vermediğinden suç olarak nitelendirilemez.

TCK m. 125 kapsamında hakaret suçunda olduğu gibi beddua niteliğindeki söylemler kişinin hatırasına hakaret suçunu oluşturmamaktadır. Yargıtay, sosyal paylaşım sitesinde yazdığı “hakkımı helal etmiyorum, özgür körükçü sırf siyaset devreye girdi diye D4 belgemi vermemiştin Allah affetmesin seni”, “yaktığın çırada kavrul İnşallah” ve “takdir ilahiden kaçış yok er veya geç hepimiz nasibimizi alacağız ama kötü bir şekilde, ama iyi bir şekilde. Sen benim ayağımın altını kazanları tez zamanda yak yarabbim” ifadelerini hakaret olarak kabul etmemiştir⁵⁰⁹.

İkinci olarak ise bir ölünün kısmen veya tamamen ceset ya da kemiklerini alarak, ceset ya da kemikler hakkında tahkir edici fiiller gerçekleştirerek işlenebilir⁵¹⁰. Fail ceset veya kemik üzerinde fiili hakimiyet sağlamalıdır. Failin hangi saikle kemikleri aldığının bir önemi yoktur⁵¹¹. Cesede karşı tahkir edici bir davranışta bulunmak da kişinin hatırasına

⁵⁰⁶ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 116.

⁵⁰⁷ Y. 4.CD, E. 2013/ 39895, K. 2014/ 35289, T. 08.12.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁰⁸ Y. 18.CD, E. 2019/ 6702, K. 2020/ 1581, T. 20.01.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁰⁹ Y. 18. CD, E. 2018/ 3618, K. 2019/ 590, T. 08.01.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵¹⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 302.

⁵¹¹ Yeğrim, “Kişinin Hatırasına Hakaret”, s.471.

hakaret suçunu oluşturur⁵¹². Bir görüşe göre cesetten kemik alınması tahkir edici olmayan saikle yapılması durumunda kişinin hatırasına hakaret suçu oluşmamaktadır⁵¹³. Kanaatimizce Kanun sadece “alma” ibaresini kullandığından ceset veya ölüden kemik alınması durumunda kişinin hatırasına hakaret suçu oluşacaktır.

Kişinin hatırasına hakaret suçunun oluşması için genel kast yeterli görülmüştür⁵¹⁴. Kanun koyucu “bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alan” ifadesinden kemik veya ceset almayı yeterli görmüştür. Bu bakımdan ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini genel kastla alan kişi cezalandırılacaktır. Taksir durumunda ise suç oluşmayacaktır⁵¹⁵.

Kişinin hatırasına hakaret suçunun ihmali suretle işlenmesi de mümkündür. Bekçinin mezarın açılmasını önlemek için girişimde bulunmaması ihmal suretiyle kişinin hatırasına hakaret suçunu işlemesine sebep olacaktır⁵¹⁶.

Kişinin hatırasına hakaret suçu ani hareketli bir suçtur. Ancak icra hareketleri bölünebiliyorsa teşebbüs mümkün olmaktadır. Tam kemikleri alacakken bekçinin gelmesi veya tam aleni hakaret edecekken mikrofonun kapanması durumunda kişinin hatırasına hakaret suçuna teşebbüs oluşacaktır⁵¹⁷.

Suçun faili kişinin hatırasına hakaret eden herkes olabilir⁵¹⁸. Ölünün hatırasına hakaret edilmesi durumunda ölenin cesedine ya da kemiklerine saygı gösterilmemesinden dolayı rencide olacak kişiler ölenin yakınları ve ailesidir. Bu kişiler mağdur olarak nitelendirilmektedir⁵¹⁹. Ölünün yakınları veya ailesi olmayabilir. Bu durumda toplum da mağdur olarak nitelendirilmelidir. Aksi halde kimsesiz kişiler için kişinin hatırasına hakaret suçu işlenemeyecektir. Bir görüşe göre ölmüş kişinin ailesi, yakınları veya toplum ancak şikayetçi olabilir⁵²⁰.

Kişinin hatırasına hakaret suçu şikâyeteye tabi bir suçtur. Bu suçun şikâyetinin kim tarafından yapacağı net değildir. Kimsesi olmayan kişilerin ölmesi durumunda bu suç için tüm toplum olacağı kabul edilmelidir. Bu bakımdan suçun şikâyeteye tabi olması değil

⁵¹² Zafer, Centel ve Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s. 267.

⁵¹³ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 303.

⁵¹⁴ Zafer, Centel ve Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s. 267.

⁵¹⁵ Yeğrim, “*Kişinin Hatırasına Hakaret*”, s. 476.

⁵¹⁶ Yeğrim, “*Kişinin Hatırasına Hakaret*”, s. 476.

⁵¹⁷ Zafer, Centel ve Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, s. 267.

⁵¹⁸ Yeğrim, “*Kişinin Hatırasına Hakaret*”, s. 461.

⁵¹⁹ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, s. 109.

⁵²⁰ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s. 522.

re'sen kovuşturulur şekilde olması gerekmektedir⁵²¹. TCK m. 66 gereği suçun olağan dava zamanaşımı süresi sekiz yıldır⁵²².

3.3. Cumhurbaşkanı Hakaret Suçu

3.3.1. Genel Olarak

Cumhurbaşkanına hakaret suçu TCK'nin üçüncü bölümünde "Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar" başlığı altında TCK m. 299'da düzenlenmiştir. TCK m. 299 "(1) Cumhurbaşkanına hakaret eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun alenen işlenmesi hâlinde, verilecek ceza altıda biri oranında artırılır. (3) Bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması, Adalet Bakanının iznine bağlıdır." şeklinde düzenlenmiştir.

Kanun koyucu, devletin başında bulunan Cumhurbaşkanlığı makamının korunmasını kişiye göre daha üstün tutmuştur. 1876 Anayasası olarak da bilenen Kanun-i Esasi de devlet başkanı olan padişahı korumak istemiştir⁵²³. Cumhurbaşkanına hakaret suçunda korunmak istenen hukuki yarar, Cumhurbaşkanının kişiliğinden ziyade devletin saygınlığıdır⁵²⁴. Bu sebeple TCK m. 125/3-a'da düzenlenen kamu görevlisine karşı işlenen hakaret halinden farklı olarak Cumhurbaşkanına görevinden dolayı hakaret edilmesi koşulu aranmamaktadır. Bu sebeple Cumhurbaşkanına yönelik "hırsız" ya da "katil" benzeri ifadeler gıyapta söylene bile sövmek suretiyle Cumhurbaşkanına hakaret suçunu oluşturacaktır⁵²⁵.

Bazı devletler devlet başkanına hakareti suç olarak kabul etmekteyken bazı devletler ise bu suçun ifade özgürlüğünü ihlal etmesinden dolayı kaldırmış veya bu suçun düzenlememiştir. Başkanlık sistemi ile yönetilen Amerika Birleşik Devletleri'nde devlet başkanına hakaret suç kabul edilmemiştir⁵²⁶.

⁵²¹ Yeğrim, "Kişinin Hatırasına Hakaret", s. 489.

⁵²² Yeğrim, "Kişinin Hatırasına Hakaret", s. 489.

⁵²³ Kanun-i Esasi'nin 5. maddesi "Zat-ı Hazret-i Padişahın nefsi hümayunu mukaddes ve gayr-i mes'uldür" düzenlemesi ile Padişahın dokunulmazlığı vurgulamaktadır. Şerafettin Gözübüyük ve Suna Kili, Türk Anayasa Metinleri 1839- 1980, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s. 27.

⁵²⁴ Sınar, "Cumhurbaşkanına Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama Suçları", s.34. AYM, 2016/25 E., 2016/186 K, T.14.12.2016, (Anayasa Mahkemesi Karar Bilgi Bankası Erişim Tarihi: 04/04/2022.)

⁵²⁵ Sınar, "Cumhurbaşkanına Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama Suçları", s. 40; Y. 16. CD, E, 2019/11164, K, 2020/2033, T. 13.03.2020, (Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi: 04/04/2022.)

⁵²⁶ Akyol, Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu, s. 94.

Almanya’da devlet başkanını parlamento seçmektedir.⁵²⁷ Almanya’da Federal Başkana hakaret suç olarak ön görülmüştür. Polonya’da da Devlet başkanına alenen hakaret etmek suç olarak ön görülmüştür⁵²⁸. İtalya, Belçika, Yunanistan, Polonya, Portekiz’de devlet başkanına hakaret suç sayılmaktadır⁵²⁹. Benzer şekilde sembolik monarşinin bulunduğu Danimarka’da da devlet başkanına hakaret suç sayılmıştır⁵³⁰.

Sembolik bir monarşi ile yönetilen İspanya’da kral veya kraliçeye ve ailesine karşı ağır hakaretin cezasını hapis olarak öngörmüş, hakaretin hafif olması durumunda adli para cezasına hükmedilebileceği düzenlenmiştir⁵³¹. Hollanda da devlet başkanına hakaret suçuna yer vermektedir. Krala karşı “hırsız, katil, tecavüzcü” ifadelerini suç olarak kabul edip kişiyi on dört gün gözaltında kaldıktan sonra bir ay hapis cezası verilmiştir. Bu ceza iki yıllık denetimli serbestliğe çevrilmiştir⁵³².

Yarı diktatörlük rejimi ile yönetilen Zimbabve Anayasa değişikliğinin ardından 31.10.2013 tahririnde ifade özgürlüğünü ihlal etmesi sebebi ile Ceza Kodifikasyon ve Reform Kanun’unun 33. maddesi olan devlet başkanına hakaret veya otoritesini aşağılama suçunu kaldırmıştır⁵³³.

Fransa, “Eon/Fransa” davasından sonra Devlet başkanına hakaret fiilini suç olmaktan çıkarmıştır. Fransa Cumhurbaşkanı 23.02.2008 tarihinde tarım fuarı ziyareti sırasında Cumhurbaşkanı’nın elini sıkmak istemiş ancak Cumhurbaşkanı tarafından bu isteği reddedilerek yanından uzaklaştırılmıştır. 28.08.2008 tarihinde Fransa Cumhurbaşkanı Laval bölgesine yapılan ziyaret sırasında Cumhurbaşkanlığının kortejinin geçmekte olduğu sırada Cumhurbaşkanı’nın çiftçiye yönelttiği sözlere benzer şekilde “defol git, geri zekalı” yazılı bir levha kaldırmıştır. Daha sonrası bu kişi gözaltına alınmış ve Cumhurbaşkanı’na hakaret suçundan 30 Euro ceza verilmiştir. Ancak bu ceza ertelenmiştir⁵³⁴. Kararın kesinleşmesinin ardından başvuru AIHM’e başvurmuştur. Fransa devleti söz konusu düzenlemenin sadece kendi ülkesinde olmadığını İspanya,

⁵²⁷ İbrahim Özden Kaboğlu, Anayasa Hukuku Dersleri, İstanbul: Legal Yayınları, 2021, s. 132-133.

⁵²⁸ Fatma Sümer, “İfade Özgürlüğü ve İtibarın Korunması Arasında Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu”, İstanbul: Analiz, SETA Yayınları, 2018, s.21.

⁵²⁹ Kayıhan İçel, Yener Ünver ve Hakan Hakeri, Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları, İstanbul: Beta Yayınları, 2014, s. 265.

⁵³⁰ Sınar, “Cumhurbaşkanına Hakaret ve Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama Suçları”, s.32.

⁵³¹ Akyol, Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu, s. 95.

⁵³² Akyol, Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu, s. 96.

⁵³³ Akyol, Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu, s. 96

⁵³⁴ AIHM, Eon/Fransa, Başvuru No: 26118/10, Karar Tarihi:14.03.2013, part 9, (ErişimTarihi: (21/03/2023)).

Hollanda, Polonya ve Türkiye’de benzer düzenlemelerin olduğunu belirtmiştir⁵³⁵. Mahkeme, Devlet bakanına hakaret düzenlemesinin hiciv yoluyla eleştirinin yapılmasının güç olduğunu cezanın demokratik bir toplum yapına aykırı olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir⁵³⁶. Fransız Parlamentosu bu karardan dört ay sonra Devlet başkanına hakaret fiilini suç olmaktan çıkarmıştır⁵³⁷.

Türkiye’de 31 Mayıs 2007 tarih ve 5678 sayılı Kanunla Anayasa’nın 79, 101 ve 102 maddeleri değiştirilmiş, 10 Ağustos 2014 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Parlamenter sistemden ilk sapma burada gerçekleşmiştir⁵³⁸. 16 Nisan 2017 tarihinden önce Cumhurbaşkanlığı temsili bir makam olarak tarafsız ve bağımsız olarak nitelendirilmekteydi. Parlamenter sistemin terk edilmesiyle Anayasa’nın 101. maddesinin “Cumhurbaşkanının Nitelikleri ve Tarafsızlığı” olan başlığı “Adaylık ve Seçimi” olarak değiştirilmiştir. Bu sebeple Cumhurbaşkanının siyasi parti üyesi olmasının önü açılmıştır⁵³⁹.

21 Ocak 2017 tarihinde beşte üç oy sayısı 330’u aşarak 339 oy toplayan anayasa değişikliği teklifi meclisten geçmiş ve referandum kararı verilmiştir. 16 Nisan 2017 tarihinde Türkiye’de referandum yapılmıştır. Halk oylaması ile Türkiye Anayasası’nın 18 maddesi üzerindeki değişikliklerini oylanmıştır. Parlamenter sistem tamamen terk edilmiştir. Referandum Sonrasında 2 Mayıs 2017 tarihinde, Recep Tayyip Erdoğan Adalet ve Kalkınma Partisine üye olmuş ve 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanı seçimleri ile birlikte Türkiye yeni bir hükümet sistemine geçmiştir. Cumhurbaşkanlığının sembolik bir makam olmamasından dolayı TCK m. 299 düzenlemesi şu haliyle hukuka uygun durmamaktadır. Zira Cumhurbaşkanına hakaret suçunun gerekçesinde ve Anayasa Mahkemesi’nin 14 Aralık 2016 gün, 2016/25 Esas, 2016/186 sayılı Kararında belirtilen, suç ile korunan hukuki değer Cumhurbaşkanının kişiliğinin korunması yoluyla devletin kişiliğinin korunmasıdır. Ancak başbakan, bakanlar kurulu kaldırılmış, tüm yetkinin Cumhurbaşkanına ait olduğu bir sisteme

⁵³⁵ AİHM, Eon/Fransa, Başvuru No: 26118/10, Karar Tarihi:14.03.2013, part 22-23, (ErişimTarihi: (21/03/2023).

⁵³⁶ AİHM, Eon/Fransa, Başvuru No: 26118/10, Karar Tarihi:14.03.2013, part 61-62, (ErişimTarihi: (21/03/2023).

⁵³⁷ Akyol, Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu, s. 92.

⁵³⁸ Mehmet Kahraman, “Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçilmesi ve Cumhurbaşkanı Seçim Kanunu”, SÜİİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 17, Nisan 2012, s. 271.

⁵³⁹ Yavuz Atar, Türk Anayasa Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 290.

geçilmiştir⁵⁴⁰. Bu sebeple siyasi parti lideri olan Cumhurbaşkanını eleştirmek zorlaşmıştır.

Cumhurbaşkanına hakaret suçu kişinin şereften ziyade onun temsil ettiği cumhurbaşkanlığı makamını yani devletin manevi dokunulmazlığını korumaktadır⁵⁴¹. Suçun oluşması için failin hangi saikle hakaret ettiğini bir önemi bulunmamaktadır⁵⁴². Bu durum siyasi parti lideri olarak mı hakaret edildiğini yoksa devletin makamı olan Cumhurbaşkanlığı makamındaki kişinin mi hedef alındığı incelenmeden ceza verilmesinin önü açılmıştır.

Cumhurbaşkanına hakaret suçunun işlenebilmesi için özel bir fiil düzenlenmemiştir. TCK m. 125 kapsamında hakaret içermesi ve bu hakaretin Cumhurbaşkanına yönelik olması gerekir. Genel hakaret suçu olan TCK m. 125 kapsamında düzenlenen hakaret suçuna ilişkin bilgiler Cumhurbaşkanına hakaret suçu için de uygulanacaktır. Ancak AİHM halka mal olmuş bir kişi olarak hareket eden siyaset adamları için eleştiriye tahammül sınırının daha geniş olması gerektiğini vurgulamıştır⁵⁴³. Ancak Cumhurbaşkanına hakaret suçunda TCK m. 125 kapsamında düzenlenen hakaret suçundan farklı olarak hakaret içeren fiilin yüze karşı ya da yoklukta işlenmesi arasında fark yoktur. Bu bakımdan Cumhurbaşkanına hakaret suçunun gıyapta işlenmesi durumunda 3 kişinin hakareti öğrenmesi şartı aranmamaktadır⁵⁴⁴.

Siyasetçiler için eleştiriye tahammül sınırının daha geniş olması gerektiğini Yargıtay kararlarında sıkça belirtmiştir⁵⁴⁵. AİHM ve Yargıtay halka mal olmuş kişilerin, özellikle siyasetçilerin eleştiriye tahammül sınırının daha geniş olması gerektiğine karar vermesi doğrudur⁵⁴⁶. Cumhurbaşkanına hakaret suçu şikâyeteye tabi olmadığından mahkemeler verdikleri kararlarda eleştiri sınırını genişletmelidir.

Sinkaflı küfür edilmesi halinde ifade özgürlüğünden ve eleştiriden söz edilmeyecektir. Yargıtay, “Tayyip Erdoğanı da karısını da, Tayyip Erdoğan'ı s..rim, o kim lan, başbakan

⁵⁴⁰ Bülent Serim, “Bülent Serim: Krallığa Dönüş”, Gündoğdu Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 4, Ağustos 2018, s. 21.

⁵⁴¹ Sahir Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1989, s. 2.

⁵⁴² Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 189.

⁵⁴³ Pakdemirli-Türkiye davasında AİHM kararı. Başvuru No: 35839/97, (Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁴⁴ Gürdoğan, “Hakaret Suçu”, s. 189.

⁵⁴⁵ YCGK, E. 2017/ 1106, K. 2021/ 481, T. 19.10.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁴⁶ Y. 18. CD, E.2016 / 16765, K. 2018 / 16481 K, T. 05.12.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022). Y. 16. CD, E. 2019/7942, K. 2019/6795, T. 1.11.2019, “Oscarlık bir senaryo iktidar hırslı bir diktatör: IQ'su düşük bir toplum uyumaya devam, şimdi şov zamanı” TCK'nin 215. maddesinde yer alan suçu övme suçunu oluşturacağına karar vermiştir. (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 26/12/2022).

kim cumhurbaşkanı kim s..rim onları da karılarını da” şeklinde sövmekten ibaret eyleminin açıkça Cumhurbaşkanının şeref ve saygınlığına saldırı mahiyetinde olması nedeniyle ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceğine ve Cumhurbaşkanına hakaret suçunun oluştuğuna karar vermiştir⁵⁴⁷.

Yargıtay, facebook hesabından yapılan 19.07.2016 tarihli “gönder gitsin, darbeye destek vermiyorum ama tayyiti sizin gibi baştacı da etmiyorum” şeklindeki gönderinin, toplumsal barışı ve kamu düzenini bozma riski barındırması ve özellikle eleştiri sınırlarını aşarak açıkça Cumhurbaşkanının şeref ve saygınlığına saldırı mahiyetinde olması nedeniyle ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir⁵⁴⁸. Kanaatimizce bu karar doğru değildir. Zira açıkça sinkaflı bir küfür olmadığı gibi kaba hitap tarzı ve eleştiri kapsamında değerlendirilmelidir.

Başka bir kararında Yargıtay, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimini kast ederek “senaryo” ve “tiyatro” ifadelerini kullanan, başkanlık sistemi için bu tiyatroyu gerçekleştirdiğini ima eden sanığa Cumhurbaşkanına hakaret suçu açısından ağır eleştiri olarak kabul etmiştir⁵⁴⁹.

Yargıtay, “Katiller halka hesap verecek”, “katil hırsız AKP”, “Terörist Tayyip” şeklinde bağırان sanığın Cumhurbaşkanına hakaret suçunu işlediğini kabul etmiştir⁵⁵⁰. Yargıtay benzer şekilde “Hırsızsiniz Tayyip Erdoğan.. Hırsız Erdoğan”, “darbe oldu ama tek birimiz içeri alınmadık. Bakanlardan havuz yazarlarına hepimiz canlı yayındayız. Süper bir darbe. Çok şeker bir darbe” şeklindeki Cumhurbaşkanına yönelik paylaşımlarının, kişinin doğrudan Cumhurbaşkanını küçük düşürücü, onur, şeref ve haysiyetini zedeleyecek nitelikte olduğu, bu nedenle sanığın üzerine atılı suçun tüm unsurlarıyla oluştuğuna karar vermiştir⁵⁵¹. Kanaatimizce “hırsız” ifadesini sövmek suretiyle değerlendirerek suçun oluştuğuna karar vermiştir. Çanakkale 2. Asliye Ceza Mahkemesi, 50 kişilik topluluğun bir araya gelerek sanığın “Hırsız, katil Erdoğan, diktatöre diren” şeklinde slogan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı olduktan sonra parti başkanı

⁵⁴⁷ Y.16. CD, E. 2021/ 229, K. 2021/ 2368, T. 25.03.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁴⁸ Y. 16. CD, E. 2020/ 7346 K. 2021 / 271, T. 28.01.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁴⁹ Y. 16. CD, E. 2018/511, 2018/2459, T. 05.06.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁵⁰ Y.16. CD, E. 2019/ 1318, K. 2019/ 5812, T. 27.09.2019, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁵¹ Y. 16. CD, E. 2021/ 1639, K. 2021/ 4383, T. 29.06.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

gibi hareket ettiği için protestoya konu olduğu belirtmiştir. Mahkeme Cumhurbaşkanına hakaret suçundan beraat kararı vermiştir⁵⁵².

Bir kimsenin ideolojisine karşı söylenen küçültücü ifadeler hakaret suçunu oluşturur. Yargıtay, “Erdoğan’ın fikri yapısını ifade eden kimliği de faşizmdir. Onu en iyi tanımlayan kimlik bu kimliktir.” İfadelerini hakaret kabul etmemiştir⁵⁵³. Yargıtay, “zübükzade başkan” ifadesinin eleştiri niteliğinde olması Cumhurbaşkanına hakaret oluşmadığına karar vermiştir⁵⁵⁴. Yargıtay da kararlarında AIHM ve AHS’ne atıf yapmaktadır⁵⁵⁵.

Yargıtay, “RTE 'ye zincirleme dolandırıcılık/resmi evrak sahteciliği suç duyurusuyla Ankara'da soruşturma” başlıklı "İst.2016/...hazırlık facebook.com/oguz.tolga... Tayyip'in İstanbul İmam Hatip de ki kütük bilgilerine göre, İmam Hatip’ten başka okula gitmemiş, Eyüp Lisesine gittiği de doğru değil... İmam Hatip’i “bütünleme” ile ve kurul kararı ile bitirmiş. Yani Allah rızası ricalarıyla. Kaldığı dersler; Arapça ve Kur’an, Tayyip’in, kurduğu hükümetler geçersizdir... Yaptığı atamalarda...” ve bir başka kullanıcıya yanıt olarak “Erdoğan annesini çalıntı mezarlara mı defnetti Fotoğraflar her şeyi anlatıyor” şeklindeki paylaşımların, mesaj bütünlüğü ve bağlamı dikkate alındığında, ifade özgürlüğünün sınırları aşıldığına, Cumhurbaşkanına hakaret suçu oluştuğuna karar vermiştir⁵⁵⁶.

Yargıtay başka bir kararında, 19.07.2016 tarihli “gönder gitsin, darbeye destek vermiyorum ama tayyiti sizin gibi baştacı da etmiyorum” şeklindeki gönderinin, bireyin kendini gerçekleştirmesine ya da toplumun gelişmesine katkı sunması beklenen bir değer içermemesi, söylendiği yer ortam ve zaman itibarıyla toplumsal barışı ve kamu düzenini bozma riski barındırması ve özellikle eleştiri sınırlarını aşarak açıkça Cumhurbaşkanının şeref ve saygınlığına saldırı mahiyetinde olması nedeniyle ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir⁵⁵⁷.

⁵⁵² Çanakkale 2. Asliye Ceza Mahkemesi, E. 2015/247, K. 2015/538 04.11.2015; Demir, s.50.

⁵⁵³ Y. 18. CD, E. 2015/5105, K. 2017/9614, T. 09.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁵⁴ Y. 18. CD, E. 2015/9326, T. 2015/12196, T. 30.11.2015, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁵⁵ Y. 18. CD, E. 2015/1393, K. 2015/1782, T. 22.05., (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁵⁶ Y. 16. CD, E. 2020/ 2421, K. 2020/ 3646, T. 10.07.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁵⁷ Y. 16. CD, E. 2020/7346, K. 2021/271 T. 28.01. 2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

Yargıtay, 22.16.2016 tarihinde halka mal olmuş kişi ve siyasetçilerin hoş görülmesi gerektiğini ancak Türk toplumunda önemli bir kesimin kendilerini siyasi liderlerle özdeşleştirdiğini, bu sebeple temsili makam olan Cumhurbaşkanına hakaret suçunda bu hususun kutuplaştırmayı arttıracak olduğunu belirtmiştir⁵⁵⁸. Yargıtay, sosyal paylaşımında Cumhurbaşkanı hakkında “...onbir yıldır hep çaldım yine çalarım”, “rüşvetimi alırsam yaşarım”, “evde istiflemişim bir kaç milyar dolar onları sıfırlayacak .. gibi bir oğlum var”, “ulusum korkma pensilvanyadaki canavar, çalsa da bir bildiği vardır diyen seçmenim var” ifadelerini Cumhurbaşkanına hakaret olarak kabul etmiştir⁵⁵⁹.

Yargıtay, “Biz diktatöre diktatör deriz ... yalnız değildir”⁵⁶⁰ yazılı pankartı açanlar hakkında Cumhurbaşkanına hakaret suçunun oluştuğuna karar vermiştir. Gençlik İl Başkanı “Bir Cumhurbaşkanı ülkesinin gençliği insanları tarafından hırsız, katil, diktatör olarak anılıyorsa o Cumhurbaşkanı artık Cumhurun başkanı değildir. Buradan ... 'a sesleniyorum, ... zindanın yıkılışını hatırla”⁵⁶¹ konuşmanın içeriği bir bütün olarak değerlendirildiğinde sözleri ağır eleştiri niteliğinde olan ve mağdurun onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyuta ulaşmayan sanığa atılı Cumhurbaşkanına hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığına karar vermiştir. Benzer şekilde Bakırköy 23. Asliye Ceza Mahkemesi “Demokrasi yoluyla bir diktatörü bu ülkeden göndereceğiz” ifadesinin Cumhurbaşkanına hakaret olmadığına karar vermiştir⁵⁶².

Kanaatimizce de özellikle parlamenter rejiminin terk edilmesinin ardından temsili makam olmaktan çıkan Cumhurbaşkanlığı makamında bulunan parti başkanının daha hoş görülmesi gerekmektedir. Suç şikâyetine tabi olmasa da manevi tazminat davası açmayarak hoşgörü gösterilebilir. Mahkemeler tarafında da ifade özgürlüğünün sınırları genişletilebilir. Vatan Partisi Öncü Gençlik İl Başkanı ...'ın açıklamasının bir bölümünde geçen “Bir Cumhurbaşkanı ülkesinin gençliği insanları tarafından hırsız, katil, diktatör olarak anılıyorsa o Cumhurbaşkanı artık Cumhurun başkanı değildir”⁵⁶³ şeklindeki

⁵⁵⁸ Y. 16. CD, E. 2016/1480, K. 2016/4444, T. 22.06.2016, (Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi:20.03.2022).

⁵⁵⁹ Y. 16. CD, E. 2016/ 6212, K. 2017/ 953, T. 01.03.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁶⁰ Y. 16. CD, E. 2018/1460, 2018/2321, T. 09.07.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁶¹ YCGK, E. 2018/62, K. 2022/542, T. 13.9.2022, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11.04.2023).

⁵⁶² <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/diktator-davasi-canan-kaftancioglu-erdogan-tarafindan-acilan-davada-beraat-etti-2075183>, (Erişim Tarihi: 11/07/2023).

⁵⁶³ Y. 16. CD, E. 2017/2996, K. 2017/5902, T. 14.12.2017, (Lexpera Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

sözlerin bir siyasi parti temsilcisi olan sanık tarafından yapılan açıklama bir bütün halinde değerlendirildiğinde suçun unsurlarının oluşmadığı, ağır eleştiri mahiyetinde olduğundan, yukarıda açıklanan gerekçe doğrultusunda ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekecektir. Siyasiler, üst düzey bürokratlar ile kamuya mal olmuş kişiler, diğer insanlara nazaran ağır eleştirilere daha fazla katlanmak zorunda olduklarından kararı doğru bulmaktayız.

Venedik Komisyonu’nun 15/03/2016 tarihli ve 831/2015 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki 216, 299, 301 ve 314. maddelerine dair görüşünü içeren raporunda Cumhurbaşkanına sövme içeren ifadelerden dolayı tutuklamaların gerçekleştiğini, özellikle de gazetecilerin ifade özgürlüğünün kısıtlandığını tespit etmiş ve TCK m. 299’da düzenlenen cumhurbaşkanına hakaret suçunun tamamen kaldırılması gerektiğini belirtmiştir⁵⁶⁴.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, 17.02.2017 tarihinde Türkiye’de ifade ve medya özgürlüğüne ilişkin Memorandum yayımlamıştır. TCK m. 299’un Cumhurbaşkanın politikalarını eleştiren kişilere baskı kurma aracı olarak değerlendirmiş ve TCK m. 299 hükmünün kaldırılması gerektiğini belirtmiştir⁵⁶⁵.

Klasik parlamenter rejim sistemini terk eden Türkiye Cumhuriyeti’nde Cumhurbaşkanlığı artık temsili bir makam olmaktan çıkmıştır. Bu bakımdan AİHM ve Venedik Komisyon kararları dikkate alındığında TCK m. 299’da düzenlenen Cumhurbaşkanına hakaret suçunun kaldırılmaması halinde yeniden düzenlenme yapılarak suçun yaptırımı kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret ile aynı olmalıdır. Cumhurbaşkanına hakaret suçunda kovuşturma yapılması Adalet Bakanının iznine bağlıdır. Bu izin verildikten sonra geri alınamamaktadır.⁵⁶⁶ Cumhurbaşkanına hakaret suçu şikâyet tabi olmadığı için Cumhurbaşkanının şikâyeti aranmamaktadır. Cumhurbaşkanı şikâyetten vazgeçmişse yargılamaya devam edilecek ancak CMK m. 243. Cumhurbaşkanının istinaf ve temyiz yoluna başvuru hakkı kalmayacaktır⁵⁶⁷.

⁵⁶⁴ Özge Demir, “Yeni Rejimde Cumhurbaşkanına Hakaret Suçuna Yönelik Eleştirel Bir İnceleme Suç ve Ceza”, AGD, S. 3 (2018), s. 72.

⁵⁶⁵ Şükrü Furkan Akyol, İfade Özgürlüğü Bağlamında Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu (TCK m. 299), Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, 2022, s.81

⁵⁶⁶ Y. 16. CD, E, 2017/1046 E, K, 2017/4805, Karar Tarihi: 19.07.2017, (Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi:06.04.2022).

⁵⁶⁷ Yargıtay 16. CD., 2016/3129 E., 2017/4177 K., Karar Tarihi: 29.05.2017, (Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi: 06/04/2022).

3.3.2. Cumhurbaşkanı Hakaret Suçunda İsnadın İspatı

TCK m. 27’de genel hakaret için düzenlenmiş olan ceza sorumluluğunu kaldıran sebeplerden isnadın ispatı cumhurbaşkanına hakaret suçunda da değerlendirilmektedir⁵⁶⁸. Somut bir fiil veya olgu isnadı doğruluğu ispatlanabilir bir durumdur. İsnadın doğruluğunun ispatlanabilir olmasından başka, gerçek olup olmaması, herkesçe bilinip bilinmemesi ya da suç oluşturup oluşturumamasının önemi bulunmamaktadır⁵⁶⁹.

TCK m. 299 gereği Cumhurbaşkanı hakaret suçunun kovuşturması Adalet Bakanlığı’nın iznine bağlamıştır. TCK m. 299’da düzenlenen cumhurbaşkanına hakaret suçunun TCK m. 125 de düzenlenen hakaret suçundan daha ağır ceza belirlediği, ayrıca TCK m. 125 kamu görevlisine hakareti düzenlemişken zaten kamu görevlisi olan Cumhurbaşkanı için ayrıca madde düzenlemesinin eşitlik ilkesini ihlal ettiği, hukuk devletinde hiçbir makama özel bir suç tipi oluşturulamayacağı, devlet başkanlarına özel himaye sağlayan yasaların varlığının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ihlali niteliği taşıdığı, ayrıca TCK m. 299 isnadın ispatını düzenlemediği gerekçeleri ile Anayasa’ya aykırı olduğu iddiası Karşıyaka 7. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2016/25 Esas sayılı dosyasında ve İstanbul 43. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2016/30 Esas sayılı dosyasında iddia edilmiştir. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi somut norm denetimi yapmıştır. Cumhurbaşkanının devletin başkanı olduğu, ona yöneltilecek ifadelerin sıradan kamu görevlisine değil devletin kişiliğine yönelik olduğunu, düşünce özgürlüğünün de ihlal edilmediğine karar vermiştir⁵⁷⁰.

TCK m. 127’de genel hakaret suçu için öngörülen isnadın ispatı TCK m. 299 Cumhurbaşkanı hakaret suçunda da uygulanmalıdır. Anayasa m. 39 gereği TCK m. 299 Cumhurbaşkanı hakaret suçunda isnadın ispatında kamu yararının varlığı kabul edilmelidir⁵⁷¹.

3.3.3. Cumhurbaşkanı Hakaret Suçunda Tutuklama

Tutuklama; soruşturma aşamasında şüphelinin kaçmasını, delil karartmasını önlemek için başvurulmuş bir koruma tedbiridir⁵⁷². Cumhurbaşkanı hakaret suçundan tutuklama

⁵⁶⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419.

⁵⁶⁹ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419.

⁵⁷⁰ AYM, E. 2016/25, K. 2016/186, T. 14.12.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁷¹ Tezcan, Erdem ve Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 419.

⁵⁷² Çetin, Hakaret Suçları, s. 175.

yapılabilmesi için ilk şart kuvvetli suç şüphesinin varlığıdır. Ayrıca tutuklama nedenlerinden en az birinin varlığı gerekir ve verilen tutuklama kararı ölçülü olmalıdır⁵⁷³. CMK m. 100; kaçma, delil yok etme, gizleme veya müşteki üzerinde baskı kurma durumlarında tutuklama yapabilme hakkı tanımıştır. Cumhuriyet Savcısı, Cumhurbaşkanına hakaret suçundan şüpheli olan kişinin ifadesini aldıktan sonra serbest bırakabilir. Cumhuriyet savcısı adli kontrol kararı verip serbest bırakabilir. Cumhuriyet savcısı adli kontrol talepli sulh ceza hakimliğine sevk edebilir. Cumhuriyet savcısı tutuklama talepli sulh ceza hakimliğine sevk gerçekleştirebilir⁵⁷⁴. Tutuklamayı soruşturma aşamasında sulh ceza hakimliği yapmaktadır. Sulh ceza hakimi CMK m. 100'de düzenlenen tutuklama nedenlerini dikkate alarak karar verecektir. Kovuşturma evresinde ise, Cumhuriyet savcısının istemi ile ya da resen görevli asliye ceza veya ağır ceza mahkemesi tutuklama kararı vermektedir⁵⁷⁵. CMK m. 100/4 sadece adli para cezasını gerektiren suçlar veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemeyeceğini düzenlemiştir⁵⁷⁶. Bu bakımdan Cumhurbaşkanına hakaret suçunun hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazladır. TCK m. 299/1 gereği Cumhurbaşkanına hakaret suçunun cezası bir yıldan dört yıla kadar hapis olarak belirlenmiştir. Ancak AİHM Cumhurbaşkanına hakaret suçundan dolayı tutuklama tedbirinin uygulanmasını hak ihlali olarak görmektedir⁵⁷⁷.

Tutuklama kararı verilirken koşulları detaylı şekilde incelenmelidir. Kayıt altına alınmış bir delili karartma şüphesinden bahsedilemez. Ayrıca şüphelinin Cumhurbaşkanı üzerinde baskı kurması da mümkün değildir. Ancak şüphelinin kaçma şüphesinin bulunduğu hallerde tutuklama kararı verilebilir.

Anayasa Mahkemesi 18.11.2020 tarihinde 2017/4934 başvuru numarası ile verdiği kararın karşı oyunda hakim: "Herkesin erişimine açık gazete yazıları ve televizyon konuşmaları serbest kalması halinde delilleri yok edeceği, gizleyeceği veya değiştireceği" yönünde kuvvetli şüphe bulunduğu yönündeki değerlendirme de olgusal temelden

⁵⁷³ Buzadji/Moldova [BD], Başvuru No: 23755/07, 05/07/2016, § 102, (Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁷⁴ Çetin, Hakaret Suçları, s. 175.

⁵⁷⁵ Çetin, Hakaret Suçları, s. 175.

⁵⁷⁶ CMK m.100/4 "Sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda veya vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez." şeklinde düzenlenmiştir.

⁵⁷⁷ AİHM, Ladent-Polonya kararı, Başvuru No: 11036/03, 18.03.2008, (Erişim Tarihi: 11/12/2022).

yoksundur. “suçun mağduru ve tanıkları üzerinde baskı kurma girişiminde bulunacağı yolunda kuvvetli şüphe” bulunduğunun söylenmesi, bir gazeteci olan başvurucunun, Cumhurbaşkanı ve Hükümet mensupları üzerinde baskı kurabileceği varsayımına dayandığından, olgusal ve mantıksal dayanaktan yoksun bir değerlendirme ...” olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ölçülülük ilkesi de son çare olarak tutuklama tedbirinin uygulanması gerektiğinin temel prensibidir. AİHM 18.03.2018 tarihinde 11036/03 başvuru numarası ile verdiği Ladent/Polonya kararında hakaret suçu kapsamında bir hafta süreyle tutuklu kalan kişinin suçun tutuklama tedbirini gerektirecek ölçüde ciddi olmadığından hürriyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir⁵⁷⁸.

Vedat Şorli, 2014 ve 2016 yıllarında Facebook’ta paylaştığı karikatür ve alt yazılı fotoğraf nedeniyle tutuklanmış, 2 ay 2 gün tutuklu kalmış ve yapılan yargılama sonucunda 11 ay 20 gün hapis cezası almış ancak, hükmün açıklanması 5 yıl geri bırakılmıştır. Başvurucunun verilen ceza sebebiyle Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru reddedilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 19/10/2021 tarihinde 42048/19 Başvuru numarası ile verdiği Vedat Şorli/Türkiye kararında sade bir vatandaş olan başvurucunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle cezalandırılması ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiş, AİHM, başvurucuya 7500 Avro tazminat ödenmesini öngörmüştür. TCK 299’un, ifade özgürlüğünü güvence altına alan AİHS m. 10’a uyumlu hale getirilmesi gerektiğini bu haliyle TCK m. 299’un Avrupa İnsan Hakları sözleşmesine aykırı olduğunu belirtmiştir. TCK m. 299 kapsamında tutuklamak ölçüsüz olacaktır⁵⁷⁹. Venedik Komisyonu da 15.03.2016 tarihli ve 831/2015 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki 216, 299, 301 ve 314. maddelerine dair görüşünü içeren raporunda Cumhurbaşkanına sövme içeren ifadelerden dolayı tutuklamaların gerçekleştiğini, özellikle de gazetecilerin ifade özgürlüğünün kısıtlandığını tespit etmiş ve TCK m. 299’da düzenlenen Cumhurbaşkanına hakaret suçunun tamamen kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

AİHM, “caydırıcı etki” kapsamında para cezalarını, hapis cezalarını ve tutuklamaları ifade özgürlüğünün ihlali olarak kabul etmektedir⁵⁸⁰. Yurt dışına çıkma yasağı soruşturmanın ve yargılamanın sağlıklı ilerlemesi için yeterli olacaksa tutuklama tedbiri

⁵⁷⁸ AİHM, Ladent-Polonya kararı, Başvuru No: 11036/03, 18.03.2008, (Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁷⁹ Ersan Şen ve Erkan Duymaz, Cumhurbaşkanına Hakaret Suçunda Uygulanan Tutuklama Tedbirlerinin Hukukiliği, <https://www.hukukihaber.net/cumhurbaskanina-hakaret-sucunda-uygulanan-tutuklama-tedbirlerinin-hukukiligi-makale,10110.html>, (Erişim Tarihi: 10/05/2023).

⁵⁸⁰ Eon/Fransa, Başvuru No: 26118/10, 14/03/2013. (Erişim Tarihi: 16/04/2023).

verilmesi ölçülü olmayacaktır⁵⁸¹. Benzer şekilde sabit ikametgahı olan, kendisi teslim olmuş kişiye verilen tutuklama orantılı olmayacaktır. Kaçma veya saklanma şüphesini oluşturan somut olguların bulunduğu durumda hakim bu olguları kararda belirtmelidir. Mümkün olduğu kadar hakim tutuklama tedbirini son çare olarak uygulamalıdır.

3.4. Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama

TCK m. 300’de “Devletin Egemenlik Alametlerini Aşağılama” suçu düzenlenmiştir. TCK m. 300 “(1) Türk Bayrağını yırtarak, yakarak veya sair surette ve alenen aşağılayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu hüküm, Anayasada belirlenen beyaz ay yıldızlı al bayrak özelliklerini taşıyan ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin egemenlik alameti olarak kullanılan her türlü işaret hakkında uygulanır. (2) İstiklal Marşını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Bu maddede tanımlanan suçların yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşı tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Devletin egemenlik alametlerini aşağılamak suçunun konusu Türk bayrağını aşağılamaktır. Anayasa m. 3 Türk bayrağının tanımını “şekli kanununda belirtilen beyaz ay yıldızlı al bayraktır.” şeklinde yapmıştır. Türk bayrağının yırtılarak veya yakılarak aşağılanması mümkündür. Türk bayrağının çiğnenmesi de bu suçu oluşturacaktır. Yargıtay, Türk bayrağını indirerek yakmaları şeklinde gerçekleşen olayda TCK m. 300 kapsamında devletin egemenlik alametlerini aşağılama suçunun oluşacağına karar vermiştir⁵⁸².

TCK m. 300/ 2 istiklal marşının alenen aşağılanmasını suç kabul etmiştir. Son fıkrada ise devletin egemenlik alametlerini aşağılama suçunun yabancı ülkede Türk vatandaşı tarafından işlenmesini nitelikli hal olarak görmektedir. TCK m. 300 suçun oluşması için aleniyet unsurunu aramıştır. Aleni olmayan şekilde fiilin gerçekleşmesi durumunda devletin egemenlik alametlerini aşağılamak suçu oluşmayacaktır⁵⁸³.

⁵⁸¹ Çetin, Hakaret Suçları, s. 175.

⁵⁸² Y. 8.CD, E. 2017/ 16193, K. 2017/ 13353, T. 27.11.2017, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁸³ Çetin, “Hakaret Suçları”, s. 175.

Yargıtay, sanığın “Türk Bayrağını indirdiği, bayrağı orta kısmından yakarak yere fırlattığı ve okulun camlarını taş atmak suretiyle kırdığı” olayda TCK’nin 300/1. maddesindeki devletin egemenlik alametlerini aşağılama suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir⁵⁸⁴.

Devletin egemenlik alametlerini aşağılamak suçu şikâyet tabi bir suç değildir. Soruşturması re’sen yapılmaktadır⁵⁸⁵. Devletin egemenlik alametlerini aşağılamak suçunun olağan dava zamanaşımı süresi TCK m. 66 gereği sekiz yıldır. Suçun tamamlandığı andan itibaren sekiz yıl içinde re’sen soruşturma başlatılacaktır⁵⁸⁶.

3.5. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu

Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu TCK m. 301’de düzenlenmiştir. TCK m. 301 “(1) Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Devletin askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz. (4) Bu suçtan dolayı soruşturma yapılması, Adalet Bakanının iznine bağlıdır.” şeklinde düzenlenmiştir.

TCK m. 301’de korunan değerler; Türklük, Cumhuriyet, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, devletin yargı organları, askeri kuvvetleri ve emniyet teşkilatıdır. Türk milleti, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ve dışında bir takım ortak değerleri paylaşan insanların değerlerinin bütünüdür ifade etmektedir. Türklük değerleri; Türk dili, geleneği, kültürü, tarihi öğelerinin bütünüdür⁵⁸⁷. 19.10.1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun 291. maddesinde “Nazione Italiana” şeklinde İtalyan Milleti olarak düzenlenmiştir⁵⁸⁸. Kanun koyucu benzer bir düzenleme yaparak “Türk Milleti” ifadesini ve değerlerini koruma altına almıştır.

⁵⁸⁴ Y. 13.CD, E. 2020/ 2557, K. 2020/ 8032, T. 28.09.2020, (Sinergi Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁵⁸⁵ Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 1188.

⁵⁸⁶ Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 1188.

⁵⁸⁷ Çetin, Hakaret Suçları, s. 175.

⁵⁸⁸ Mehmet Emin Artuk, Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu (5237 sayılı TCK m. 301), TBB Dergisi, S. 70 (2007), s. 227.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinden anlaşılması gereken Anayasa'nın birinci ve ikinci maddelerinde düzenlenen temel değerlerdir. Anayasa m. 1 "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." Anayasa'nın ilk maddesi Türk Devletinin bir Cumhuriyet olduğunu düzenlemiştir. Bu bakımdan Türk Devletine, Cumhuriyete yapılacak aşağılama Türklüğü, Cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturacaktır. Aşağılama fiili serbest hareketli olarak gerçekleşebilir. Suçun sözlü, yazılı veya hareketle işlenmesinin bir önemi bulunmamaktadır⁵⁸⁹.

Kanunda geçen "Türkiye Büyük Millet Meclisi" ifadesi Anayasa'nın 7. maddesinde düzenlenen "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez organdır." Kanun metninde geçen "Türkiye Büyük Millet Meclisi" ifadesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan milletvekillerini kapsamamaktadır. Bu bakımdan milletvekilleri hakkında yapılan aşağılayıcı söz ve fiiller TCK m. 301. kapsamında değerlendirilemez⁵⁹⁰.

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti" tabiri, devletin yürütme organı olan Cumhurbaşkanı ve bakanları ifade etmektedir. Parlamenter sistemde "hükümet" ifadesinden başbakan ve bakanlar kurulu anlaşılmaktaydı. Ancak yeni sistemde bakanlar kurulu kalktığı için hükümetten Cumhurbaşkanı ve bakanları anlamak gerekir⁵⁹¹. Parlamenter sistemde bakanlara tek tek hakaret etmenin bu suçu oluşturmayacağı kabul edilmekteydi⁵⁹². Yeni sistemde bakanlar kurulu kaldırıldığı için tek tek bakanların şahsına yapılan hakaret; Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu kabul edilmemelidir. Cumhurbaşkanına hakaret ise TCK m. 299'da özel olarak düzenlendiği için Cumhurbaşkanına yapılan hakaret de Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu oluşmayacaktır. Hükümeti kastederek yapılan hakaret Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturacaktır⁵⁹³. "Devletin yargı organları" devletin tüm mahkemelerini ve Cumhuriyet savcılarını ifade etmektedir. Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunda

⁵⁸⁹ Sancar, Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları, s. 95.

⁵⁹⁰ Türkan Yalçın Sancar, "Türklüğü, Cumhuriyeti, Meclisi, Hükümeti, Adliye, Bakanlıkları, Devletin Askeri ve Emniyet Muhafaza Kuvvetlerini" Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları (Eski TCK m.159/1- Yeni TCK m.301/1-2), Ankara: Seçkin Yayınları, 2006, s. 94.

⁵⁹¹ Sancar, Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları, s. 95.

⁵⁹² Ahmet Gündel, Açıklamalı-İçtihatlı Atatürk'e, Cumhurbaşkanı, Cumhuriyete, Hükümete Hakaret Suçları- Yasadışı Yakalanan ve Tutuklananlara Tazminat Verilmesi Davaları, Ankara: Seçkin Yayınları, 1997, s. 89.

⁵⁹³ Erol, Hakaret Suçları, s. 183; Gündel, Hakaret, s. 89.

“devletin yargı organları” ifadesiyle hakimlik ve Cumhuriyet savcılığı makamlarının onuru korunmak istenmiştir. Bu bakımdan kişileri veya heyeti kastederek yapılan aşağılama Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturmamaktadır⁵⁹⁴.

“Devletin askeri teşkilatı” ifadesinden anlaşılması gereken “Türk Silahlı Kuvvetleri”dir. Bu bakımdan kara deniz ve hava kuvvetlerini aşağılamak Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturacaktır⁵⁹⁵. Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşması için şahısların değil ordunun hedef alınması gerekmektedir. Ordu mensuplarından yani kara deniz ve hava kuvvetleri mensuplarından birini veya bir bölümünü aşağılamak Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturmamaktadır⁵⁹⁶.

“Devletin emniyet teşkilatı” ifadesinden anlaşılması gereken “Emniyet Genel Müdürlüğü” ve “Jandarma Genel Komutanlığı”dır. Emniyet Genel Müdürlüğü veya Jandarma Genel Komutanlığını aşağılamak Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturacaktır⁵⁹⁷. Emniyet Genel Müdürlüğü veya Jandarma Genel Komutanlığı mensuplarına yapılan kişisel aşağılama Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturmamaktadır⁵⁹⁸.

Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu kural olarak soyut tehlike suçudur. Türklüğü, Cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu sırf hareket suçudur⁵⁹⁹. Ancak icra hareketleri bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür. Örneğin; Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum veya organlarını aşağılamak üzere iken yayının kesilmesi durumunda teşebbüs oluşacaktır. Aşağılamak ifadesinden küçük düşürücü davranış anlaşılmaktadır. Bu bakımdan serbest hareketli bir suç olan Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu sözlü, yazılı veya bir hareketle işleyebilmek mümkündür. TCK m. 301 “aşağılayan kişi” ifadesini kullanmıştır. Bu bakımdan fail herkes olabilir. TCK m. 301/3 eleştiri amacıyla yapılan düşünce

⁵⁹⁴Erol, Hakaret Suçları, s. 183.

⁵⁹⁵Gündel, Hakaret, s. 89.

⁵⁹⁶ Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.1180.

⁵⁹⁷ Gündel, Hakaret, s. 89.

⁵⁹⁸ Erol, Hakaret Suçları, s. 183.

⁵⁹⁹ Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.1180.

açıklamaları Türklüğü, cumhuriyeti, devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu oluşturmayacaktır⁶⁰⁰.

Suçun maddi unsurunun hareket kısmı aşağılamaktır. Aşağılamak kelimesinden anlaşılması gereken ise küçük düşürücü her türlü davranıştır⁶⁰¹. Suçun oluşması için bu aşağılamanın aleni olarak yapılmasıdır. Belirli olmayan birçok kişi tarafından algılanabilecek bir yer olması suçun oluşumu için gerekli ve yeterlidir.⁶⁰² Madde metninde “aşağılayan kişi” olarak ifade edildiğinden TCK m. 125 kapsamında genel hakarete olduğu gibi herkes bu suçun faili olabilir. Suç her ne kadar devletin güvenliğine karşı suçlar başlığında incelense de suçun mağduru tüm bireylerdir. Sırf hakaret suçu olan devletin egemenlik alametlerini aşağılama suçu aynı zamanda soyut tehlike suçudur. Bu bakımdan devletin egemenlik alametlerini aşağılamak suçun oluşması için yeterlidir⁶⁰³. Suçun kovuşturması Adalet bakanlığının iznine bağlı olarak yapılacaktır. TCK m. 66 gereği suçun olağan dava zamanasını süresi sekiz yıldır. Suçun tamamlandığı andan itibaren sekiz yıl içinde re’sen soruşturma başlatılacaktır. Suçta görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir⁶⁰⁴.

3.6. Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmında, “Kamu Barışına Karşı Suçlar” başlıklı beşinci bölümünde, TCK m. 216’da düzenlenmiştir.

TCK m. 216 “Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması halinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklindedir. Madde metninden anlaşılacağı üzere üç fıkrada üç farklı suç tipi

⁶⁰⁰ İzzet Özgenç, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara: Seçkin Yayınları, 2006, s. 220.

⁶⁰¹ Erol, “Hakaret Suçları”, s. 183.

⁶⁰² Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.1180.

⁶⁰³ Erol, Hakaret Suçları, s. 183.

⁶⁰⁴ Artuk ve Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler s. 1188; Erol, Hakaret Suçları, s. 183.

düzenlenmiştir. İlk fıkrada “halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik” eylemi düzenlenmiştir. Ancak bu fiil tek başına yeterli değildir. Ayrıca bu tahrik nedeniyle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması gerekmektedir.

İkinci fıkrada “Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan” ifadesinden halkın bir kesimini sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet ya da bölge farklılığına dayalı olarak alenen aşağılaması gerekir. Alenen şartı gerçekleşmediği takdirde genel hakaret olan TCK m. 125 kapsamında cezalandırılacaktır. Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılanması durumunda barışının korunmasının amaçlandığı madde gerekçesinde de vurgulanmıştır⁶⁰⁵.

Son fıkrada ise “halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması” ifadesinden toplumda yaşayan kesimin inandığı dinin veya dini sembollerin alenen aşağılanması gerekmektedir. Ayrıca fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması yani toplumda bir infial yaratma potansiyelinin bulunması gerekir. Yargıtay’a göre; suçun mağduru olan halk, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep ve bölge bakımından farklı özelliklere sahip olan ve kendisi aleyhine bu özellikleri nedeniyle kin ve düşmanlık tahrik edilen topluluk anlamında kullanılmaktadır⁶⁰⁶.

Suçu oluşturan “tahrik”, bir halk kesimine karşı düşmanca tavırlar gösterilmesini sağlamaya veya bu tür tavırları pekiştirmeye objektif olarak elverişli olmalıdır. Fail sübjektif olarak da bu amacı gütmeli, halk kesimini kin ve nefrete tahrik etmelidir. Fiilin suç teşkil etmesi için bunların ötesinde, ağır ve yoğun bir tarzda kin ve düşmanlığa tahrikin var olması gerekir. Diğer bir tabirle fiil, etkili bir şiddet çağrısı ya da nefret söylemi içermelidir. Failin fiili, adet ve şahıs olarak muayyen olmayan toplum kesimi üzerinde kin ve nefret duygularının oluşumuna veya mevcut duyguların pekişmesine etkiye bulunmalıdır. Kin ve düşmanlık; “husumet beslenen konuya karşı tasarlayarak zarar vermeye, öç almayı gerektirecek şiddette nefret duymaya yönelik hareketlerin

⁶⁰⁵Abdurrahim Altıkat, “Nefret Söylemi Olarak Halkın Bir Kesimini ve Halkın Bir Kesiminin Dini Değerlerini Aşağılama Suçları” Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2014, s. 53- 54.

⁶⁰⁶ Y. 18. CD, E. 2016/18641, K. 2018/15828, T. 26.11.2018, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

zeminini oluşturan psikolojik bir hal” olarak açıklanabilir. Fiil sonucu yakın bir tehlikenin ortaya çıkmasına elverişli olup olmadığı hususunda rapor alındıktan sonra karar verilmesi gerekir⁶⁰⁷.

Suçun konusu, fiilin nesnesini oluşturan, tipik davranışın üzerinde gerçekleştiği maddi varlığı olan şeydir⁶⁰⁸. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunu düzenleyen ve TCK m. 216/1’de belirtilen “halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik etmek” ifadesindeki tahrik edilen kesim suçun konusunu oluşturacaktır⁶⁰⁹. Bir görüşe göre tahrik edecek nitelikte sözlerin sarf edildiği kesimin yanında hedef gösterilen kesim de suçun konusunu oluşturur⁶¹⁰. Kanaatimizce halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunun düzenleniş amacı düşünüldüğünde tahrik edici sözlerin yöneltildiği kesim suçun konusunu oluşturmalıdır. Alenen aşağılanan halk kesimi, belirli bir kişi veya belirli kişiler olmamalıdır⁶¹¹. Bu bakımdan alenen aşağılanan halk kesimi belirli ya da belirlenebilir olmalıdır⁶¹².

TCK m 216/1’de düzenlenen sosyal sınıf, toplumların yaşadıkları çağdaki ve bölgedeki faktörlerin bir araya gelerek oluşturdukları sınıflardır⁶¹³. Irk ifadesi kalıtsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip topluluklardır⁶¹⁴.

Aşağılamak, küçültücü davranışlarda bulunmaktır⁶¹⁵. Madde metninde gerçekleştirilen fiilin aleni olması şartı aranmıştır. Aleniyet, fiilin herkesin önünde işlenmesi ya da fiilin işlenmesinin belirsiz sayıdaki kişi tarafından öğrenilme ihtimalinin bulunduğu yerdir⁶¹⁶.

⁶⁰⁷ Y. 8. CD, E. 2020/8472 K. 2022/3517 T. 01.03.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶⁰⁸ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2017, s. 191.

⁶⁰⁹ Türey Aras, Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu, Ankara: Seçkin Yayınları 2016, 235; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmaz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2018, s. 118.

⁶¹⁰ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınları, 2019, s. 219.

⁶¹¹ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmaz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018, s. 118.

⁶¹² Elif Ergüne, “Tehlike Suçları Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama Suçları (TCK m 216)”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 78 S.3 (2020), s. 1683.

⁶¹³ Artuk ve diğerleri, “Ceza Hukuku Özel Hükümler”, s. 895.

⁶¹⁴ Önder, Özel Hükümler, s. 416.

⁶¹⁵ Ergüne, “Tehlike Suçları”, s. 1686.

⁶¹⁶ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 121; Tuğrul Katoğlu, “Basın Yoluyla Hakaret Kavramı ve Madde Yönünden Yetki Sorunu”, MÜHF-HAD (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), S. 2, C. 19 (2013), s. 737.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçun oluşması için açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması gerektiğinden birinci ve üçüncü fıkra için somut tehlike suçu olarak kabul edilmelidir. Zararın meydana gelme olasılığının yüksek olması, zararın gerçekleşmesinin yakın olduğu durumudur⁶¹⁷. Somut tehlike suçlarında tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılmalıdır⁶¹⁸. Bu bakımdan aşağılanan halk kesiminin saygınlığının, onurunun zedelenmesinin somut olarak meydana gelmesi ve zarara uğraması şartı aranmamaktadır⁶¹⁹.

TCK m. 216’da düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu kamu barışını korumak adına düzenlenmiştir. Bu bakımdan TCK m. 216 “halk” ifadesinden tüm toplumu anlamak gerekir. Suçun oluşmasından sonra halkın bir kesimi mağdur olmuş olsa da suçun mağduru herkes olacaktır⁶²⁰. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunun faili herkes olabilir⁶²¹. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunda fail, alenen tahrik etme eylemini gerçekleştirirken toplumun farklı özelliklerini bildiği halde tahrik eylemini gerçekleştirmelidir⁶²².

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunda kusurluluğu etkileyen hallerin bulunduğu durumda kusurluluğa ilişkin düzenlemeler uygulanacaktır. Ancak kusurluluğu azaltan bir hal olan haksız tahrikin halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunda uygulanamayacağı kabul edilmektedir⁶²³.

TCK m. 216’da düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu doğrudan veya olası kast ile işlenebilir⁶²⁴. Kanunda suçun taksirli hali düzenlenmediğinden taksirle işlenmesi mümkün değildir. Bu bakımdan halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun kasten işlenmesi gerekli ve yeterlidir⁶²⁵. Bir görüşe göre fail halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunu özel olarak nefret saik kastıyla işlenmesi gerektiği savunulmuştur⁶²⁶. Ancak

⁶¹⁷ Bekar, Zorunluluk Hali, s. 89. Uğur Ersoy, “Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları” 11 (41) TAAD, (2020), s. 60.

⁶¹⁸ Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m.1-75), 2019, s. 242.

⁶¹⁹ Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019, s. 354.

⁶²⁰ Apiş, Tahrik ve Aşağılama, s. 85.

⁶²¹ Hakeri, Genel Hükümler, s. 137.

⁶²² Aykut Ersan, “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama”, TBB Dergisi, S. 111 (2014), s. 91.

⁶²³ Aras Türey, Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu, Ankara. Seçkin Yayınları, 2016, s. 315.

⁶²⁴ Apiş, Tahrik ve Aşağılama, s. 85; Ergüne, “Tehlike Suçları”, s. 1700.

⁶²⁵ Ergüne, “Tehlike Suçları”, s. 1700.

⁶²⁶ Bekar Elif, Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017, s. 56.

Kanun düzenlemesinden herhangi bir saik anlaşılmamakta ve failin söylemlerinin zaten nefret saiki olduğu kabul edilmelidir.

Doktrinde, açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkmasının, suçun kurucu bir unsuru olmayıp, objektif cezalandırılabilme koşulu olduğu ileri sürülmektedir⁶²⁷. “İmam hatipte okumuş daha önce kendisi, sapıklığı oradan geliyor”⁶²⁸ ifadesi kanaatimizce TCK m. 216 kapsamında halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunu oluşturmayacaktır. Zira ifadede sosyal sınıf, din, dil, ırk, bölge bakımından farklı kesime yönelik bir söylem yoktur. İmam hatip sosyal sınıf değildir. Bir kesimi diğer kesime kin veya düşmanlığa tahrik söz konusu değildir. Hakaret suçu açısından değerlendirildiğinde ise çok geniş bir topluluğu hedef aldığından yine hakaret olarak değerlendirmek mümkün değildir⁶²⁹. Yargıtay, kişi topluluklarına karşı hakaret edilmesi halinde açıkça sınırlanmadığı durumlarda hakaret olarak kabul etmemektedir⁶³⁰. Hakaret olarak değerlendirilse dahi CMK m. 100/4 gereği TCK m.125 kapsamında düzenlenen hakaret suçu tutuklama yasağı kapsamındadır. Hakim de bir tedbir olan tutuklama kurumunu ceza gibi uygulamamalıdır.

Yargıtay, “Camilerden cihat çağrısı üzerine sokağa çıkan ve teslim olan Askerlerin kafasını kesen AKP'nin elemanları. Bunlar mı ülkeye demokrasi getirecek?” şeklinde yorum yapılan fotoğrafı paylaşp üzerinde “itin sürüsü geliyo çekil yoldan” şeklinde yorum yaparak halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik ettiği” şeklinde istinaf bozma ilamının öncesinde verilen hükmün gerekçesindeki halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme suçunun oluştuğuna yönelik kabulün alıntılanması, yine mahkeme gerekçesinde “Sanığın olay tarihinde kendisine ait kullanmakta olduğu ve herkese açık olan sosyal paylaşım sitesi üzerinden 20.07.2016 günü saat: 21:37'de “ulan ordu oyuncak oldu bi ergenekon dendi oynandı şimdide fetö diye oynanıyo bu recö ne ayak bilen varmı!” şeklinde paylaşımında bulunmak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti Cumhurbaşkanı'a karşı alenen hakarete bulunduğu şeklinde temyiz konusu eylem ile ilgisi bulunmayan ve “Cumhurbaşkanına Hakaret” suçundan kesinleşen beraat hükmü ile aksi içerikteki kabule yer verilmesi göz önüne alındığında; mahkumiyet

⁶²⁷ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019, s. 209.

⁶²⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sarkici-gulsenin-yargilandigi-davada-karar-aciklandi/2887655>, (Erişim Tarihi: 10/07/2023).

⁶²⁹ Hakaret suçunun oluşacağına dair bkz. Centel, Zafer ve Çakmut, “Kişilere Karşı İşlenen Suçlar”, s. 234.

⁶³⁰ Y. 18. CD, E. 2015/7996, K. 2015/12719, T. 02.12. 2015, (Yargıtay Karar Arama, Erişim Tarihi: 10/04/2023).

hükmüne konu TCK'nin 301/1. maddesi kapsamındaki suçun kabulüne ilişkin gerekçeye yer verilmemesi suretiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/1, T.C. Anayasasının 141/2, CMK'nin 34/1 ve 230/1-c maddelerine aykırılık oluşturacak biçimde mahkumiyet kararı verilmesini doğru bulmamıştır⁶³¹.

Yargıtay, 22.01.2016 tarihinde “AK ı bir tek rakı da ve ayranda güzel buluyorum Uğur. Bırak dangal-AK-lar beştepede toplansın bize YAKUT yeter, 10.06.2014 tarihinde 2-Kalem efendileri!!! Klavye Yiğitleri!!! AKitler!!! Ak sürtükler!!! Apo nun PİÇLERİ!!! ŞİMDİYE DEĞİN SABRETMIŞTIK ÖLÜMÜZ BİLE SİZE YETER” şeklinde paylaşımlarda bulunduğu, ayrıca “Hanife Seval Poyraz” kullanıcı adlı hesaptan ise 08.06.2015 tarihli “akp ye oy verenlere koyun ve bidon kafalı dediğim için özür diliyorum... Üzerinde kafa olmayan VARİL e bidon kafalı denir mi hiç” şeklinde paylaşımda bulunduğu olayda halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağıladığına karar vermiştir⁶³².

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçuna iştirak mümkündür. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama oluşturacak bir pankartı asmak iştirak olacaktır. Sosyal medya paylaşımlarında ise içeriği silmeme fiili ile suça iştirak kabul edilmemelidir⁶³³.

Yargıtay, sosyal medya paylaşımında 15 Temmuz şehidi Ömer Halisdemir'in fotoğrafının altına “Ne şehittir ne gazi b... yoluna gitti niyazi” yazısını TCK'nin 216/3. maddesinde düzenlenen suçun unsurlarını taşımadığına karar vermiştir⁶³⁴.

Teşebbüs, bir failin suç işlemek üzere harekete başlayıp elinde olmayan nedenlerle fiili tamamlayamamasıdır. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun oluşması için somut tehlikenin oluşması gerekir. Somut tehlike suçu teşebbüs aşamasında kaldığı durumda objektif ve soyut olarak tehlikeli meydana gelmişse, ceza alt sınırından belirlenmelidir⁶³⁵.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun oluşması için kamu güvenliğinin bozulması için yakın bir tehlikenin ortaya çıkması yeterli olmalıdır⁶³⁶. TCK m. 66 gereği suçun olağan

⁶³¹ Y. 3.CD, E. 2021/ 5513, K. 2022/ 53, T. 11.01.2022, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶³² Y. 8.CD, E. 2020/ 7711, K. 2021 / 4297, T. 22.03.2021, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶³³ Aslı Ekin Yılmaz, “Suçu ve Suçluyu Övme Suçu”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2019, s. 42

⁶³⁴ Y. 18. CD, E. 2018/3616, K. 2019/598, T. 08.01.2019 “, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶³⁵ Mehmet Cemil Ozansü, “Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2007, s. 73.

⁶³⁶ H. Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara: Adalet Yayınları, 2021, s. 730.

dava zamanaşımı süresi sekiz yıldır. Suçun tamamlandığı andan itibaren sekiz yıl içinde re'sen soruşturma başlatılacaktır⁶³⁷.

3.7. Atatürk'ün Hatırasına Alenen Hakaret

5816 sayılı “Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun” 25 Temmuz 1951 tarihinde kabul edilmiştir. Kanun beş maddeden oluşmaktadır. İlk maddesi suçu tanımlamıştır. İkinci maddesi nitelikli halleri düzenlenmiştir. Üçüncü maddesi takibin resen olduğunu belirtmiştir. Dördü madde yürürlük tarihi olan 25 Temmuz 1951 tarihini açıklamıştır. Beşinci ve son madde ise kanunun Adalet Bakanı tarafından yürütüleceğini açıklamıştır.

5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunun 1. maddesi “Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

Yukarıki fıkralarda yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır.” şeklindedir.

5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunun 1. maddesi “Birinci maddede yazılı suçlar; iki veya daha fazla kimseler tarafından toplu olarak veya umumi veya umuma açık mahallerde yahut basın vasıtasıyla işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.

Birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanılarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır.” şeklindedir.

Atatürk'ün hatırasına hakaret etmekten anlaşılması gereken Atatürk'ün hatırasını değersizleştiren somut bir fiil veya olgu isnat etmektir. TCK m. 125 kapsamında işlenen hakaret için belirtilen fiiller Atatürk için kullanılırsa özel olarak düzenlenen 5816 sayılı Kanundaki suç oluşacaktır. Atatürk'ün hatırasına hakaret suçunun oluşması için alenen işlenmesi gerekir. Fiilin başkalarıyla ihtilat edilerek işlenmesi şart değildir⁶³⁸.

Atatürk'ün mezarını yıkma, tahrip etme, kırma, bozma, kirletme durumunda da Atatürk'ün hatırasına hakaret suçu oluşacaktır. Benzer şekilde Atatürk'ün fotoğrafına

⁶³⁷ Y. 18. CD, E. 2018/3616, K. 2019/598, T. 08.01.2019 “, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶³⁸ Arısoy, “Hakaret”, s. 161.

yapılacak alenen hakaret Atatürk'ün hatırasına hakaret suçunu oluşturacaktır. Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimse iki veya daha fazla kişiyle işlenirse faillerin cezası yarı oranında arttırılacaktır⁶³⁹.

Kanun hükmü gereğince Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret suçu umuma açık olan yerlerde işlenmesi durumunda da faillerin cezası yarı oranında arttırılacaktır. Benzer şekilde Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret suçu basın vasıtasıyla işlenirse ceza yarı oranında arttırılır.

Yargıtay, Atatürk'e yönelik gerek sinkaflı hakaret gerekse Atatürk'ün büstlerini kast ederek “heykelleri yıkacağız” gibi ifadeleri suçun oluşumu için yeterli görmüştür. Yargıtay, Atatürk'e yönelik sinkaflı küfür ederek “siz yahudilere hizmet ediyorsunuz” şeklinde hakarete bulunduğu, ayrıca Atatürk büstünü göstererek “İslam devletini kuracağız, putları yıkacağız” ifadelerini kullanan kişi hakkında Atatürk'ün hatırasına hakaret ettiğine karar vermiştir⁶⁴⁰. Benzer şekilde Yargıtay, “Bugün Atatürk'ü Anma Günü, ben de seni anıyorum, iyi ki yoksun Atatürk" ile “BU TİRANI özlediğimizi kim söyledi, iyi ki yoksun” şeklinde yazılı ve görsel paylaşımlarda bulunduğu anlaşılmakla, sanığın “ataput ve tiran” şeklindeki sözlerinin açıkça hakaret niteliği taşıdığı ve suçun oluştuğuna karar vermiştir⁶⁴¹.

Yargıtay başka bir kararında, internet sitesinden “Anıtkabir yıkılmalıdır destek veren gelsin” şeklinde paylaşımda bulunarak Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret etme suçunu işlediğinin iddia olunduğu somut olayda; sanığın yazıyı kendisinin yazdığını fakat Atatürk'e hakaret etmediğini onu korumaya çalıştığını savunması karşısında mahkeme bu sözün sanığın düşüncesini içeren bir görüş olduğunu suç işleme kastının olmadığını belirterek beraat kararı vermiş ise de; söz konusu sözün Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret niteliğinde olduğuna karar vermiştir⁶⁴².

⁶³⁹ Arısoy, “Hakaret”, s. 161.

⁶⁴⁰ Y. 23. CD, E. 2016/ 11461, K. 2016/ 9261, T. 02.11.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶⁴¹ Y. 11. CD, E. 2019/4869, K. 2019/8859, T. 5.12.2019, (Kazancı Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/05/2023).

⁶⁴² Y. 21. CD, E. 2016/ 9664, K. 2016/ 7769, T. 19.12.2016, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

Atatürk’e hakaret suçunun zincirleme şeklinde işlenmesi halinde ceza 1/4 ila 3/4 arasında arttırılarak verilecektir. Suç şikâyeteye veya izne tabi değildir⁶⁴³. Atatürk’ün hatırasına alenen hakaretin oluşması için Atatürk’ün hatırasına hakaret özel kastının bulunması gerekir. Yargıtay’ın görüşü de bu yöndedir⁶⁴⁴. Benzer şekilde Yargıtay eylemin Atatürk’ün hatırasına hakaret özel kastıyla gerçekleştirilmesi gerektiği cihetle; olay günü arkadaşları ile futbol oynayan suça sürüklenen çocuğun meydana bulunan Atatürk heykelinin bulunduğu yapının üstüne çıkmaya çalıştığı, ancak çıkamaması üzerine eline geçirdiği mermer parçasını fırlatarak heykelin alt kısmında bulunan mermeri kırmasından ibaret eyleminde, Atatürk’ün hatırasına hakaret özel kastının bulunmadığı için eylemin kamu malına zarar verme suçunu oluşturduğuna karar vermiştir⁶⁴⁵.

TCK m. 66 gereği suçun olağan dava zamanaşımı süresi sekiz yıldır. Suç şikâyeteye tabi olmadığından suçun tamamlandığı andan itibaren sekiz yıl içinde re’sen soruşturma başlatılacaktır⁶⁴⁶.

⁶⁴³ Y. 15. CD, E. 2013/ 19607, K. 2014/ 8794, T. 05.05.2014, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶⁴⁴ “Sanıklardan ... ve ...’un içerisinde bulundukları ... plakalı aracın polis memuru olan katılanlardan... tarafından alkol uygulama noktasında durdurulmak istendiği ancak sanıkların dur ihtarına uymamaları üzerine bahsi geçen katılanların ekip aracı ile sanıkların içinde bulunduğu aracı takip etmeye başladıkları takip sırasında aracın camından pompalı tüfeğin çıkartılarak polisler gösterildiği, bunun üzerine diğer katılan polislerin takviye ekip olarak sanıkların aracını takibe başladığı, sanıkların diğer sanıklarla alkol aldıkları yere kadar polislerin defaten bulundukları dur ihtarına uymadıkları araçtan inen sanık ...’nın elinde bulunan pompalı tüfeği katılan polisler gösterdiği ve “bu savaşı siz başlattınız, hepinizi vuracağım, 36 yıl alsam da tek tek vuracağım sizi” diyerek tehdit ettiği, diğer sanıklar... ve ...’t’un da ekip aracına binmemek için direndikleri ve taşkınlık çıkardıkları, ayrıca sanıklar .. ve ..’ın görevli polisler “sizin a.... koyayım, s... gidin buradan lan” şeklinde hakaretlerde bulundukları, sanıklardan Yusuf ‘un ayrıca “Atatürk’ün a... koyayım, karısını s..., ben Atatürk’ün peşinden gitmiyorum...’in peşinden gidiyorum, tek yol islam” şeklinde sözler sarf ederek Atatürk’ün hatırasına hakarete bulunduğu, Sanıkların emniyete getirildiklerinde ise; sanık ...’un emniyet bahçesinde bulunan polisler “siz yahudilere hizmet ediyorsunuz” şeklinde hakarete bulunduğu, ayrıca Atatürk büstünü göstererek “İslam devletini kuracağız, putları yıkacağız” diyerek Atatürk’ün hatırasına hakarete bulunduğu, sanık ...’un ise polis memuru olan katılan ...’e “Ünal senin kafana sıkacağım, seni öldüreğim, ben erkeğim seni geberteceğim, canını alacağım, akşam niye gelmedin g...mi korktun, gelseydin seni sinkaf edecektim, kafana sıkacaktım” şeklinde sözler söyleyerek hakaret ve tehditte bulunduğu, Sanık ...’un müdafii görüşme odasında, yanında müdafii bulunduğu sırada yine “bu sistemi getireni de sinkaf ederim, Atatürk’ü sinkaf ederim, erkekseniz üniformanızı çıkarın gelin hepinizin kafasına sıkarım” Y. 11. CD, E. 2019/ 7876, K. 2020/ 2736, T. 04.06.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶⁴⁵ Y.11. CD, E. / 7876, K. 2020/ 2736, T. 04.06.2020, (Sinerji Hukuk Yazılım, Erişim Tarihi: 11/12/2022).

⁶⁴⁶ Erol, Hakaret Suçları, s. 183.

SONUÇ

Çoğlu modern ülkede olduğu gibi Türkiye’de de insanların maddi bütünlüğünün yanında manevi bütünlüğü de korunmak istenmiştir. Bu sebeple Anayasa’nın 5. ve 17. maddeleri insanların manevi bütünlüğünü koruma altına almıştır. Bunun yanında TCK de düzenlediği çeşitli suç tiplerinde insanların manevi bütünlüğüne yapılacak haksız saldırıya karşı yaptırım öngörmüştür. TCK m. 125 genel hakaret suçunu düzenlemiştir. TCK’nin 125. maddesinde düzenlenen hakaret suçu onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle işlenebileceğini tanımlamıştır. Hakaret suçunun oluşup oluşmadığı suçun işlendiği coğrafyanın örf ve adetlerine göre belirlenmelidir. Zira işaret ve kelimeler bazı coğrafyalarda hakaret olarak algılanırken bazı coğrafyalarda ise hakaret olarak kabul edilmeyebilir. Objektif kriter esas alınarak hakaret suçunun işlendiği coğrafyaya ait örf ve adetlere göre belirlenmelidir.

Demokratik toplumda düşüncelerin açıklanması önem arz etmektedir. Ancak bu düşünceler kişilerin onur, şeref ve saygınlığını zedeleyici boyuta ulaştığında ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez. İfade özgürlüğü kapsamına giren düşünceler ise olabildiğince sınırlandırılmamalıdır. İfade özgürlüğünün gelişmesi durumunda demokratik toplum yapısının gelişeceği gibi bilimsel gelişmelerin de sağlanması kolaylaşacaktır.

TCK m. 125 hakaret suçunun failini “bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi” olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre herkes hakaret suçunun faili olabilir. 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesinde özel olarak hakaret suçunun faili düzenlenmiştir. Suçu olmayan, sorumlu müdür, yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı, sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin de sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Ulaştığımız sonuca göre bu düzenleme TCK m. 20/1 “Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.” hükmüne ve genel ceza prensibine aykırılık teşkil etmektedir. Özellikle tek görevi eseri basmak olan basımcının sorumlu olması “ceza sorumluluğunun şahsiliği” ilkesine aykırıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki hakaret suçunun mağduru ise yalnızca gerçek kişiler olabilmelidir. Tüzel kişilere hakaret edilmesi durumunda hukuk davası açılarak tazminat talep edilebilir.

TCK m. 125/3-b hükmü gereğince suçun, “mağdurun dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi” hakaret suçunun nitelikli halidir. Düşünce ya da dini inanca uygun davranmamasından bahisle hakaret edilmesi hali de nitelikli hal olarak değerlendirilmelidir. Kanaatimizce “düşünce ya da dini inanca uygun davranmamasından bahisle” hakaret edilmesi halinin de nitelikli hal olarak eklenmesi eşitlik ilkesine uygun olacak ve belirsizliğin önüne geçilecektir.

Hakaret suçu sosyal medya yoluyla da işlenebilmektedir. Sosyal medyada bulunan paylaşımın veya haberin beğenilmesi durumunda hakaret suçu oluşturmazken hakaret içeren paylaşımı internet ortamında paylaşmak veya başkalarına göndermek hakaret suçunun unsurlarını oluşturacaktır. Hakaret içerikli paylaşımın yapılması suçun nitelikli hali olan aleni şekilde işlenmesine sebebiyet verecektir. Kişilerin mesaj yoluyla, telefon ederek veya ses kaydı göndererek hakaret etmesi de mümkündür. Bu durumda kişinin yüzüne karşı hakaret etmiş gibi sonuç ortaya çıkacaktır.

Hakaret suçu kapsamında iki yıldan az cezalarda HAGB kararı verilmektedir. HAGB kararı kesinleşmesinden sonra beş yıl suç işlenmemesi durumunda faile verilen ceza silinecektir. Anayasa Mahkemesi 2022/120 Esas ve 2023/107 sayılı Kararı ile HAGB kurumunu ortadan kaldırma gerekçesi hukuki gözükmemektedir. AYM oy çokluğu ile de olsa HAGB kurumunu ortadan kaldırmıştır. 01.08.2024 tarihine kadar hakaret suçları için koşulları oluşması halinde HAGB kararı verilebilir. Yasal bir düzenleme gelmediği takdirde bu tarihten sonra HAGB kararı verilemeyecektir. TBMM tarafından yeni bir düzenleme ile bazı katalog suçlar belirlenip bu düzenlemeye hakaret suçları da dahil edilmesi vatandaşların ağır yaptırımlarla karşılaşmasının önüne geçecektir.

Kişilerin maddi bütünlüğünün yanında manevi bütünlüğünün de korunması gerekmektedir. Bu korumanın ceza davası yoluyla olduğu gibi hukuk davası yoluyla olması da mümkündür. Bu sebeple hakaret suçunun; nefret, ayrımcılık, iftira, etnik köken sebebi ile hakaret, tarihi gerçeklerin inkârı gibi haller dışında kaldırılması söz konusu olabilir. Anayasa Mahkemesi de “Adnan Oktar” kararında bireyin, üçüncü kişilerce şeref

ve itibarına müdahale edildiği durumda hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlamasının mümkün olduğuna karar vermiştir⁶⁴⁷. Bu bakımdan tazminat davalarının tatmin edici olması halinde hakaret suçunun kaldırılması mümkün olabilir.

Ulaştığımız sonuçlardan biri de Cumhurbaşkanına hakaret suçu ile ilgilidir. 16 Nisan 2017 tarihinden sonra tarafsız, sembolik bir makam olan Cumhurbaşkanlığı artık siyasi parti lideri olmuştur. Tarafsız ve sembolik olan bir kurum için düzenlenmiş maddeyle korunması doğru değildir. Bu bakımdan TCK m. 299'da düzenlenen Cumhurbaşkanına hakaret suçu kaldırılmalı veya yeniden düzenlenmelidir. Kanaatimizce Cumhurbaşkanına hakaret durumunda yaptırım, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret hali ile aynı olmalıdır.

TCK 125. maddesindeki hakaret suçunun aksine, Cumhurbaşkanına hakaret suçunda yüz yüze veya gıyabında hakaret şeklinde bir ayırım yapılmamıştır. Cumhurbaşkanına gıyabında hakaret etmek de TCK m. 299 Cumhurbaşkanına hakaret suçunu oluşturacaktır. Bu durum demokratik toplum yapısına da aykırılık oluşturmaktadır. Ayrıca TCK m. 299 Cumhurbaşkanına hakaret suçunun cezasını bir yıldan dört yıla hapis olarak öngörmüştür. Cumhurbaşkanına hakaretin cezasının üst sınırı iki yılı geçtiği için tutuklama yasağı kapsamında değildir. Bu bakımdan tutuklamanın diğer şartlarına bakılmaksızın tutuklama ve gözaltı kararı verilmektedir. AİHM birçok kararında tutuklama ve gözaltı halini hak ihlali olarak görmektedir. Ayrıca siyasetçi, devlet adamı gibi topluma mal olmuş kişiler vatandaşlara göre daha hoşgörülü ve eleştiriye açık olması gerektiğini belirtmiştir. Suçun şikâyet tabi olmaması durumunda bu hoşgörüyü hakim ve savcılar uygulamalıdır. Siyasetçi, devlet adamı gibi topluma mal olmuş kişilere yapılan hakaretlerde suç tutuklama yasağı kapsamında olmasa dahi tek bir suç için şartları tam anlamıyla oluşmadan tutuklama tedbirine başvurulmamalıdır.

⁶⁴⁷ Adnan Oktar (3), Başvuru No: 2013/1123, T. 02.10.2013, (Anayasa Mahkemesi Karar Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 15/06/2023).

KAYNAKÇA

- Artuk, Mehmet Emin. Gökçen Ahmet, Emin Alşahin ve Çakır Kerim, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2019.
- Artuk, Mehmet Emin, Gökçen Ahmet. Yenidünya Ahmet Caner. Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Artuk, Mehmet Emin. Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama Suçu (5237 sayılı TCK m. 301), TBB Dergisi, S. 70 (2007): 214-243.
- Artuk, Mehmet Emin. Gökçen Ahmet, Alşahin Mehmet Emin, Çakır Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2017.
- Alçıçek, Mehtap. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, 2011.
- Atar, Yavuz. Türk Anayasa Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Aras, Türey. Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu, Ankara: Seçkin Yayınları 2016.
- Akyıldız, Anıl. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar”, YÜHFD, C.XVII (2020/Özel Sayı): 65-88.
- Akyol, Şükrü Furkan. İfade Özgürlüğü Bağlamında Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu (TCK m. 299), Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi, 2022.
- Altıkat, Abdurrahim. “Nefret Söylemi Olarak Halkın Bir Kesimini ve Halkın Bir Kesiminin Dini Değerlerini Aşağılama Suçları” Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2014.
- Akbulut, Berrin. Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2017.
- Akgündüz, Said Nuri. “Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukukunun Kaynakları”, AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.4, S. 8, (Güz 2016): 1-16.
- Avcı, Mustafa. Türk Hukuk Tarihi, Konya: Atlas Akademi Yayınları, 2018.
- Arısoy, Mine. “Hakaret”, TBB Dergisi, S. 72 (2007): 152 – 205.
- Arslan, Mehmet Emin. “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S: 2, (Aralık 2017): 195- 232.
- Arslan, Mustafa. “Yasama Dokunulmazlığı”, HKÜHFD, C. 11, S. 21 (2021): 71-105.
- Arslan, Kahan Onur. Türk Parlamento Hukuku, Ankara: Adalet Yayınları, 2014.

- Bayındır, Sinan ve Apişbir, Özge. “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi”, TBB Dergisi, S.91, (2010): 67-109.
- Baykan, Metin. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Basın Özgürlüğü, Adalet Yayınları, Ankara, 2011.
- Bekar, Elif. Objektif Cezalandırılabilirlik Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017.
- Bekar, Elif. Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013.
- Bıçak, Vahit. Usulsüz Ulaşılan Delillerin Akıbetinin Mantıksal Çerçevesi, 3. Yılında Yeni Ceza Adalet Sistemi, Ankara: Seçkin Yayınları, 2009.
- Birtek, Fatih. Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları, Ankara: Seçkin Yayınları, 2013.
- Cohen, Jonathan Gérard, “Article 10 “, in Petit L. E. & Decaux E. & Imbert P-H., La Convention Européenne des Droits de l’Homme, Commentaire article par article, 2ème éd., Paris, Economica (1999): 365-408.
- Çakmut, Yenerer Özlem. Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, İstanbul: Legal Yayınları, 2003.
- Çalışır, Ayfer Akdemir ve Çalışır Kurtuluş Tayanç, Teoride ve Pratikte Hakaret Suçu, Ankara: Adalet Yayınları, 2016
- Sahir, Erman. Ceza Hukuku Özel Bölüm Kişilere Karşı Suçlar, İstanbul: Dünya Yayınları, 1994.
- Çetin, Akkaya. “Suçların İçtimai Bağlamında Fiil Tekliği”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 13 (Haziran 2019): 1-37.
- Çetin, Erol. Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2005.
- Daragenli, Vesile Sonay. “Tehlike Suçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.
- Devellioğlu, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik, Ankara: Lûgat, Doğuş Matbaası, 1962.
- Devrim, Aydın. “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan”, T.C. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S.2 (2013): 879-918.
- Demir, Özge. “Yeni Rejimde Cumhurbaşkanı Hakaret Suçuna Yönelik Eleştirel Bir İnceleme Suç ve Ceza”, AGD, S. 3 (2018): 43-80.

- Demirel, Muhammed ve Kartal Melik. “Ceza Hukukunda Suça Azmettirme Hareketi: Suça Sevk Etme”, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., (2019): 457-490.
- Demirbaş, Timur. Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019.
- Donay, Süheyl. Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, Beta Yayın, 2007.
- Ersan, Aykut. “Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama”, TBB Dergisi, S. 111 (2014): 77-106.
- Erdem, Mustafa Ruhan ve Şentürk Candide. “Sosyal Ağlar Üzerinde İşlenen Hakaret Suçlarında Ceza Sorumluluğu” DEÜHFD, C. 19, S: 3 (2017): 2703-2725.
- Erem, Faruk. “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.1, (1968): 11-33.
- Erdoğan, Yavuz; “Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Hakaret Suçu”, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 6 (Aralık 2015): 13 – 84.
- Ergüne, Elif. “Tehlike Suçları Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama Suçları (TCK m 216)”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 78 S. 3 (2020): 1675-1721.
- Erman, Sahir. Hakaret ve Sövme Suçları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1989.
- Ersoy, Uğur. “Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları” 11 (41) TAAD, (2020): 27-64.
- Evik, Vesile Sonay. Suça İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu, İstanbul: On İki Levha, 2011.
- Feyzioğlu, Metin.” Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, AÜHFD, C. 48, 1-4, (1999): 135-163.
- Gerçekler Hasan. Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara: Cantekin Matbaacılık, 2011.
- Gökcan, Tahsin ve Artuç Mustafa. Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara: Adalet Yayınları, 2021.
- Gökçen, Ahmet ve Çakır Kerim. “Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları”, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S. (2019): 457-490.
- Gözübüyük, Şerafettin ve Kili Suna. Türk Anayasa Metinleri 1839- 1980, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982.
- Gül, İdil Işıl. “Demansın Hukuki Boyutları Legal Aspects Of Dementia”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2012.

- Gül, Ahmet. Doğrudan/Dolaylı Bilişim Suçları, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Gündel, Ahmet. Açıklamalı-İçtihatlı Atatürk’e, Cumhurbaşkanı, Cumhuriyete, Hükümete Hakaret Suçları- Yasadışı Yakalanan ve Tutuklananlara Tazminat Verilmesi Davaları, Ankara: Seçkin Yayınları, 1997.
- Gündel, Ahmet. 5237 Sayılı TCK'da Cinsel SaldırıCinsel İstismar-Cinsel Taciz-Rızaen Irza Geçme-Hürriyeti Kısıtlama-Alıkoyma-Fuhuş ve Müstehcen Yayın Suçları, Ankara 2009 s. 174.
- Hakeri, Hakan. Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınları, 2019.
- İşıқтаç, Yasemin. Hukukun Kaynağı Olarak Örf ve Adet Hukuku, İstanbul: Filiz Yayınları, 2004.
- İçel, Kayıhan Ünver, Yener ve Hakeri, Hakan. Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları, İstanbul: Beta Yayınları, 2014.
- Kahraman, Mehmet. “Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçilmesi ve Cumhurbaşkanı Seçim Kanunu”, SÜİİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 17, Nisan 2012.
- Karakehya, Hakan. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesi (adil yargılanma hakkı) bağlamında ceza muhakemesinde duruşma, Ankara: Savaş Yayınları (2008).
- Koca Mahmut ve Üzülmöz İlhan. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin, 2014.
- Koca, Mahmut ve Üzülmöz, Mahmut. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Katoğlu, Tuğrul. “Basın Yoluyla Hakaret Kavramı ve Madde Yönünden Yetki Sorunu” MÜHF-HAD (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), S. 2, C. 19 (2013): 735 – 748.
- Kayançık, Murat. Şerefe Karşı Suçlar, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.
- Kayıhan, İçel. Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul: Beta Yayınları, 2018
- Karabulut, Ferhat. Karapazarlıoğlu Ersin ve Tosun Hamza, “Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı ve Kovuşturma Sürecinde Hakimlerin Delil Algısı” TBB Dergisi” S.120 (2015): 385-422.
- Kaya, Özbay. “Yakalama ve Gözaltına Alma” Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi, 2009.
- Koca, Mahmut ve Üzülmöz İlhan. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2018

- Koca, Mahmut ve Üzülmez İlhan. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Koparan, Mehmet, Reşat, "Bir Koruma Tedbiri Olarak tutuklama" TBB Dergisi, S. 65, (2006): 54-72.
- Koç, Mehmet. "Osmanlı Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları", Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2017
- Koç, İlker ve Çakır Hüseyin. "Denetim Süreçlerinde Dijital Delillerin Elde Edilmesi ve Korunması", Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, C.12, S. 2 (2015): 1092-1110.
- Küçük, Adnan. İfade hürriyetinin sınırları. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları (2003)
- Mola, Burak. "Türk Hukukunda Hakaret Suçu" Yüksek Lisans Tezi İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul 2021.
- Mumcu, Ahmet ve Küzeci, Elif. İnsan hakları ve kamu özgürlükleri. Ankara: Turhan Kitabevi (2007).
- Onar, Ali Osman. Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu, Yetkin Yayınları, 2016.
- Osman Doğru ve Atilla, Nalbant. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar Cilt: II, İstanbul: Legal Yayınları, 2013.
- Ozansü, Mehmet Cemil. "Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk", Yüksel Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2007
- Önder, Ayhan. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, İstanbul: Filiz Yayınları, 1994.
- Özbudun, Ergun. "Yasama Sorumsuzluğu ve Yasama Dokunulmazlığı: Hukuki Mahiyetleri ve Farkları", TBB Dergisi, S. 59 (2005): 109-115.
- Özcan, Hüseyin. Yasama Bağışıklıkları, Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.
- Özkan, Halid. Ceza Hukukunda Azmettirme, Ankara: Adalet Yayınları, 2013.
- Özbek, Veli Özer. Kanbur Mehmet Nihat, Koray Doğan. Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12.Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Özbek, Veli Özer. TCK İzmir Şerhi Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Anlamı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.
- Özbek, Veli Özer. Doğan Koray. Pınar Bacaksız, Mehmet Nihat Kanbur ve İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Özbek, Veli Özer. Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.

- Özbek, Veli Özer. Doğan Koray ve Bacaksız Pınar. Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler, Ankara: Seçkin Yayınları, 2022.
- Özbek, Veli Özer. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 32 (Aralık 2016): 7-28.
- Öztürk, Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan, Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019.
- Öztürk, Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan. Uygulamalı Ceza Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Öztürk, Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan. Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Özen, Muharrem. “Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri”, AÜHFD, C. 51 (2002/3: 27-49.
- Özen, Mustafa. Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Özen, Mustafa. “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, TBBD, S. 75 (2008): 94-108.
- Özen, Mustafa. Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Adalet Yayınevi, Eylül-2019.
- Özge, Apiş. Halkı Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik veya Aşağılama Suçları (TCK m. 216), Ankara: Adalet Yayınları, 2017.
- Özgenç, İzzet. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınları, 2019.
- Özgenç, İzzet. Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.
- Parlar, Ali ve Banko Meltem. Cezai ve Hukuki sorumluluk Boyutlarıyla Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Parlar, Ali ve Hatipoğlu, Muzaffer. Ceza Hukuku ve Özel Hukukta Hakaret Suçları ve Tazminat Davaları, Ankara: Adalet Yayınevi, (2008).
- Sakarya, Coşkun, Utku. “Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilat Unsuru”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2 (2013): 410-424.
- Salmanlı Esra. “Avukatlık Mesleği Yönünden İddia ve Savunma Dokunulmazlığı”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2020.
- Soyaslan, Doğan. Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara; Yetkin Yayınları, 2018.
- Soyaslan, Doğan. Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.

- Sümer, Fatma. “İfade Özgürlüğü ve İtibarın Korunması Arasında Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu”, İstanbul: Analiz, SETA Yayınları, 2018.
- Mehmet Şahin “Yasal (Meşru) Savunma”, TBB Dergisi, S. 75, (2008): 284-332.
- Şen, Ersan. Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, İstanbul: Vedat Yayınları, 2006.
- Şen, Ersan. Türk Hukuku’nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhabir, Ankara: Seçkin Yayınları, 2011.
- Şengül, Mustafa Buğra. “Sosyal Medya Yoluyla İşlenen Hakaret Suçu” Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, 2020.
- Taneri, Gökhan. Hakaret Tekzip Tazminat, Ankara: Yetkin Yayınları 2013.
- Tahiroğlu, Bülent ve Erdoğan Belgin. Roma Hukuku Dersleri, İstanbul: Der Yayınları, 2018.
- Tarhan Ülker, Emine. Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.
- Tanör, Bülent. Necmi Yüzbaşıoğlu, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları, 2011.
- Taştan, Mehmet. Siyasetçi Hakkındaki Haberler Bakımından Basın Özgürlüğü, İfade Özgürlüğü Üzerine Makaleler, Uluslararası Kapanış Sempozyumuna Katkı Kitabı, Ankara: Matus Yayınları, 2017.
- Tezcan, Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan ve Önok Rifat Murat. Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Teziç, Erdoğan. Anayasa Hukuku Genel Esaslar, İstanbul: Beta Yayınları, 2012.
- Toroslu, Nevzat. Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara. Savaş Yayıncılık, 2012.
- Toroslu, Nevzat. Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.
- Toroslu, Nevzat ve Feyzioğlu Metin. Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara: Savaş Yayınları, 2016.
- Toroslu, Nevzat. Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara: Savaş Yayınevi, 2019.
- Turabi, Selami. “Kusurluluk ve Kusurluluğu Etkileyen Haller” TBB Dergisi. C. 101 (2012): 267-292.
- Tulay, Muhammed, Emre. “Kast Unsuru ve Cezalandırılabilirlik Şartı Ekseninde Hakaret Suçu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, (2019): 573-587.
- Turhan, Faruk. “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2006): 27-54.

- Uslu, Ferhat. Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Üçok, Coşkun, “Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler: III”, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.1-4, (1947): 48-73.
- Waldron, Jeremy. The Harm in Hate Speech, Cambridge: Harvard University Press, 2012.
- Yaşar, Osman, Gökcan Hasan Tahsin ve Artuç Mustafa, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Yeğrim Vakkas, “Kişinin Hatırasına Hakaret”, TAAD, S.:22 Temmuz 2015.
- Yenisey, Feridun ve Plagemann. Gottfried, “15 Mayıs 1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu”, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2009.
- Yener, Ünver. “Ceza Hukuku Felsefesi Açısından İnsan Onuru ve Mevzuatımız”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 7, (Ağustos 2008): 26- 61.
- Yenidünya, Ahmet Caner ve Alşahin Mehmet Emin. “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, TBBD, S. 68, Ocak-Şubat 2007.
- Yıldız, Ali Kemal. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1 (2006): 132-214.
- Yılmaz, Aslı Ekin. “Suçu ve Suçluyu Övme Suçu”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2019.
- Yokuş Sevük, Handan. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçları” TBB Dergisi, S. 57, (2005): 243-282.
- Yüksel, İsmail. “Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi İçtihatlarında Nefret Söylemi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi – S.10(2) (2019): 438-451.
- Zafer, Hamide. Nur Centel, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul: Beta Yayınları, 2021.
- Zafer, Hamide. Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m.1-75), İstanbul: Beta Yayınları, 2019.
- Zafer, Hamide, Centel Nur ve Çakmut Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul: Beta Yayınları, 2020.
- “Anayasa Mahkemesinin HAGB Kararının Kendi İçinde Değerlendirilmesi”, <https://www.anayasa.gen.tr/hagb-2.htm>, (Erişim Tarihi: 10/09/2022).
- “İHAM ve AYM Kararları Işığında Cumhurbaşkanına Hakaret Suçu, <https://www.hukukihaber.net/iham-ve-aym-kararlari-isiginda-cumhurbaşkanına-hakaret-sucu-makale,9925.html>, (Erişim Tarihi: 10/09/2022).

<https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/diktator-davasi-canan-kaftancioglu-erdogan-tarafından-acılan-davada-beraat-etti-2075183>, (Erişim Tarihi: 11/07/2023),

<https://www.hukukihaber.net/simdi-asil-mesele-aym-tarafından-iptal-edilen-hagbnin-gundeme-getirdikleri-ve-muhtemel-sonuclari>, (Erişim Tarihi: 11/08/2023).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/08/20230801-5.pdf>, (Erişim Tarihi 11/08/2023).

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sarkici-gulsenin-yargilandigi-davada-karar-aciklandi/2887655>, (Erişim Tarihi 10/07/2023).

Anayasa Mahkemesi Karar Bilgi Bankası.

Kazancı Hukuk Yazılım.

Legal Hukuk Yazılım.

Lexpera Hukuk Yazılım.

Sinerji Hukuk Yazılım.

Yargıtay Karar Arama.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Barış ÇİFTÇİ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Hukuk Fakültesi
Bölümü	Hukuk
Makale ve Bildiriler	
1. Çiftçi Barış. “Bozkurt-Lotus Davası’nın Hukuki Değerlendirmesi ve Türkiye İçin Önemi”, Journal of Political Administrative and Local Studies, V. 6, İ.1 (2023).	